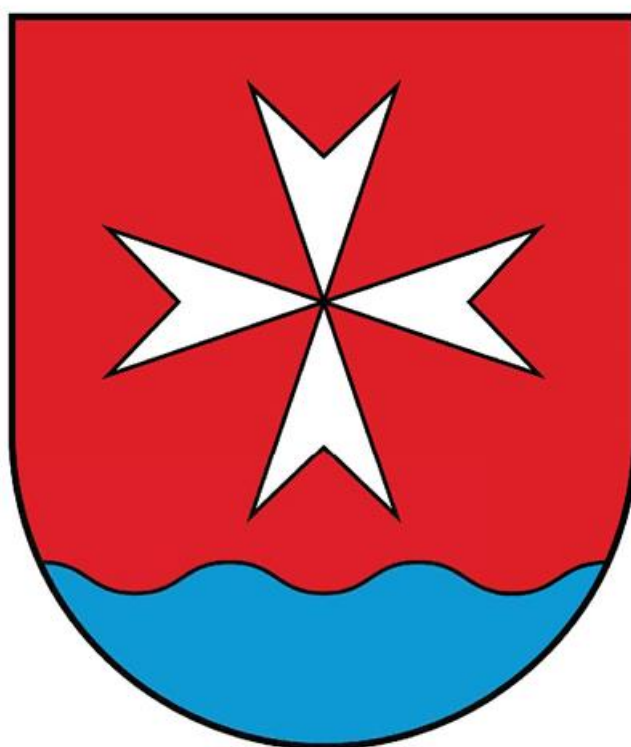

DIAGNOZA SYTUACJI
ŚRODOWISKOWEJ, SPOŁECZNEJ,
GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ
GMINY STARGARD NA POTRZEBY OPRACOWANIA
STRATEGII ROZWOJU GMINY NA LATA 2021-2030

Stargard 2021

Opracowane przez:

www.CentrumFunduszyUE.pl

SPIS TREŚCI

1. CEL DIAGNOZY I METODY BADAŃ	4
2. SFERA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	5
2.1. Położenie administracyjne i geograficzne	5
2.2. Zasoby środowiska przyrodniczego	8
2.3. Ochrona środowiska naturalnego	14
2.4. Działania na rzecz ochrony środowiska	17
3. SFERA SPOŁECZNA	24
3.1. Demografia	24
3.2. Edukacja i wychowanie	35
3.3. Ochrona zdrowia	46
3.4. Opieka społeczna	49
3.5. Porządek i bezpieczeństwo mieszkańców	54
3.6. Kultura	59
3.7. Aktywność społeczna	67
3.8. Administracja	77
4. SFERA GOSPODARCZA	90
4.1. Przedsiębiorczość	90
4.2. Rynek pracy	96
4.3. Turystyka i rekreacja	101
5. SFERA PRZESTRZENNA	115
5.1. Transport i komunikacja	115
5.2. Infrastruktura techniczna	119
5.3. Zasoby mieszkaniowe	124
6. ANALIZA SWOT	129
Spis zdjęć	137
Spis map	137
Spis tabel	137
Spis wykresów	139

1. CEL DIAGNOZY I METODY BADAŃ

Celem diagnozy jest analiza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Stargard. Pozwala ona na kompleksowe zidentyfikowanie potrzeb, ukazanie głównych barier, ale również szans płynących z uwarunkowań Gminy oraz potencjału płynącego z dostępnych zasobów, lokalnej specyfiki i zróżnicowania terytorialnego. Diagnoza stanu Gminy Stargard wskaże główne trendy, a także potencjalne kierunki rozwoju, które będą istotne we wprowadzaniu wszelkich zmian w przyszłości. W dokumencie posługiwano się analizą danych ze źródeł wtórnych (GUS, BDL, raporty o stanie Gminy) oraz ze źródeł pierwotnych, tzn. przeprowadzono badanie ankietowe wśród różnych grup interesariuszy. Ankieta dostępna była w dniach 17-30.06.2021. Mieszkańcy mogli podzielić się wszelkimi spostrzeżeniami dotyczącymi wszelkich aspektów działalności Gminy Stargard. W badaniu wzięło udział 51 mieszkańców.

Należy nadmienić, że opracowywanie Strategii przypadło na specyficzny czas pandemii spowodowanej wirusem SARS-CoV-2, której początek datuje się na listopad 2019 roku. Wpłynęła ona na warunki, w jakich przyszło funkcjonować mieszkańcom, ale i administracji publicznej, w tym władzom Gminy. Inna strona tej sytuacji oznacza, że także diagnoza na rzecz Strategii oraz wyniki diagnozy są naznaczone wpływem pandemii. Nowe problemy z tym związane wpłynęły także istotnie na założenia co do kierunków działań zaplanowanych w ramach Strategii. Wszystko to należy mieć na uwadze, zapoznając się z niniejszym dokumentem.

2. SFERA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Środowisko przyrodnicze to istotny aspekt, który warunkuje wszelką działalność na danym terenie. Dzięki zobrazowaniu aspektów dotyczących geografii, uwarunkowań przyrodniczych, zasobów oraz gospodarki przyrodniczej można dokonać ogólnego zobrazowania późniejszych aspektów działalności Gminy.

2.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Stargard jest gminą wiejską położoną w zachodniej części powiatu stargardzkiego w województwie zachodniopomorskim. Sąsiaduje ona z miastem Stargard, które jest osobną gminą miejską. Poniższa mapa przedstawia lokalizację Gminy Stargard.

Mapa 1 Położenie Gminy na obszarze Polski

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/> (dostęp 21.06.2021).

Gmina Stargard to jedna z 47 gmin wiejskich w województwie zachodniopomorskim (w skład województwa zachodniopomorskiego wchodzi 114 gmin, w tym 11 miejskich, 55 miejsko-wiejskich oraz 47 wiejskich). Jest to również jedna z dziesięciu gmin wchodzących w skład powiatu stargardzkiego. Graniczy z następującymi Gminami:

- gminą Kobylanka (powiat stargardzki),
- gminą Stara Dąbrowa (powiat stargardzki),
- gminą Marianowo (powiat stargardzki),
- gminą Suchań (powiat stargardzki),
- gminą Dolice (powiat stargardzki),
- gminą miejską Stargard (powiat stargardzki),
- gminą Goleniów (powiat goleniowski),
- gminą Maszewo (powiat goleniowski),
- gminą Stare Czarnowo (powiat gryfiński),
- gminą Warnice (powiat pyrzycki).

Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2015 r. w sprawie ustalenia granic niektórych miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta, ustalenia granic oraz zmiany nazw i siedzib władz niektórych gmin (Dz.U. z dnia 31 lipca 2015 r., poz.1083) z dniem 1 stycznia 2016 roku zmieniła się nazwa Gminy Stargard Szczeciński na nazwę Gmina Stargard.

Na poniższej mapie przedstawiono położenie Gminy Stargard na terenie powiatu stargardzkiego.

Mapa 2 Położenie Gminy Stargard na obszarze powiatu stargardzkiego

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/> (dostęp: 21.06.2021).

Gmina wiejska Stargard położona jest w niedalekiej odległości od miasta wojewódzkiego - Szczecina (odległość wynosi ok. 40 km). Daje to nieograniczone możliwości przede wszystkim związane z inicjatywami inwestycyjnymi. Miasta znajdujące się w pobliżu to: Stargard, Chociwel, Dobrzany, Ińsko oraz Suchań. Jest ona największą Gminą położoną na terenie powiatu stargardzkiego, jej powierzchnia wynosi 318 km², stanowi to 21% powierzchni powiatu. Liczba mieszkańców wynosi 13 559 osoby (stan na 31.12.2020), co stanowi gęstość zaludnienia na poziomie 44 osób/km². W skład Gminy wchodzi 30 sołectw: Barzkowice, Golina, Grabowo, Grzędzice, Kiczarowo, Klępino, Koszewo, Krąpiel, Kurcewo, Lipnik, Lubowo, Małkocin, Pęzino, Poczernin, Rogowo, Skalin, Smogolice, Sowno, Strachocin, Strumiany, Strzyżno, Sułkowo, Święte, Trzebiatów, Tychowo, Ulikowo, Warchlino, Witkowo Pierwsze, Witkowo Drugie, Żarowo. Poniższa mapa ukazuje obszar Gminy Stargard.

Mapa 3 Gmina Stargard

Źródło: <https://www.gmina.stargard.pl/> (dostęp: 21.06.2021).

Gmina Stargard jest Gminą typowo rolniczą z bogatymi tradycjami rolniczymi. Dlatego też większa część powierzchni wykorzystywana jest do produkcji o charakterze rolniczym. Na terenie Gminy Stargard funkcjonuje Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach. Celem ZODR jest prowadzenie doradztwa rolniczego obejmującego działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego,

mające na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych oraz podnoszenie konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych, wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, a także podnoszenie kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich.

Położenie Gminy jest uważane za bardzo cenne z punktu widzenia walorów krajobrazowych oraz przyrodniczych. Mówi się, iż walory te mają znaczenie nie tylko regionalne, ale również ponadregionalne. Obszarami,

które zwracają uwagę odwiedzających są¹:

- Rynna Jeziora Miedwie,
- Dolina rzeki Iny,
- Dolina Krąpieli,
- Ozy Kiczarowskie.

Według podziału na regiony fizyczno-geograficzne Kondrackiego, Gmina Stargard położona jest w Prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego, na granicy Podprowincji Pobrzeża i Pojezierza Południowobałtyckiego, w obrębie 2 makroregionów Pojezierzy Zachodnio-pomorskiego Szczecińskiego oraz w obrębie niżej wymienionych mezoregionów:

- Równina Nowogardzka,
- Pojezierze Ińskie,
- Równina Goleniowska,
- Równina Pyrzycko-Stargardzka.

2.2. Zasoby środowiska przyrodniczego

Opisana wyżej lokalizacja Gminy oraz jej podstawowe uwarunkowania wskazują, iż na tych terenach doskonale sprawdza się działalność rolnicza. Dzięki temu możliwe jest mówienie o rozwoju gospodarczym. Warto wspomnieć, iż Gmina leży na równinach: Pyrzyckiej (lub Pyrzycko-Stargardzkiej) oraz Nowogardzkiej. Środowisko naturalne w Gminie pozostaje w bardzo dobrym stanie ze względu na bardzo ograniczony przemysł. Tak jak wspomniano

¹ <https://www.Gmina.stargard.pl/> (dostęp: 21.06.2021).

wyżej, Gmina ma charakter rolniczy. Obszary znajdujące się na jej terenie uważane są za enklawę czystego środowiska naturalnego oraz za miejsce o niebywałych walorach przyrodniczych. Gmina posiada ponad 2500 ha wód stojących, stanowi to około 8% ogólnej powierzchni Gminy.

Do najważniejszych cieków wodnych na terenie Gminy zaliczane są:

- Ina,
- Mała Ina,
- Krąpiel,
- Pęczinka,
- Małka,
- Gowienica Miedwiańska.

Sieć rzeczna Gminy jest dobrze rozwinięta, główną oś hydrograficzną stanowi rzeka Ina. Najbardziej uregulowany jest jej dolny odcinek, który przebiega przez Gminę. Z racji rolniczego profilu działalności Gminy wykonano wiele zabiegów melioracji, co niekorzystnie wpłynęło na odcięcie licznych starorzeczy, gdzie wiele gatunków ryb znajdowało miejsce do rozrodu i wzrostu. Dodatkowo można zauważyć, iż negatywnym skutkiem melioracji jest wycinanie zarośli wzdłuż koryta, co ma przełożenie na wzrost temperatury wody w okresach silnego nasłonecznienia.

Mała rzeka Ina jest dopływem Iny, długość na obszarze Gminy wynosi 10,5 km. Rzeka Krąpiel prawobrzeżnym dopływem Iny. Rzeka wpływa na obszar Gminy z kierunku północnego poniżej Gogolewa w Gminie Marianowo. Rzeka Gowienica Miedwiańska jest jednym z trzech głównych dopływów (obok Płoni i Ostrowicy), zasilających jezioro Miedwie. Na obszar Gminy z całkowitej długości rzeki wynoszącej 15,6 km przypada 7 km. Poniższe zdjęcie przedstawia bieg rzeki Iny na terenie Gminy Stargard.

Zdjęcie 1 Rzeka Ina

Źródło: <http://sieja.zp.pl/> (dostęp: 21.06.2021).

Największym jeziorem położonym na terenie Gminy jest jezioro Miedwie. Jest to jezioro położone najniżej w Polsce. Powierzchnia wody obejmuje 35 km², natomiast głębokość szacuje się na prawie 44 m. Na terenie miejscowości Wierzchład znajduje się plaża usytuowana właśnie bezpośrednio nad jeziorem Miedwie. Dodatkowo atutem jest połączenie plaży z istniejącą mariną żeglarską. Na terenie plaży znajduje się ścieżka rekreacyjna, plac zabaw oraz pomost, które zostały odbudowane w roku 2014 przy udziale środków PROW². Na terenie Gminy znajdują się również: jezioro Tychowo, jezioro Czyste, jezioro Warchlino oraz jezioro Kiczarowskie.

Obszar Gminy Stargard uznawany jest za obszar posiadający bardzo dobre warunki hydrogeologiczne. W zaopatrzeniu mieszkańców w wodę odpowiadają wody podziemne piętra czwartorzędowego³. Na terenie Gminy zlokalizowano 102 ujęcia wód podziemnych.

Analiza map pozwala na stwierdzenie, iż głównym typem gleb we wszystkich Gminach powiatu stargardzkiego w tym Gminy Stargard są gleby brunatne wyługowane. Ten rodzaj jest odpowiedni do prowadzenia działalności rolniczej, która odbywa się na terenie Gminy. Uznawane są za gleby żyzne, więc jest to dodatkowy atut do prowadzenia działalności rolniczej na terenie Gminy. W związku z występowaniem cieków wodnych kolejnym rodzajem gleb występujących na tym terenie są gleby murszowo-mineralne. Przy uregulowanych stosunkach

² <https://www.Gmina.stargard.pl/> (dostęp: 21.06.2021).

³ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Stargard, <https://prawomiejscowe.pl/> (dostęp: 21.06.2021).

wodnych można zagospodarować je pod użytki zielone, co wykorzystwała świetnie Gmina. Widać to po ilości parków, terenów zielonych, alejach i starodrzewach znajdujących się na tych terenach. Należy zaznaczyć, że Gmina wiezie prym w powiecie stargardzkim pod względem różnorodności gleb. Poza wyżej wymienionymi na terenie obserwuje się także występowanie gleb bielcowych, czarnych ziem właściwych, czarnych ziem zdegradowanych, szarych ziem oraz mad.

Niewątpliwie atrakcyjne z punktu widzenia turystycznego oraz ze względu na walory przyrodnicze są parki znajdujące się na terenie Gminy. Uchodzi ona za jedną z najbogatszych Gmin na Pomorzu Zachodnim pod względem liczby założeń pałacowo- parkowych o charakterze zabytkowym. Możemy wyróżnić 10 parków zlokalizowanych w Gminie Stargard:

- Park w Małkocinie - park pałacowy powstały w XIX wieku o kompozycji naturalistycznej, z elementami barokowymi, ze stawem oraz lodownią;
- Park w Ulikowie - niewielki park o zatartym układzie, znajdujący się nad brzegiem strumyka;
- Park w Pęzinie - park zamkowy powstały w II połowie XVIII wieku jako park krajobrazowy z fragmentami założenia romantycznego. W XIX wieku powiększono teren parku oraz wzbogacono go drzewostanami pochodzenia obcego;
- Park w Barzkowicach - park pałacowy, który zawiera łąkę, staw oraz rzeczkę Pęzinka. Istnieje również droga dojazdowa do pałacu oraz główna alejka parkowa;
- Park w Krąpieli - rozległy park krajobrazowy posiadający oczka polodowcowe oraz liczne drzewa liściaste o walorach zabytkowych;
- Park w Strzyżnie - park pałacowy, o częściowo zatartym układzie oraz z ograniczeniem meandrowym spowodowanym przepływającą rzeką. Z pierwotnego założenia zachowała się w nim 250 - letnia alejka lipowa;
- Park w Skalinie - park pałacowy o kształcie wydłużonego trapezu, znajdujący się wzdłuż ciek wodnego między wsią a podwórzem. Pierwotnie powstał na początku XIX wieku jako park krajobrazowy, naturalistyczny wraz ze stawem;
- Park w Wierzchłędzie - park pałacowy, powstały w II połowie XVIII wieku jako park barokowy, o charakterze wieloosiowym. W XIX wieku nastąpiła przebudowa w park krajobrazowy z zachowaniem wszystkich alei dojazdowych do parku;

- Park w Koszewku- park pałacowy, z najstarszymi drzewami pochodzącymi z końca XVIII wieku. W połowie XIX wieku nastąpiło przekształcenie parku ze względu na dosadzanie drzew. W latach 30. XX wieku powstała aleja kasztanowców;
- Park w Koszewie- park krajobrazowy, naturalistyczny, opadający w kierunku jeziora, na swoim terenie posiadający kilka pomników przyrody z zachowanym starodrzewem.

Aleje, parki wiejskie oraz starodrzewy przykościelne i cmentarne są wartościowym elementem krajobrazu Gminy ze względu na zachowaną szatę roślinną oraz część zasobów o charakterze kulturalnym. Na terenie Gminy znajdują się również liczne aleje oraz zadrzewienia przydrożne, z czego część z nich powiązana jest z istniejącymi założeniami parkowymi.

Świetnymi walorami przyrodniczymi cechuje się wspomniana wyżej Dolina Krąpieli. Obszar znajduje się w obrębie granic wyznaczonych naturalnie przez rzekę Krąpiel. Odnotowuje się tu łącznie 484 gatunki roślin, w tym: 14 gatunków chronionych, 12 gatunków z „Czerwonych list”, 25 gatunków rzadko spotykanych w skali regionalnej. Na obszarze doliny znajduje się wiele pomników przyrody (drzewa) oraz dobrze zachowanych i interesujących zbiorowisk roślinnych w obrębie zboczy (w tym lasy gradowe i murawy kserotermiczne).

Gmina na swoim terenie posiada również wyżej wspomniany rezerwat geologiczny Ozy Kiczarowskie. Powstał on w 1962 roku na powierzchni 4,7 ha. Jest to wał utworzony na skutek gromadzenia się piasku w dolinach rzecznych płynących w szczelinach w obrębie lodowca lub pod samym lodowcem. Obecnie rezerwat zajmuje powierzchnię 1,88 ha. Celem powstania i utrzymania tego terenu jest zachowanie odsłonięcia utworów dyluwialnych tzw. ozu (długi wąski wał o krętym przebiegu), zbudowanego z glin wałowych oraz piasków polodowcowych. Warto wspomnieć, iż Ozy Kiczarowskie są jednym z większych zespołów ozów w Polsce. Według obowiązującego planu ochrony ustanowionego w 2008 roku, obszar rezerwatu objęty został ochroną czynną. Na poniższym zdjęciu przedstawiono część Ozów Kiczarowskich zlokalizowanych na terenie Gminy Stargard.

Zdjęcie 2 Ozy Kiczarowskie

Źródło: <https://mapio.net/> (dostęp: 22.06.2021).

Gmina na swoim terenie posiada również lasy, które są miejscem siedlisk wielu gatunków roślin oraz zwierząt. Lasy Państwowe znajdujące się na terenie Gminy Stargard wchodzą w skład nadleśnictwa Dobrzany i Kliniska. Według danych GUS powierzchnia leśna na obszarze Gminy wynosi 3 983 ha. Wskaźnik lesistości dla Gminy wynosi 12,4%. Teren Gminy porastają lasy olszowe (głównie we wschodniej części Gminy).

Tabela 1 Lasy i grunty leśne na terenie Gminy Stargard w latach 2015-2019
(jednostka: ha)

kategoria	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	274,80	388,76	398,95	398,95	398,92
las ogółem	274,80	388,76	398,95	398,95	398,92
grunty leśne prywatne ogółem	269,00	385,00	395,00	395,00	395,00
grunty leśne prywatne osób fizycznych	164,00	280,00	290,00	290,00	290,00
grunty leśne gminne ogółem	5,80	3,76	3,95	3,95	3,92
grunty leśne gminne lasy ogółem	5,80	3,76	3,95	3,95	3,92

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 29.06.2021).

* Brak danych na rok 2020

Jak można zauważyć, w badanym okresie przybyło lasów i gruntów leśnych ogółem. Przekształcono teren i zyskano aż 45,17% więcej obszarów leśnych w roku 2019 w stosunku do roku 2015. Ilość gruntów leśnych gminnych uległa zmniejszeniu (spadek o 32,41%) w badanym okresie.

2.3. Ochrona środowiska naturalnego

Ochrona środowiska naturalnego jest istotnym aspektem w działalność każdej Gminy. Dlatego też ważne jest zobrazowanie wszelkich elementów, które będą pomocne w dalszej diagnozie Gminy Stargard. Gmina należy do obszaru Dorzecza Odry, regionu wodnego Górnej Odry i Przymorza. Teren odwadniany jest przede wszystkim przez Inę wraz z jej dopływami oraz Płonię. W południowo-zachodniej części Gminy znajduje się jezioro Miedwie (piąte co do wielkości jezioro w Polsce).

Na terenie Gminy znajduje się wiele form ochrony przyrody. Do głównych zalicza się:

Specjalny obszar chroniony (SOO)

- Dolina Płoni i jezioro Miedwie - 2697 ha,
- Dolina Krąpieli - 233 ha.

Użytek ekologiczny

- Dolina rzeki Iny - łącznie 34,9 ha,
- Żabie uroczysko na Ziemi Stargardzkiej - 0,47 ha,
- Śródleśne Mokradło w Poczerninie - 0,44 ha,
- Niebieski korytarz ekologiczny koryta rzeki Iny i jej dopływów.

Rezerwat

- Ozy Kiczarowskie - 1,9 ha.

Obszar specjalnej ochrony (OSO)

- Jezioro Miedwie i okolice - 2781 ha.

Na terenie Gminy Stargard znajdują się również liczne pomniki przyrody, które zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 2 Pomniki przyrody znajdujące się na terenie Gminy Stargard

Lp.	gatunek	wysokość	obwód pnia w pierścienicy	lokalizacja
1	Dąb szypułkowy	18 m	687 cm	Oddział leśny 374 „l”, Leśnictwo Pężino, Nadleśnictwo Dobrzany. dz. nr 374/1
2	Dąb szypułkowy	18 m	642 cm	Oddział Leśny 371 „g”, Leśnictwo Pężino, Nadleśnictwo Dobrzany. dz. nr 371
3	Daglezja zielona	30 m	307 cm	Oddział Leśny 371 „c”, Leśnictwo Pężino, Nadleśnictwo Dobrzany. dz. nr 371
4	Daglezja zielona	29 m	302 cm	Oddział Leśny 371 „c”, Leśnictwo Pężino, Nadleśnictwo Dobrzany. dz. nr 371
5	Dąb szypułkowy	22 m	698 cm	Obręb ewidencyjny Barzkowice dz. nr 26/15
6	Dąb szypułkowy	22 m	508 cm	Obręb ewidencyjny Barzkowice dz. nr 8/6
7	Sosna pospolita	18 m	500 cm	Obręb ewidencyjny Barzkowice dz. nr 8/7
8	Dąb bezszypułkowy	bd	410 cm	Oddział leśny 613 b Leśnictwo Sowno, Nadleśnictwo Kliniska dz. nr 631/1
9	Dąb szypułkowy	bd	350 cm	Oddział leśny 671 c Leśnictwo Poczernin, Nadleśnictwo Kliniska dz. nr 671/1

Lp.	gatunek	wysokość	obwód pnia w pierścienicy	lokalizacja
10	Dąb szypułkowy	bd	400 cm	Oddział leśny 671 c Leśnictwo Poczernin, Nadleśnictwo Kliniska dz. nr 671/1
11	Dąb szypułkowy	bd	460 cm	Oddział leśny 671 c Leśnictwo Poczernin, Nadleśnictwo Kliniska dz. nr 671/1
12	Dąb szypułkowy	bd	490 cm	Oddział leśny 671 c Leśnictwo Poczernin, Nadleśnictwo Kliniska dz. nr 671/1
13	Dąb szypułkowy	bd	445 cm	Oddział leśny 907 b Leśnictwo Niedźwiedź, Nadleśnictwo Kliniska dz. nr 892
14	Dąb szypułkowy	bd	415 cm	Oddział leśny 907 b Leśnictwo Niedźwiedź, Nadleśnictwo Kliniska dz. nr 892

Źródło: <http://bip.gmina.stargard.pl/> (dostęp: 22.06.2021).

Obszary prawnie chronione w Gminie Stargard obrazuje poniższa tabela.

Tabela 3 Obszary prawnie chronione w Gminie Stargard w latach 2015-2019

kategoria	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem	21,96	117,95	2,73	2,73	138,39
rezerwy przyrody	1,95	1,95	1,88	1,88	1,88
użytki ekologiczne	20,01	116,00	0,85	0,85	136,51
razem	43,92	235,90	5,46	5,46	276,78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (02.07.2021).

Z analizy powyższego zestawienia wynika, iż największe zmiany zachodziły w użytkach ekologicznych. Rezerwy przyrody pozostają na zbliżonym poziomie.

Gmina Stargard zalicza się do strefy zachodniopomorskiej oceny jakości powietrza. Roczna ocena jakości powietrza w strefie zachodniopomorskiej pod kątem ochrony roślin w 2015 roku nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych stężeń dla ozonu, dwutlenku siarki i tlenków azotu, w efekcie strefę zachodniopomorską zaliczono do klasy A. W strefie przekroczony został jednak poziom celu długoterminowego dla ozonu, przez co strefę zaliczono do klasy D2.

Ważnym aspektem jest edukacja mieszkańców w zakresie ochrony środowiska. Pozwala to na zwiększenie świadomości zagrożeń, jakie niesie niszczenie przyrody, emisja szkodliwych substancji, brak segregacji odpadów. Na terenie Gminy Stargard edukacja w zakresie ochrony środowiska przybiera różne formy. Prowadzona jest przede wszystkim w placówkach oświatowych (szkoły, przedszkola) poprzez organizowanie akcji tematycznych (np. sprzątanie świata), konkursów, prelekcji, spotkań z leśnikami czy lekcji terenowych (np. na terenie lasu). Organizowane są również spotkania z dorosłymi mieszkańcami Gminy. Informacje na temat ochrony środowiska przyrodniczego rozpowszechniane są za pomocą stron internetowych, ulotek informacyjnych oraz na tablicach ogłoszeń w urzędzie Gminy czy też w sołectwach. Edukacja ekologiczna w Gminie najczęściej dotyczy gospodarki odpadami (segregacja, spalanie), ochrony lasu, dbania o środowisko naturalne.

2.4. Działania na rzecz ochrony środowiska

Podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem w Gminie Stargard stanowi dokument „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Stargard na lata 2018-2021 z perspektywą do 2024 r.” (Uchwała NR XLI/281/18 Rady Gminy Stargard z dnia 29 czerwca 2018 r.). Głównym celem programu jest stworzenie efektywnych warunków, które będą niezbędne do realizacji zadań związanych z obszarem ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Do celów zaliczyć można również zrównoważony rozwój Gminy z uwzględnieniem cennych i unikatowych walorów przyrodniczych Gminy. Program ten wyznacza cele jak również jest podstawą funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającego wszelkie działania z obszaru ochrony środowiska i przyrody. Omawiany dokument precyzuje działania, które są i nadal będą podejmowane w Gminie, a są to m.in.:

- poprawa jakości powietrza na terenie Gminy,
- poprawa środowiska akustycznego w Gminie,
- utrzymanie poziomu promieniowania elektromagnetycznego poniżej poziomu dopuszczalnego,
- poprawa jakości wód powierzchniowych i poprawa lub utrzymanie aktualnego stanu wód podziemnych,
- racjonalna gospodarka wodno-ściekowa,
- zapewnienie prawidłowego użytkowania powierzchni ziemi,
- racjonalna gospodarka odpadami,
- utrzymanie dobrego stanu oraz poprawa bioróżnorodności na terenie Gminy,
- zapobieganie powstawaniu poważnych awarii.

Gmina Stargard realizuje cele ogólnopolskiego programu pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2033” (POKZA), który został przyjęty uchwałą Rady Ministrów nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. zmienioną uchwałą nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 r.

Tabela 4 Zinventaryzowane i unieszkodliwione wyroby zawierające azbest

jednostka terytorialna	zinventaryzowane w Mg	unieszkodliwione w Mg	pozostałe do unieszkodliwienia w Mg		
	razem	razem	razem	os. fizyczne	os. prawne
województwo zachodniopomorskie	157 212,224	46 398,029	110 814,2	-	-
powiat stargardzki	8 634,406	1 075,405	7 559,001	-	-
Gmina Stargard	1 681,322	242,702	1438,620	1 111,904	326,716

Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Stargard na lata 2018-2021 z perspektywą do 2024r.

Tabela obrazuje dane ilościowe dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest na szczeblu wojewódzkim, powiatowym. Celem jest porównanie Gminy z jednostkami terytorialnymi. Z przedstawionych danych wynika, że do unieszkodliwienia pozostało 1438,620 Mg azbestu. 1111,904 Mg to azbest pochodzący od osób fizycznych, natomiast 326,716 Mg pochodzi od osób prawnych.

Kolejną kwestią poruszaną w ramach działalności na rzecz ochrony środowiska jest gospodarowanie odpadami. W związku z uchwałą Nr VI/65/19 Rady Gminy Stargard z dnia 22 marca 2019 r. w sprawie wystąpienia ze Związku Gmin Dolnej Odry od dnia 1 stycznia 2020 r. Gmina Stargard samodzielnie zajmuje się wykonywaniem zadań związanych z zarządzaniem systemem gospodarki odpadami komunalnymi. Tym samym właściciele wszelkich nieruchomości znajdujących się na terenie Gminy, zobowiązani są do zbierania w sposób selektywny powstałych na terenie swoich posesji odpadów komunalnych. Dodatkowo zobowiązani są do uiszczania opłat na rzecz Gminy z tytułu gospodarowania odpadami komunalnymi. Obowiązek comiesięcznej opłaty w wysokości 27 zł ma każdy mieszkaniec zamieszkujący daną nieruchomość. Natomiast jeżeli mieszkaniec nie wypełni obowiązku zbierania odpadów w sposób selektywny, wówczas opłata wzrasta dwukrotnie, tj. wynosi 54 zł od każdej osoby zamieszkującej daną nieruchomość. Właściciele, którzy zajmują budynki mieszkalne o charakterze jednorodzinny, którzy kompostują bioodpady w kompostownikach znajdujących się w obrębie przydomowym, są zwolnieni z części opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Wówczas obniża się kwotę zapłaty o 1,00 zł.

Gmina Stargard przyjęła do realizacji dodatkowe zadania z obszaru ochrony środowiska, do których należy:

- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków,
- wydawanie zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych,
- udzielanie dofinansowań w ramach budowy indywidualnych oczyszczalni ścieków,
- usuwanie zbędnego azbestu.

W celu poprawy jakości powietrza oraz całego środowiska naturalnego na terenie Gminy Stargard prowadzone są działania w ramach programu „Czyste powietrze”. Podstawowym celem Programu priorytetowego „Czyste Powietrze” jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych, jak również w pilotażowej wersji programu wielorodzinnych. Pilotażowy program skierowany jest do osób fizycznych - właścicieli/współwłaścicieli lokali mieszkalnych oraz do wspólnot mieszkaniowych

w budynkach wielorodzinnych mieszczących od 3 do 20 lokali mieszkalnych, zlokalizowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego. Wsparciem objęte są przedsięwzięcia polegające na wymianie nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe i poprawie efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych. Efektem będzie zdecydowane zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery z funkcjonujących budynków mieszkalnych. Mieszkańcy mieli okazję uczestnictwa w spotkaniach nt. Programu „Czyste Powietrze”, możliwe było uzyskanie przez nich informacji jak prawidłowo ubiegać się o dofinansowanie na wymianę przestarzałych źródeł ciepła oraz termomodernizację budynku. Na stronie internetowej Gminy umieszczane są na bieżąco informacje w sprawie zmian w Programie.

W ramach zadania inwestycyjnego „Rozbudowa i przebudowa szkoły podstawowej wraz z dobudową sali gimnastycznej i zagospodarowaniem terenu w miejscowości Sowno” zrealizowano projekt z dofinansowaniem w ramach RPO WZ 2014-2020. Wykonano prace termomodernizacyjne oraz zamontowano nowe źródło ciepła - pompy ciepła przy budynku Publicznej SP w Sownie. Celem projektu jest zmniejszona energochłonność budynku publicznego poprzez kompleksową głęboką modernizację energetyczną obiektu SP w Sownie. Realizacja projektu pn. Termomodernizacja istniejącego budynku Szkoły Podstawowej w Sownie doprowadzi do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych związanych z użytkowaniem budynku (o 112,06 CO₂/rok) oraz zmniejszenia rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (o 355.857,34 kWh/rok), zużycia energii cieplnej (o 1.239,14 GJ/rok) oraz energii końcowej (o 1.239,14 GJ/rok).

Gmina w ramach pozyskania dofinansowania na realizację inwestycji uwzględniła montaż instalacji fotowoltaicznych na budynku użyteczności publicznej – świetlicy wiejskiej w m. Sułkowo, w ramach wniosku o przyznanie pomocy w ramach naboru wniosków o przyznanie pomocy na operacje typu „Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne” w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Reasumując, Gmina Stargard charakteryzuje się wysokimi walorami środowiska naturalnego, atutami Gminy Stargard są lokalizacja oraz liczne tereny zielone. Gmina położona

jest blisko Szczecina - stolicy województwa, co daje ogromne możliwości, nie tylko komunikacyjne. Na atrakcyjność pod względem turystycznym i rekreacyjnym, zarówno dla odwiedzających jak i mieszkańców, składają się zagospodarowania terenu, liczne tereny zielone (w tym parki, aleje czy przydrożne drzewostany, pomniki przyrody, oraz obszary chronione znajdujące się na terenie Gminy. Obszar prawie 2 ha zajmują Ozy Kiczarowskie, które zostały włączone w ochronę czynną w 2008 roku. Na terenie Gminy Stargard znajduje się także wiele pomników przyrody, zbiorników wodnych, co dodatkowo urozmaica przestrzeń i pozwala na docenienie warunków i lokalizacji. By móc ochronić i jak najdłużej zachować krajobraz w nienaruszonym stanie należy podejmować działania zmierzające ku poprawie jakości powietrza oraz wód znajdujących się na terenie Gminy. W dalszej perspektywie rozwoju potencjału turystycznego, po realizacji wszelkich postawionych zadań oraz działań, Gmina może zwiększyć atrakcyjność osiedleńczą. Dzięki zaplanowanym przedsięwzięciom na kolejne lata Gmina zwiększy swój potencjał rozwojowy. W tym celu Gmina powinna wspierać inicjatywy prowadzące do rozwijania rozpoznawalnych produktów turystycznych, wspólnej oferty turystycznej także z innymi gminami sąsiednimi, wspierać działania mające na celu przedłużenie sezonu turystycznego. Dodatkowo należy na należy położyć nacisk na wsparcie i rozwój imprez o charakterze kulturalnym i turystycznym. Do zadań wspierających rozwój potencjału turystycznego należy oznakowanie i udostępnienie wszystkich cennych atrakcji kulturowych, jak również budowa odpowiedniej infrastruktury turystycznej (mała gastronomia, punkty obsługi tranzytu, punkty informacji, itp.).

Z wymienionych walorów przyrodniczych wynikają ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym Gminy. Ponadto teren ukształtowany jest w dużej mierze przez ciek wodne, które ograniczają powstawanie wielu inicjatyw gospodarczych czy technicznych. Wszystkie działania związane z infrastrukturą, zagospodarowaniem terenu muszą być zgodne i uwzględniać wszelkie zasoby przyrodnicze, w które bogata jest Gmina. Dodatkowo istotny jest fakt minimalizowania ewentualnych szkód dla środowiska naturalnego przy rozwoju wszelkich projektów na terenie Gminy Stargard. Niewątpliwie będzie to wymagało większych nakładów finansowych, zaplanowania działań w zakresie planowania i zagospodarowania terenu. Gmina powinna zwiększyć wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, poprzez montaż systemów solarnych i fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej i mieszkalnych, budowę lamp hybrydowych oraz promocję wykorzystania alternatywnych źródeł energii. Z uwagi na

konieczność ochrony środowiska pozytywnie ocenia się wkład władz samorządowych w działania proekologiczne, które są ukierunkowane na poprawę stanu przyrodniczego Gminy. Podejmując takie kroki Gmina przyczynia się do poprawy jakości życia swoich mieszkańców, a także turystów.

Jednym z poważniejszych źródeł zanieczyszczenia środowiska terenów wiejskich obok środków ochrony roślin, ścieków komunalnych - jest emisja szkodliwych pyłów, dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla oraz benzo(a)pirenów do powietrza atmosferycznego - powstająca podczas spalania paliw stałych (czasami też śmieci) w piecach domowych i lokalnych kotłowniach, tzw. niska emisja. Gmina ma wiele możliwości ograniczania niskiej emisji. Najważniejsze działania wpisujące się w politykę niskoemisyjną to termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, wymiana oświetlenia na energooszczędne (LED), modernizacja systemów grzewczych, montaż pomp ciepła, budowa infrastruktury rowerowej, czy zakup transportu niskoemisyjnego.

Poniżej w ramach podsumowania zaprezentowana została analiza SWOT dla sfery środowiska naturalnego Gminy Stargard.

Tabela 5 Analiza SWOT dla sfery środowiska naturalnego

	Pozytywne MOCNE STRONY	Negatywne SŁABE STRONY
Wewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">• położenie geograficzne• kontrola gospodarstw domowych pod względem segregacji odpadów• dobre położenie w bliskiej odległości od Stargardu i Szczecina, a także przejść granicznych (granica z Niemcami)• bliskość morza• rolnictwo – możliwości produkcji zdrowej żywności• cenne walory przyrodnicze i krajobrazowe	<ul style="list-style-type: none">• słabe wykorzystanie walorów turystycznych i krajobrazowych - brak wyznaczonych szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, niewykorzystany dostęp do jeziora Miedwie• niska świadomość ekologiczna mieszkańców• nielegalne wysypiska odpadów• niska skuteczność egzekwowania obowiązku wywozu nieczystości płynnych

	<ul style="list-style-type: none">• udzielanie dofinansowań przez Gminę na budowę przydomowych oczyszczalni• funkcjonowanie na terenie Gminy Zachodniopomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach• odpowiedni rodzaj gleb do prowadzenia działalności rolniczej• bogata roślinność• wysoki odsetek zatrudnienia w rolnictwie	<ul style="list-style-type: none">• jednokierunkowość w produkcji rolniczej• niewielki odsetek unieszkodliwionego azbestu• niewystarczający poziom dbania o pomniki przyrody• brak dostatecznych środków na realizację zadań związanych z ochroną środowiska
	SZANSE	ZAGROŻENIA
Zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">• przekształcanie terenów pod działalność przemysłową, a nie tylko rolniczą• zagospodarowanie turystyczne jezior i rzek• realizacja programu Czyste Powietrze• coraz większa świadomość społeczeństwa w zakresie konieczności ochrony środowiska• znaczne ograniczanie emisji szkodliwych zanieczyszczeń m.in. dzięki programom usuwania azbestu organizowanych na terenie całej Polski• rozwój programów uświadamiających zagrożenia płynące z degradacji środowiska naturalnego, w których biorą udział mieszkańcy Gminy	<ul style="list-style-type: none">• zanieczyszczenie środowiska w otoczeniu Gminy• niestabilna polityka rolna państwa• rosnące natężenie ruchu drogowego przez Gminę• degradacja środowiska naturalnego spowodowana występowaniem terenów zalewowych

Źródło: Opracowanie własne

3. SFERA SPOŁECZNA

Spółeczeństwo zamieszkujące daną minę jest jednym z jej ważniejszych zasobów. Dlatego też istotne jest przedstawienie głównych danych, by jak najlepiej zobrazować wszelkie procesy odbywające się w społeczeństwie.

3.1. Demografia

Tabela 6 Liczba ludności (jednostka: osoba)

jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	12 523	12 617	12 750	12 983	13 263	13 599
powiat stargardzki	120 422	120 235	120 091	120 112	120 186	120 132
województwo zachodniopomorskie	1 710 482	1 708 174	1 705 533	1 701 030	1 696 193	1 688 047
Polska	38 437 239	38 432 992	38 433 558	38 411 148	38 382 576	38 265 013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 23.06.2021).

Z danych wykazanych w Raporcie o stanie Gminy za 2020 rok można zauważyć, że Gmina Stargard w 2020 roku liczyła 13 559 mieszkańców. Stanowi to 11,32% ogółu ludności powiatu stargardzkiego, 0,81% województwa zachodniopomorskiego oraz 0,04% ludności żyjącej w Polsce. Jak wynika z powyższej tabeli, Gmina zanotowała ponad 10-procentowy wzrost liczby ludności na przestrzeni lat 2015-2020. Jak można również zauważyć, z każdym rokiem w Gminie obserwuje się systematyczny wzrost ludności. Warto wspomnieć, iż wzrost w Gminie Stargard znacząco wyróżnia się na tle wartości powiatowej (spadek o 0,24%), wojewódzkiej (spadek o 1,31%) oraz krajowej (spadek o 0,45%).

Według „Raportu o stanie Gminy Stargard” opracowanego za rok 2020 najwięcej osób zamieszkiwało wsie:

- Grzędzice (1 959 mieszkańców),
- Pęzino (1 012 mieszkańców),
- Witkowo Drugie (794 mieszkańców),
- Krąpiel (777 mieszkańców),
- Żarowo (747 mieszkańców).

W związku z systematycznym zwiększaniem się liczby mieszkańców, zmianie uległa również gęstość zaludnienia. Gmina zanotowała wzrost na poziomie 10% na przestrzeni lat 2015-2020. Wyniki zanotowane przez Gminę Stargard są znacznie wyższe niż zaobserwowane dla powiatu (brak zmian), województwa (spadek o 1,33%), Polski (spadek o 0,81%). Należy zwrócić również uwagę na zagospodarowanie obszaru na terenie Gminy. Większość terenu zajmują użytki rolne, obszary chronione, a także obszary zielone (w tym parki, aleje, starodrzewa).

Tabela 7 Gęstość zaludnienia (jednostka: osoba/km²)

jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	39	40	40	41	42	43
powiat stargardzki	79	79	79	79	79	79
województwo zachodniopomorskie	75	75	75	74	74	74
Polska	123	123	123	123	123	122

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 23.06.2021).

Liczebność populacji ściśle związana jest z ruchem ludności, zmianami demograficznymi. Głównymi aspektami poruszonymi w związku ze zmianą liczebności populacji jest saldo migracji ludności (zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne) oraz przyrost naturalny. Poniższa tabela ukazuje saldo migracji wewnętrznych (różnica liczby osób, które przybyły w danym okresie do danej jednostki administracyjnej i liczby osób, które w danym okresie opuściły tę jednostkę przenosząc się do innej jednostki w kraju) oraz saldo migracji zagranicznych (różnica liczby osób przybyłych w danym okresie do danej jednostki administracyjnej z zagranicy i liczby osób, które w tym okresie wyjechały z tej jednostki za granicę).

Tabela 8 Bezwzględne i względne współczynniki ruchu migracyjnego w Gminie Stargard w latach 2015-2020

współczynnik	2015	2016	2017	2018	2019
saldo migracji wewnętrznych ogółem	75	110	136	260	300
saldo migracji wewnętrznych na 1 000 osób ogółem	5,9	8,5	10,4	19,6	22

współczynnik	2015	2016	2017	2018	2019
saldo migracji zagranicznych ogółem	0	0	3	9	1
saldo migracji zagranicznych na 1 000 osób ogółem	0	0	0,23	0,68	0,07
saldo migracji ogółem	0	110	139	269	301
saldo migracji na 1 000 osób ogółem	0	8,5	10,7	20,3	22,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 23.06.2021).

Z danych zaprezentowanych w tabeli wynika, że zarówno saldo migracji wewnętrznych, jak i zagranicznych kształtuje się na dodatnim poziomie; sytuacja demograficzna w Gminie jest dobra, stworzone są odpowiednie warunki zachęcające mieszkańców do pozostawania na terenie Gminy, ponieważ dodatnie saldo migracji świadczy o dopływie ludności na obszar Gminy. Jak można zauważyć, większe znaczenie ma migracja wewnętrzna, gdyż w 2019 roku zaobserwowano aż 22 migracje wewnętrzne na 1000 osób.

Tabela 9 Migracje na pobyt stały według kierunku (miasto, wieś) w Gminie Stargard

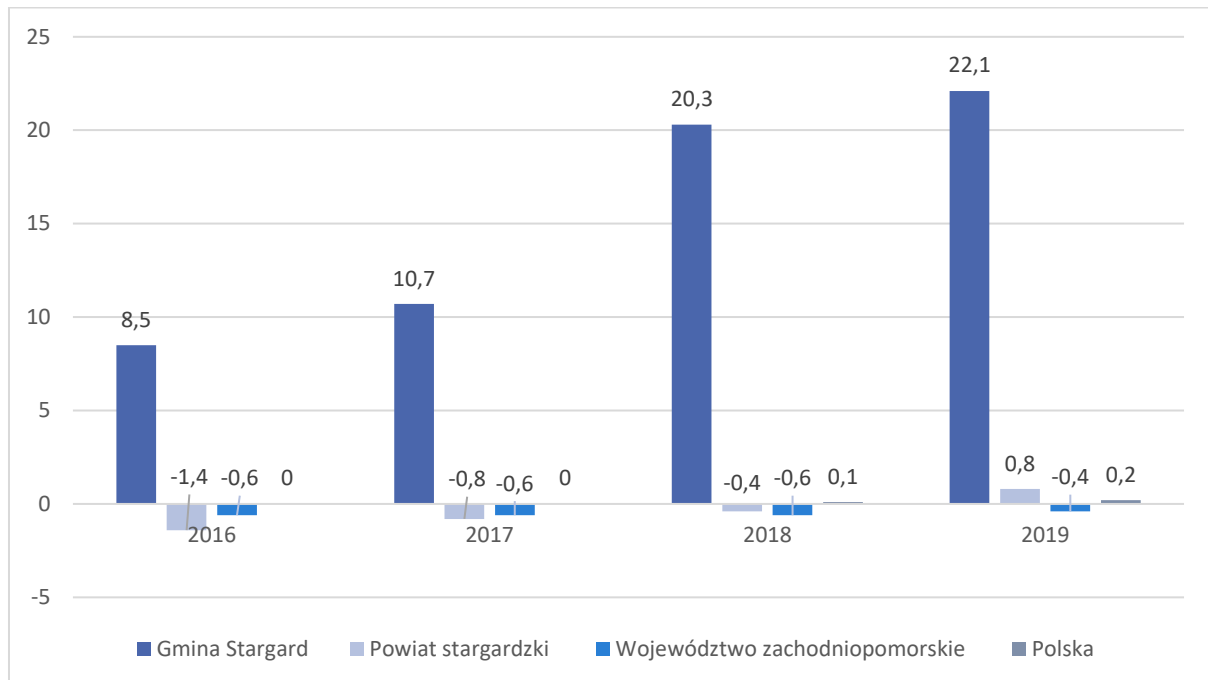
		2015	2016	2017	2018	2019
zameldowania	z miast	226	252	298	384	400
	ze wsi	41	33	53	89	103
	ogółem	0	292	354	482	505
wymeldowania	do miast	152	130	162	159	145
	ze wsi	40	45	53	54	58
	ogółem	0	182	215	213	204

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 23.06.2021).

Z danych przedstawionych w tabeli wynika, iż więcej osób przybyło do Gminy Stargard z miast aniżeli ze wsi. Wymeldowania wskazują, że większość osób opuszcza Gminę na rzecz ośrodków miejskich.

Wykres 1 Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców ogółem (jednostka miary: osoba)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 23.06.2021).

* brak danych za rok 2015 dostępnych w BDL

Na powyższym wykresie zestawiono saldo migracji ogółem dla Gminy Stargard, powiatu stargardzkiego, województwa zachodniopomorskiego oraz dla całej Polski. Dane zostały zaprezentowane od roku 2016, z uwagi na brak informacji wiarygodnych lub porównywalnych w roku 2015. Wartość dla Gminy znacząco przewyższa wartości dla pozostałych jednostek administracyjnych branych pod uwagę.

Tabela 10 Bezwzględne i względne współczynniki ruchu naturalnego ludności w Gminie Stargard

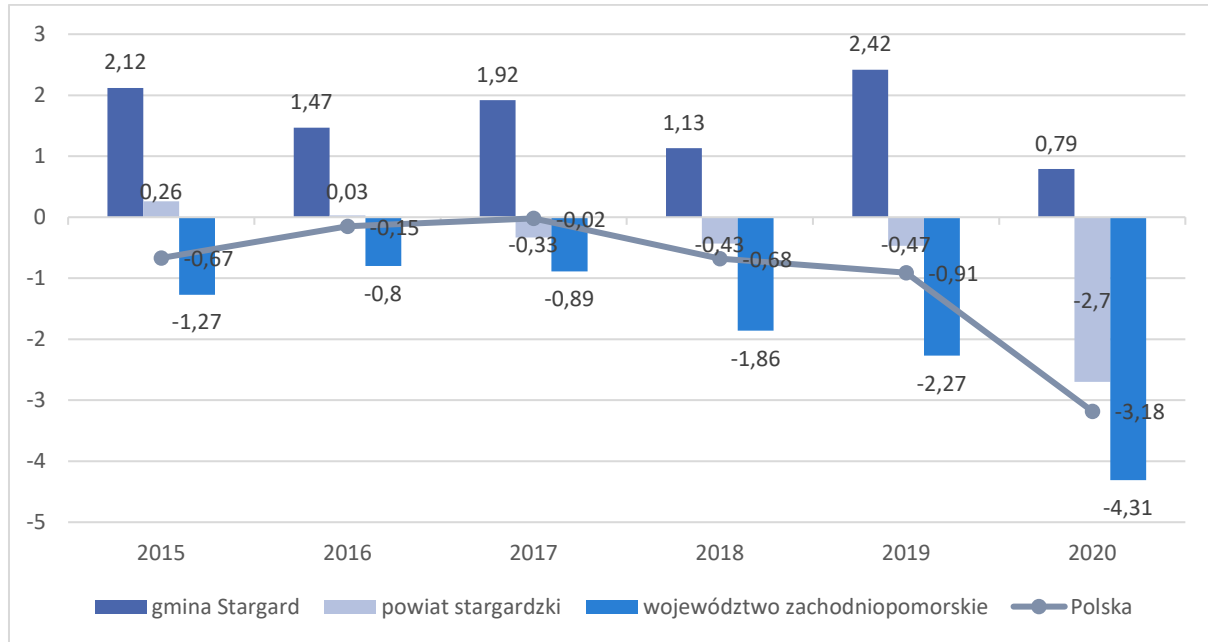
współczynnik	2015	2016	2017	2018	2019	2020
urodzenia żywe ogółem	148	133	144	126	148	152
zgony ogółem	121	114	119	111	115	141
przyrost naturalny ogółem	27	19	25	15	33	11
urodzenia żywe na 1 000 ludności	11,62	10,31	11,06	9,5	10,87	10,95
zgony na 1 000 ludności	9,5	8,84	9,14	8,37	8,45	10,6
przyrost naturalny na 1 000 ludności	2,12	1,47	1,92	1,13	2,42	0,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 23.06.2021).

Można mówić o dobrej sytuacji ludnościowej na terenie Gminy. Liczba mieszkańców od 2018 r. rośnie. Podobnie przyrost naturalny, który w ostatnich latach jest dodatni. Liczba zgonów znacząco wzrosła w roku 2020, jednak wiąże się to z sytuacją występowania epidemii COVID-19.

Wykres 2 Przyrost naturalny na 1000 ludności

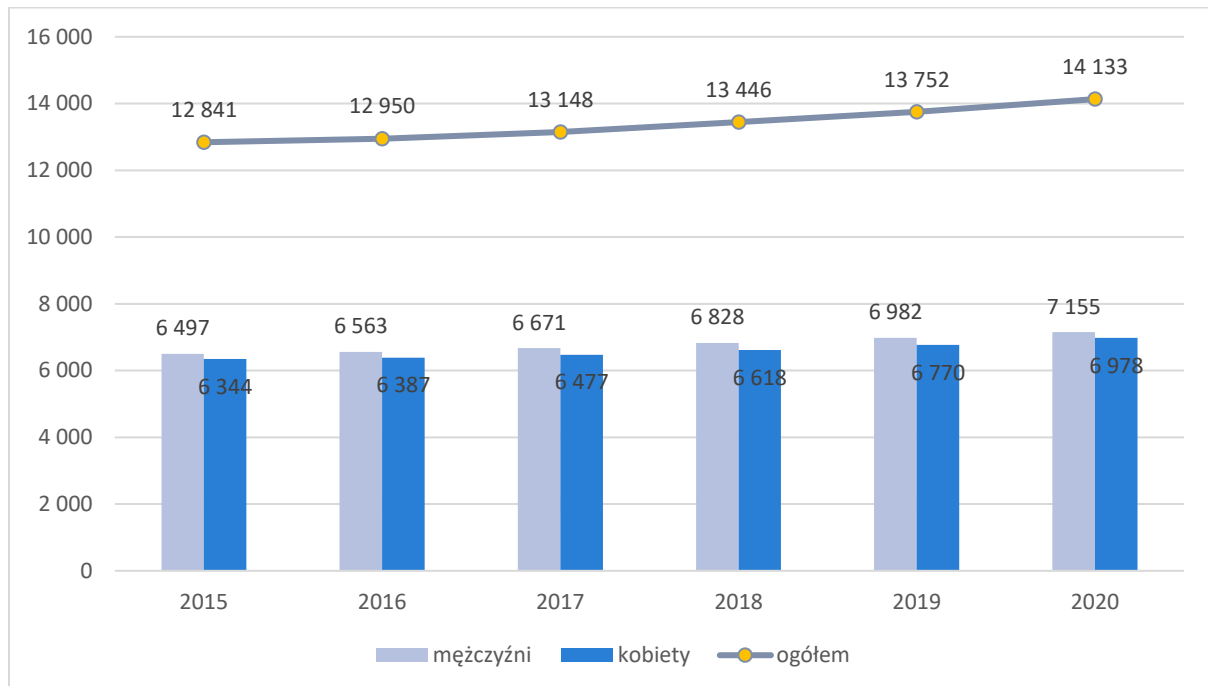

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 23.06.2021).

Z danych udostępnionych za rok 2020 przez GUS zaobserwować można, że Gmina Stargard jako jedyna z analizowanych jednostek administracyjnych zanotowała dodatni współczynnik przyrostu naturalnego, który wyniósł 0,79. Odpowiednio dla powiatu stargardzkiego współczynnik ten wynosił -2,70, dla województwa zachodniopomorskiego -4,31, a dla Polski -3,18. Jest to bardzo dobry wynik, który znacząco wyróżnia się na tle pozostałych jednostek administracyjnych.

Wykres 3 Liczba ludności w Gminie Stargard z podziałem na płeć (jednostka miary: osoba)

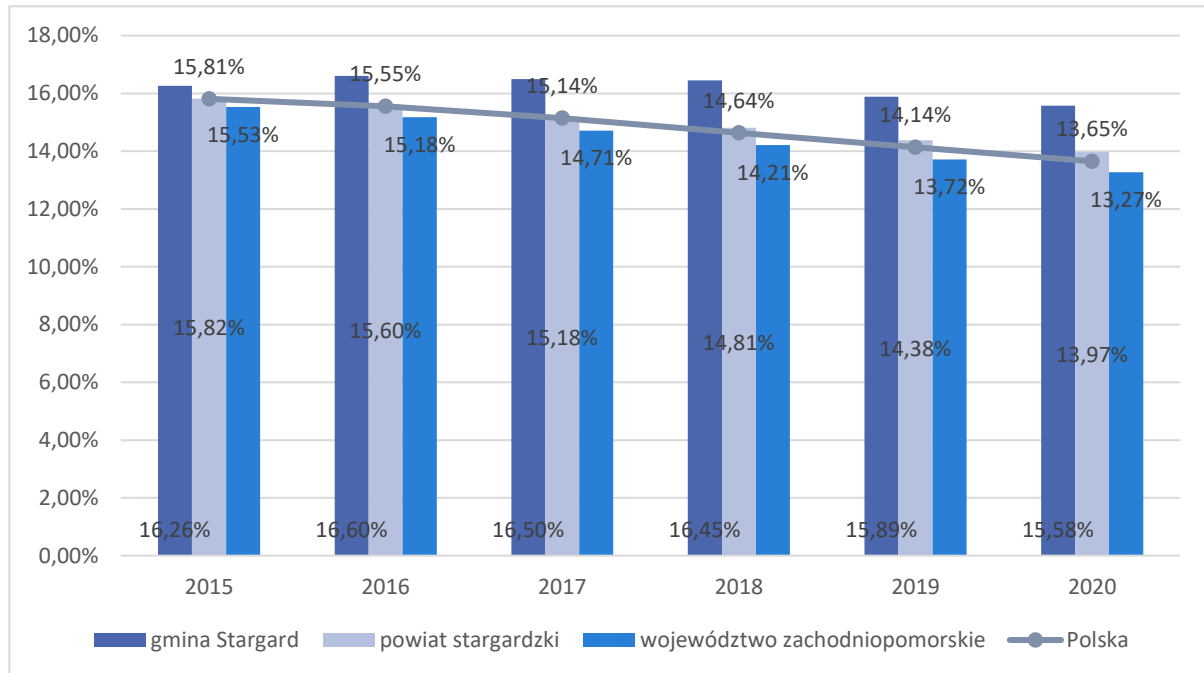
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 24.06.2021).

Na podstawie powyższego wykresu można zaobserwować, że w strukturze mieszkańców większy udział mają mężczyźni. Podczas gdy liczba mężczyzn w roku 2020 osiągnęła wartość 7 155, liczba kobiet w ogólnej liczbie ludności to liczba poniżej 7 000. Ogólny wzrost liczby ludności na przestrzeni lat 2015-2020 wynosi 10,06%. Rozpatrując ten aspekt z podziałem na płeć, wzrost liczby mężczyzn wynosi 10,13% (jest powyżej wzrostu ogólnego), natomiast wzrost liczby kobiet wynosi 9,99%.

Odnosząc się do wyżej wspomnianego współczynnika przyrostu naturalnego, który w Gminie Stargard jest na dodatnim poziomie, należy wspomnieć również o potencjale demograficznym. Jest to odsetek ludzi w wieku 25-34 lat, który jest określany mianem współczynnika potencjału demograficznego.

Wykres 4 Potencjał demograficzny (odsetek ludności w wieku 25-34 lat) w latach 2015-2020 (jednostka miary: %)

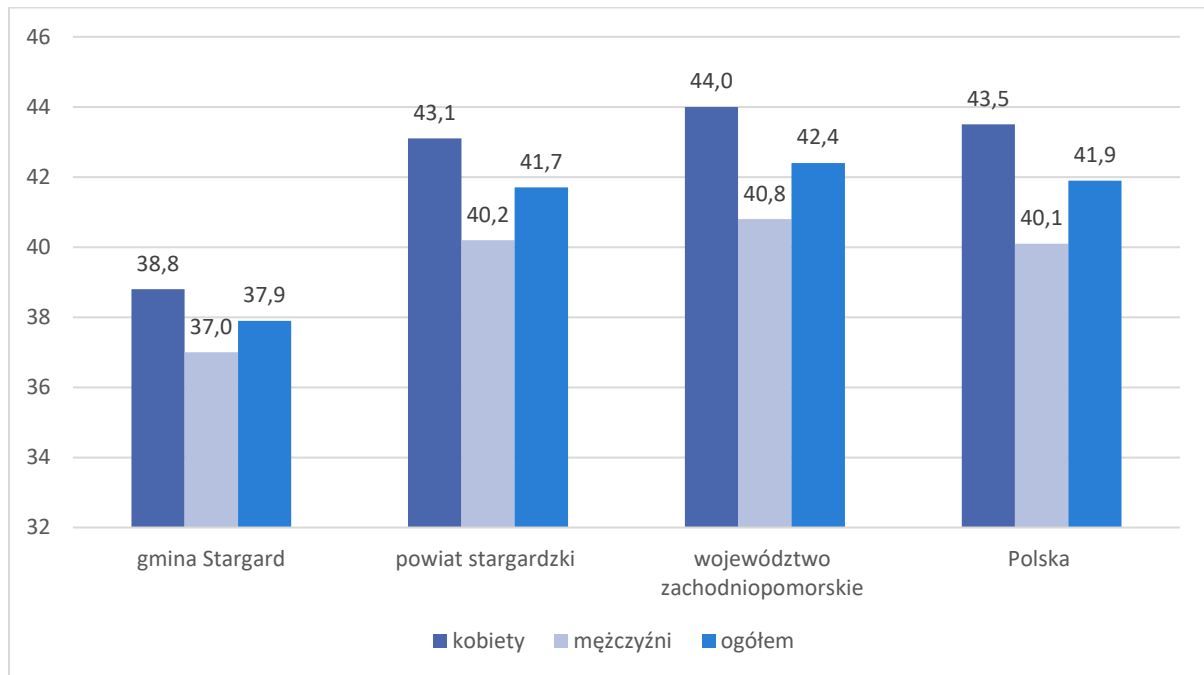
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 24.06.2021).

W analizowanym okresie (lata 2015-2020) można zauważyć spadek współczynnika potencjału demograficznego zarówno na poziomie Gminy Stargard, powiatu stargardzkiego, województwa zachodniopomorskiego, jak i kraju. Warto jednak podkreślić, iż współczynnik dla Gminy jest wyższy od współczynnika pozostałych jednostek administracyjnych. Współczynnik ten koreluje również ze współczynnikiem przyrostu naturalnego. Na tej podstawie można zaobserwować, że potencjał demograficzny jest na dość wysokim poziomie, a przyrost naturalny osiągnął wynik wyższy niż wynik krajowy, wojewódzki oraz powiatowy.

Kolejną kwestią, która jest spójna z powyższymi obserwacjami dot. współczynnika przyrostu naturalnego oraz współczynnika potencjału demograficznego, jest średni wiek mieszkańców.

Wykres 5 Średni wiek ogółem oraz z podziałem na płeć w 2019 roku (jednostka miary: lata)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach (dostęp: 24.06.2021).

*Brak danych za rok 2020

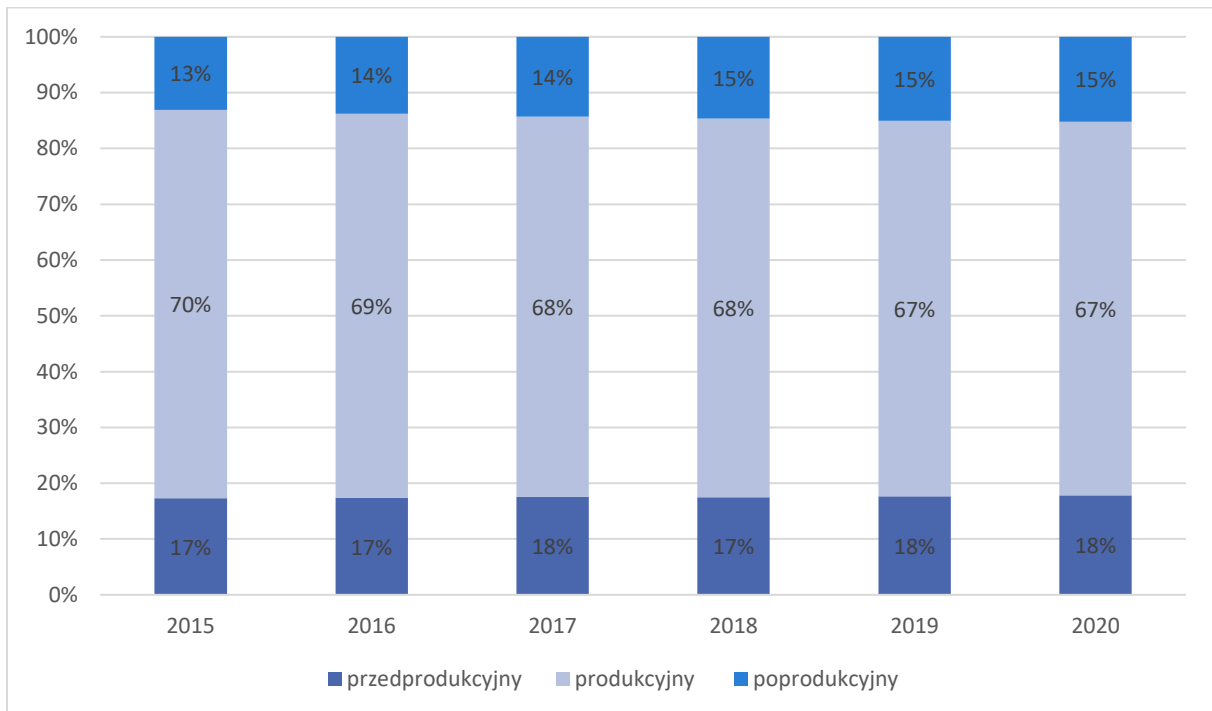
Dane udostępnione na portalu Polska w liczbach bazują na danych z GUS. Według tychże danych na rok 2019 Gmina Stargard wyróżnia się średnią wieku (kobiety średnia wieku 38,8, mężczyźni 37,0, ogółem średnia wieku 37,9). Wskaźnik jest niższy niż średnia w powiecie, województwie czy kraju.

Kolejnym rozpatrywanym aspektem są ekonomiczne grupy wieku. Podział dotyczy ludności w wieku:

- Przedprodukcyjnym - osoby w wieku 0-17 lat,
- Produkcyjnym - kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni w wieku 18-64,
- Poprodukcyjnym - kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni w wieku 65 lat i więcej.

Wykres 6 Ludność Gminy Stargard według ekonomicznych grup wieku w latach 2015-2020 (jednostka miary:%)

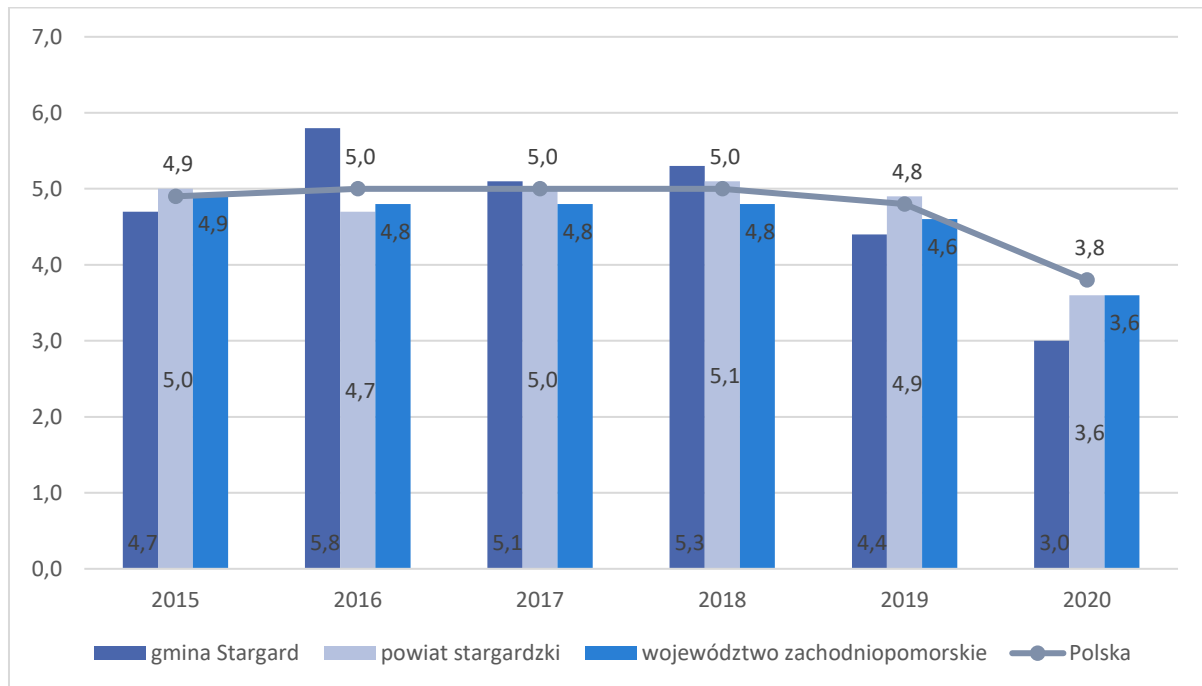
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 24.06.2021).

Z przedstawionych danych wynika wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przybywało zgodnie z przyrostem naturalnym (wskaźnik przyrostu naturalnego dla Gminy Stargard w roku 2020 wyniósł 0,79). Zmalał nieznacznie odsetek ludzi w wieku produkcyjnym (z 70% do 67%). Co za tym idzie – powiększył się odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym (wzrost z 13 do 15%).

Sytuację demograficzną uzupełniają dane dotyczące liczby zawieranych małżeństw. Dane zostały ukazane na obszarze Gminy, powiatu, województwa oraz kraju.

Wykres 7 Zawierane małżeństwa na 1000 ludności w ujęciu gminnym, powiatowym, wojewódzkim i krajowym (jednostka miary: osoba)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 24.06.2021).

Jak można odczytać z wykresu na przestrzeni lat 2015-2020, znacznie spadła liczba zawieranych małżeństw. W badanym okresie zmalała ich liczba w Gminie o 36,2%. Dla powiatu stargardzkiego był to spadek na poziomie 28,0%, dla województwa zachodniopomorskiego - 26,5%, natomiast dla Polski było to -22,4%. Zanotowany spadek w Gminie Stargard w badanym okresie odzwierciedla sytuację ogólnej spadkowej tendencji krajowej w liczbie zawieranych małżeństw.

Podsumowując, sytuację demograficzną w Gminie Stargard należy uznać za korzystną, rozpatrując przedstawione dane na tle powiatu stargardzkiego, województwa zachodniopomorskiego oraz kraju. Biorąc pod uwagę trendy, które mają miejsce obecnie w kraju, tj. spadek liczby ludności, niż demograficzny, starzejące się społeczeństwo, powyższe aspekty są analogiczne, jak dla krajów rozwijających się. Gmina Stargard wyróżnia się na tym tle bardzo pozytywnie. Rozpatrując liczbę ludności, zanotowała ona 10-procentowy przyrost na przestrzeni lat 2015-2020. Porównując to z innymi jednostkami administracyjnymi warto wspomnieć, iż wzrost w Gminie Stargard znacząco wyróżnia się na tle wartości powiatowej

(spadek o 0,24%), wojewódzkiej (spadek o 1,31%) oraz krajowej (spadek o 0,45%). Ta tendencja spowodowana może być dodatnim saldem migracji. Przybywający na te tereny przenoszą się głównie z ośrodków miejskich, znajdujących się w niedalekim położeniu Gminy. Należy zwrócić uwagę na dodatni współczynnik przyrostu naturalnego, który w roku 2020 wyniósł 0,79. Wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym jest zjawiskiem, które jest pozytywne. Może to wpływać na wzrost zasobów pracy w przyszłości. Średni wiek mieszkańców jest znacznie niższy w porównaniu do powiatu, województwa czy kraju. Można mówić o dobrej sytuacji demograficznej na terenie Gminy. Liczba mieszkańców od lat rośnie. Podobnie przyrost naturalny, który w ostatnich latach jest dodatni. Mimo to wzrasta liczba osób, które przekraczają potencjalny wiek zdolności do pracy, co w perspektywie długoterminowej będzie mieć niekorzystny wpływ na możliwości sektora gospodarczego. W kontekście utrzymania pozytywnych trendów demograficznych i rozwoju zasobów ludzkich Gminy należy już teraz podjąć szereg działań, mających na celu utrzymanie pozytywnych tendencji demograficznych, ukierunkowanych na zahamowanie emigracji z terenu Gminy oraz wzrost atrakcyjności do zamieszkania. Zarówno saldo migracji, jak i poziom przyrostu naturalnego warunkowane są szeroko rozumianą sytuacją ekonomiczną. W przypadku Gminy Stargard należy szczególny nacisk położyć na podnoszenie jakości życia osób zamieszkujących obszar Gminy. Z uwagi na położenie dla Gminy jest to priorytetowy kierunek rozwoju. W tym celu należy podjąć szereg skoordynowanych działań, m.in. tworzenie atrakcyjnych warunków do osiedlania się dla ludzi młodych, wchodzących w wiek produkcyjny, zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych (w tym np. do miejsc w przedszkolach, do wysokiej jakości edukacji) oraz kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej (w tym przełamywanie barier architektonicznych i urbanistycznych) oraz zapewnienie możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu, działalności w różnego typu stowarzyszeniach, dbania o kondycję fizyczną i umysłową.

3.2. Edukacja i wychowanie

Edukacja i wychowanie oraz dostęp do nich to ważny element działalności wszelkich jednostek administracyjnych. Zmieniająca się sytuacja gospodarcza w kraju i na świecie wymusza adaptowanie się społeczeństwa. W adaptacji tej pomaga edukacja, która przystosowuje młodych ludzi do różnych warunków. Poziom przystosowania się do nowych okoliczności uwarunkowany jest również poziomem wykształcenia. Zadaniem Gminy według Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, jest prowadzenie placówek o charakterze edukacyjnym (przedszkoli oraz szkół podstawowych). Powyższe ustawy wśród zadań Gminy wskazują na:

- kontrolowanie wypełniania przez uczniów obowiązku szkolnego i obowiązku nauki,
- organizację i prowadzenie przygotowania dzieci do wypełniania obowiązku szkolnego,
- realizację zadań wspierających uczniów w nauce,
- inspirowanie i realizację zadań dla wsparcia procesu dydaktycznego oraz szkolnych programów wychowawczych,
- zapewnienie uczniom bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu lub zwrot kosztów przejazdu środkami komunikacji publicznej,
- organizowanie i prowadzenie przygotowania dzieci sześciolletnich do rozpoczęcia nauki w szkole,
- zapewnienie obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej placówkom,
- stanowienie o wysokości niektórych składników wynagrodzeń nauczycieli,
- wsparcie nauczycieli w procesie dydaktyczno- wychowawczym,
- zapewnienie warunków do działalności szkoły lub placówki (w tym wykonanie remontów obiektów przedszkolnych i szkolnych oraz wyposażenie ich we wszelkiego rodzaju pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania).

Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne to pierwszy etap kształcenia i wychowania dziecka, dlatego też ogromną rolę w działalności edukacyjnej i wychowawczej odgrywa Gmina. Ważny jest również fakt, iż dzieci objęte obowiązkiem edukacyjnym od najmłodszych lat lepiej radzą sobie w późniejszych etapach. Korzystanie z wychowania przedszkolnego daje możliwość diagnozy braków, problemów rozwojowych czy też innych zaburzeń. Dzięki temu możliwe jest podjęcie kroków, które będą pomocne w funkcjonowaniu i rozwoju dziecka.

Tabela 11 Przedszkola wg typu i organu prowadzącego

	2015	2016	2017	2018	2019
liczba przedszkoli ogółem (bez specjalnych)	7	8	8	8	7
liczba oddziałów przedszkolnych ogółem (bez specjalnych)	8	10	9	12	13
miejsca w przedszkolach ogółem (bez specjalnych)	188	218	230	245	296

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 24.06.2021).

* brak danych na rok 2020

Z powyższej tabeli wynika, iż w Gminie nastąpił spadek liczby przedszkoli ogółem na przestrzeni lat 2015-2019. Należy jednak zauważyć, że liczba oddziałów przedszkolnych znacznie wzrosła. W 2019 roku wynosiła 13. Jest to wzrost na poziomie 62,5% w porównaniu z rokiem 2015.

Gmina Stargard od 01 września 2019 roku prowadzi własne przedszkole publiczne, które wchodzi w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Sownie, utworzonego na mocy Uchwały IX/77/19 Rady Gminy Stargard z dnia 29 czerwca 2019 r. W efekcie tego swoją działalność zakończyło Niepubliczne Przedszkole TPD w Sownie. Dzieci pięcio- i sześciolatnie uczęszczają do oddziałów przedszkolnych utworzonych przy szkołach podstawowych. Dzieci trzyletnie, czteroletnie, pięcioletnie oraz część sześciolatków korzysta z placówek niepublicznych zlokalizowanych na terenie Gminy.

Tabela 12 Dzieci w wieku przedszkolnym

jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	595	576	581	598	612	639
powiat stargardzki	5 050	4 820	4 665	4 631	4 679	4 770
województwo zachodniopomorskie	68 451	65 291	63 578	62 422	62 119	63 061
Polska	1 633 192	1 570 318	1 532 628	1 509 433	1 507 459	1 543 244

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL(dostęp: 25.06.2021).

Rozpatrując liczbę dzieci w wieku przedszkolnym należy zauważyć, iż w Gminie nastąpił ich wzrost na przestrzeni lat 2015-2020. Gmina spośród innych jednostek (powiatu, województwa oraz kraju) zanotowała dodatni przyrost, który wyniósł 7,39%. Jest to kolejno dla powiatu -5,54%, dla województwa -7,87%, natomiast dla kraju -5,51%. Wiąże się to również z dodatnim przyrostem naturalnym. Zasadne będzie podejmowanie przez Gminę działań na rzecz edukacji przedszkolnej oraz szkolnej. Na poniższych zdjęciach przedstawiono zmodernizowany budynek Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Sowinie.

Zdjęcie 3 Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sowinie

Źródło: <https://www.spsowno.pl/> (dostęp: 25.06.2021).

W Gminie Stargard funkcjonują następujące przedszkola niepubliczne:

- Przedszkole TPD w Witkowie,
- Przedszkole TPD w Grzędzicach,
- Przedszkole TPD w Koszewie,
- Przedszkole TPD w Pęzinie,
- Przedszkole TPD w Krąpielu,
- Przedszkole TPD w Klępinie.

Wszystkie powyższe przedszkola funkcjonują w ramach Zachodniopomorskiego Oddziału Regionalnego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci.

Szkoły Podstawowe

W Polsce obowiązkiem szkolnym objęte są dzieci od 7 do 18 roku życia. Na indywidualny wniosek rodziców, dziecko mające 6 lat może podjąć naukę w pierwszej klasie szkoły podstawowej. Zgodnie z art. 35 ust. 2 obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, oraz trwa do ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18 roku życia.

W Gminie Stargard funkcjonuje Ośrodek Administracyjny Szkół (OAS), który został utworzony na podstawie Uchwały nr XV/98/95 Rady Gminy w Stargardzie Szczecińskim z dnia 28 grudnia 1995r. OAS zasięgiem działania obejmuje następujące jednostki organizacyjne:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Grzędzicach,
- Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Małkocinie,
- Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Pęzinie,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sownie,
- Szkoła Podstawowa w Strachocinie.

Do zadań Ośrodka Administracyjnego Szkół należą m.in.:

- zapewnienie warunków działania placówek oświatowych, w tym bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki,
- wyposażenie placówek oświatowych w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do realizacji programów nauczania, programów wychowawczych, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych,

- zapewnienie obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej placówek oświatowych, w tym m.in. pomoc w opracowywaniu planów finansowych oraz prowadzenie analityki wydatków poszczególnych szkół,
- wykonywanie uchwał i zarządzeń organów Gminy dotyczących działalności placówek oświatowych oraz współdziałanie z merytorycznymi komisjami Rady Gminy i związkami zawodowymi,
- zapewnienie kadrowych i organizacyjnych warunków działania placówek oświatowych – postanowienie to nie narusza kompetencji dyrektorów szkół wynikających z przepisów prawa,
- współdziałanie z organami placówek oświatowych,
- przyjmowanie i przechowywanie dokumentacji zlikwidowanych placówek oświatowych,
- przygotowywanie projektów uchwał oraz innych dokumentów dotyczących działalności placówek oświatowych,
- prowadzenie zadań z zakresu pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów,
- dowożenie uczniów do szkół,
- gospodarowanie mieniem powierzonym przez Gminę.

Tabela 13 Liczba oddziałów i uczniów wg stanu na 30.09.2020r.

szkoła podstawowa		rok szkolny 2019/2020		rok szkolny 2020/2021	
Lp.	Szkoła	liczba oddziałów	liczba uczniów	liczba oddziałów	liczba uczniów
1	Szkoła Podstawowa w Grzędzicach	12	190	13	217
2	Szkoła Podstawowa w Pęzinie	14	221	14	210
3	Szkoła Podstawowa w Małkocinie	8	127	8	133
4	Szkoła Podstawowa w Strachocinie	8	101	8	111
5	Zespół Szkół Szkolno-Przedszkolnych w Sownie	8	93	8	92
razem		50	732	51	763

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Stargard za rok 2020.

Jak można zauważyć ogólna liczba uczniów w roku szkolnym 2020/2021 wzrosła o 31 w stosunku do poprzedniego roku szkolnego (2019/2020). Analogiczną sytuację zaobserwować można w odniesieniu do liczby oddziałów, w tym przypadku mamy do czynienia z powstaniem jednego dodatkowego oddziału. W tym aspekcie możemy dostrzec również powiązanie z dodatnim współczynnikiem przyrostu naturalnego oraz ze zwiększającą się liczbą urodzeń.

Wskaźnik skolaryzacji jest jednym z dwóch podstawowych wskaźników stosowanych i przydatnych w badaniu edukacji. Skolaryzację dzieli się na skolaryzację brutto oraz skolaryzację netto. Skolaryzacja brutto jest to relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Natomiast wskaźnik skolaryzacji netto jest relacją liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Tabela 14 Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych

jednostka	współczynnik skolaryzacji	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Stargard	brutto	57,99	61,25	58,75	56,87	53,44
	netto	57,18	57,21	56,78	55,37	52,43
powiat stargardzki	brutto	87,41	92,75	91,07	92,06	92,54
	netto	86,33	87,95	88,55	89,58	90,06
województwo zachodniopomorskie	brutto	88,23	93,92	92,20	92,64	92,67
	netto	86,83	88,71	89,56	90,19	90,36
Polska	brutto	90,94	96,62	95,24	95,46	95,13
	netto	90,11	92,53	93,35	93,85	93,69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 25.06.2021).

* brak danych za rok 2020

Analizując powyższą tabelę można zauważyć, iż wskaźnik skolaryzacji w każdym z przytoczonych jednostek administracyjnych (Gmina, powiat, województwo oraz kraj) kształtuje się na poziomie poniżej 100. Wskaźnik poniżej 100 mówi o tym, iż duża część dzieci z Gminy realizowała obowiązek szkolny na jej obszarze. Należy uwzględnić fakt, iż dla Gminy

Stargard oba współczynniki są na dużo niższym poziomie niż w skali powiatu, województwa czy kraju.

Egzamin ósmoklasisty kończy etap edukacji na poziomie szkoły podstawowej. Jest jednym z pierwszych ważniejszych egzaminów w życiu młodych ludzi. Wyniki egzaminu ósmoklasisty świadczą o poziomie nauczania w danej placówce i są odzwierciedleniem wszelkich zmian i procesów odbywających się w szkołach. Do egzaminu ósmoklasisty przystępują:

- uczniowie VIII klasy szkoły podstawowej,
- uczniowie szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej – w klasie, której zakres nauczania odpowiada klasie VIII szkoły podstawowej,
- słuchacze szkół podstawowych dla dorosłych.

Tabela 15 Wyniki egzaminu ósmoklasisty na rok 2019 i 2020

przedmiot	średnia Gminy	średnia powiatu	średnia województwa	średnia kraju
rok 2019				
język polski	57%	56%	59%	63%
matematyka	42%	39%	40%	45%
język angielski	52%	51%	57%	59%
język niemiecki	36%	42%	41%	42%
rok 2020				
język polski	52%	53%	55%	59%
matematyka	39%	42%	43%	46%
język angielski	45%	49%	52%	54%
język niemiecki	37%	45%	42%	46%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej (dostęp: 25.06.2021).

Powyższa tabela przedstawia procentowe wyniki egzaminu ósmoklasisty z podziałem na przedmioty (język polski, matematyka, język angielski, język niemiecki) oraz z podziałem na jednostki terytorialne (Gmina, powiat, województwo, kraj). Jak można zauważyć wyniki na

przestrzeni dwóch lat dla wszystkich jednostek uległy spadkowi. W przypadku egzaminu z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego w roku 2019 Gmina osiągnęła wyższy wynik niż powiat stargardzki. W 2020 roku wyniki spadły i Gmina Stargard osiągnęła najniższe wyniki, jeśli chodzi o każdy z przedmiotów. Niewątpliwie wpływ na to miała sytuacja epidemiczna oraz przejście na nauczanie zdalne w szkołach. Brak opieki nauczycielskiej stacjonarnej odzwierciedlają wyniki egzaminu nie tylko jeśli chodzi o Gminę Stargard, ale również o powiat, województwo oraz kraj.

W celu poprawy jakości kształcenia, a co za tym idzie wyników osiąganych przez uczniów w nauce oraz we wszelkiego rodzaju egzaminach, Gmina podejmuje różnego rodzaju działania i przedsięwzięcia. W ramach projektu pn. "Podniesienie jakości edukacji SP Małkocin" realizowanego przez Fundację "Milon" i współfinansowanego ze środków UE EFS w ramach Działania 8.3 RPO WZP 2014-2020, zwrócono szczególną uwagę na:

- rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy u minimum 42 uczniów SP Małkocin do VIII 2020 roku,
- rozwój kompetencji cyfrowych niezbędnych na rynku pracy u minimum 10 uczniów SP Małkocin do VIII 2020 roku,
- podniesienie jakości nauczania w zakresie kompetencji kluczowych w SP Małkocin poprzez doposażenie szkoły w sprzęt TIK, pracownię matematyczno-przyrodnicze, sprzęt i pomoce dydaktyczne oraz szkolenia dla nauczycieli do rozpoznawania i wspierania specjalnych potrzeb edukacyjnych SP Małkocin do czerwca 2019 roku.

Osiągnięcie powyższych celów jest możliwe dzięki stworzeniu w ramach projektu m.in. pracowni komputerowej z 11 w pełni wyposażonymi stanowiskami dla uczniów, pracowni do nauczania metodą eksperymentu w zakresie przedmiotów przyrodniczych wyposażoną w 10 stanowisk uczniowskich i jedno nauczyciela w tym dygestorium do bezpiecznego przeprowadzania reakcji chemicznych oraz zestawy wielofunkcyjne do prowadzenia eksperymentów.

Kolejnym projektem, który realizuje Gmina Stargard jest projekt pn. "Podniesienie jakości edukacji SP Strachocin" realizowany przez Fundację "Milon" współfinansowany ze środków UE EFS w ramach Działania 8.3 RPO WZP 2014-2020. Celem projektu było:

- rozwój kompetencji kluczowych u minimum 51 uczniów SP Strachocin do sierpnia 2020 roku,
- rozwój kompetencji cyfrowych niezbędnych na rynku pracy u minimum 18 uczniów SP Strachocin do sierpnia 2020 roku,
- Podniesienie jakości nauczania w zakresie kompetencji kluczowych w SP Strachocin poprzez doposażenie szkoły w sprzęt TIK, pracownię matematyczno-przyrodniczą, sprzęt i pomoce dydaktyczne oraz szkolenia dla nauczycieli do rozpoznawania i wspierania specjalnych potrzeb edukacyjnych SP Strachocin do czerwca 2018 roku.

Osiągnięcie powyższych celów jest możliwe dzięki stworzeniu w ramach projektu m.in. pracowni komputerowej z 24 w pełni wyposażonymi stanowiskami dla uczniów, pracowni do nauczania metodą eksperymentu w zakresie przedmiotów przyrodniczych wyposażonej w 10 stanowisk uczniowskich i jedno nauczyciela w tym dygestorium do bezpiecznego przeprowadzania reakcji chemicznych oraz zestawy wielofunkcyjne do prowadzenia eksperymentów.

Projektem realizowanym w ramach poprawy jakości kształcenia oraz edukacji dzieci ze szkół podstawowych jest Projekt pn. "Edukacja nam niestraszna" realizowany przez fundację "Concordia" i współfinansowany ze środków UE z EFS w ramach RPO WZP 2014-2020. Celem głównym jest poprawa jakości nauczania w SP Strachocin do VIII 2020 roku. Cel główny został zrealizowany poprzez cele szczegółowe:

- rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy u min. 43 uczniów SP Strachocin do VIII 2020 roku w obszarach zainteresowań uczniów,
- podniesienie jakości nauczania w zakresie kompetencji kluczowych, umiejętności uniwersalnych niezbędnych na rynku pracy w SP Strachocin poprzez podniesienie kompetencji min. 10 nauczycieli SP Strachocin do VIII 2020 r.

W celu prawidłowej realizacji zadań, w tym przeprowadzenia zajęć dla uczniów i uczennic oraz wsparcia ucznia w zakresie zdiagnozowanych potrzeb fundacja zakupi i przekaże Szkole umową darowizny rzeczowej wyposażenie niezbędne do realizacji kół zainteresowań. Poniższe zdjęcia przedstawia wszystkie Szkoły Podstawowe zlokalizowane na terenie Gminy Stargard.

Zdjęcie 4 Szkoły Podstawowe na terenie Gminy Stargard

Szkoła Podstawowa w Grzędzicach

Szkoła Podstawowa w Pęzinie

Szkoła Podstawowa w Strachocinie

Szkoła Podstawowa w Małkocinie

Zespół Szkolno - Przedszkolny w Sowinie

Źródło: <https://www.google.com/> (dostęp: 28.06.2021), Raport o stanie Gminy Stargard za 2020 rok.

Jednym z najważniejszych zadań inwestycyjnych w infrastrukturę edukacyjną poza budową szkoły w Sownie, była w 2020r. budowa pomieszczeń klasowych szkoły podstawowej w Grzędzicach z kontenerów, zadanie zostało realizowane ze środków własnych Gminy.

Podsumowując powyższe dane, o dobrej sytuacji demograficznej w najbliższych latach świadczy również liczba uczniów w szkołach. W ostatnich latach liczba uczniów w szkołach podstawowych rośnie. Powoli zwiększająca się liczba dzieci i młodzieży w wieku szkolnym pozwala zakładać dalsze utrzymywanie się korzystnej struktury ludności. Oferta edukacyjna Gminy oraz wszelkie aspekty działalności związane z wychowaniem, edukacją i kształceniem młodych ludzi, jest w ramach działań Gminy poprawiana. Głównie poprzez inwestycje związane z zagospodarowaniem terenów czy rozbudową budynków o charakterze edukacyjnym (szkoły podstawowe, Zespół Szkół Szkolno- Przedszkolny) oraz wszelkiego rodzaju projekty realizowane wspólnie z fundacjami zajmującymi się edukacją i wyrównywaniem szans w dostępie do niej. Aspektem wymagającym działań są wyniki egzaminu ósmoklasisty. W ostatnim roku wyniki są niższe niż dla powiatu, województwa czy kraju. Należy podjąć działania np. wprowadzenie dodatkowych zajęć doksztalających w klasach ósmych, które miały na celu jeszcze szerszą pomoc uczniom przygotowującym się do pierwszego egzaminu w ich życiu.

Jednym z głównym kierunków rozwoju Gminy Stargard są planowane zadania do realizacji (z próbą pozyskania dofinansowania) dotyczące budynków edukacji:

- Budowa nowego budynku Szkoły Podstawowej w Strachocinie,
- Przebudowa istniejącego budynku Szkoły Podstawowej w Strachocinie,
- Budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Strachocinie,
- Rozbudowa budynku Szkoły Podstawowej w Grzędzicach.

W efekcie podjęcia powyższych przedsięwzięć Gmina poprawi jakość zagospodarowania placówek edukacyjnych, dostosuje infrastrukturę edukacyjną do potrzeb uczniów.

3.3. Ochrona zdrowia

Prowadzenie świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej odbywa się obecnie w formie niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz indywidualnych praktyk lekarskich. Mieszkańcy Gminy objęci są opieką lekarską przez Niepubliczny Ośrodek Zdrowia w Pęzinie, funkcjonujący w budynku byłego Ośrodka Zdrowia, a także korzystają z usług lekarzy, którzy świadczą usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w przychodniach zlokalizowanych na terenie miasta Stargard.

Na terenie Gminy Stargard znajduje się niepubliczny dom opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi „Willa Seniora” w Strumianach. Niepubliczna placówka „Willa Seniora” w Strumianach zapewnia również opiekę paliatywną. W ofercie placówki znajdują się m.in.:

- organizacja pobytów krótkoterminowych,
- organizacja pobytów długoterminowych,
- organizacja turnusów rehabilitacyjnych,
- zapewnianie stałego zamieszkania.

Poniższe zdjęcie przedstawia obszar oraz budynek ośrodka „Willa Seniora” znajdująca się w Strumianach.

Zdjęcie 5 Willa Seniora w Strumianach

Źródło: <https://www.willaseniora-strumiany.pl/> (dostęp: 28.06.2021).

Epidemia wymusiła na wszystkich jednostkach terytorialnych dostosowanie się do nowych warunków działalności. W efekcie tego Gmina Stargard również zadbała o zdrowie i życie swoich mieszkańców.

Do zadań Gminy, w ramach działania przeciw rozprzestrzenianiu się zagrożenia COVID-19, należy ochrona zdrowia mieszkańców poprzez:

- informowanie mieszkańców o zagrożeniu związanym z COVID-19 poprzez zamieszczanie informacji na stronie internetowej urzędu,
- zakup i dystrybucję maseczek dla osób powyżej 60 roku życia,
- informowanie na temat prowadzonych szczepień oraz dowóz potrzebujących mieszkańców do punktów szczepień.

Ponadto Gmina informuje swoich mieszkańców o aktualnej sytuacji epidemicznej. Zakładki na stronie WWW Gminy są na bieżąco uaktualniane. Znajdują się tam również odnośniki do stron rządowych, informacje na temat szczepień i punktów ich wykonywania, a także wszelkie niezbędne dane do kontaktu z osobami upoważnionymi.

Co roku w placówkach oświatowych na terenie Gminy Stargard prowadzone są programy profilaktyczne dla uczniów. Główne opisano poniżej.

Unplugged

„UNPLUGGED” jest programem profilaktyki uniwersalnej adresowanym do uczniów w wieku 12–14 lat, opartym na modelu wszechstronnego wpływu społecznego. Celem programu jest:

- ograniczanie inicjacji używania substancji psychoaktywnych (alkohol, tytoń, narkotyki),
- ograniczenie rozwoju intensywności używania, tj. przejścia od fazy używania eksperymentalnego do fazy używania problemowego.

Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej

Celem programu jest rozwijanie w dzieciach podstawowych umiejętności społecznych i emocjonalnych oraz przygotowanie do radzenia sobie z trudnościami. Korzystając z założeń psychologii pozytywnej, sformułowanych przez amerykańskiego psychologa Martina E.P. Seligmana, przyjęto, że optymizmu można się nauczyć, a postawa optymizmu może prowadzić do szczęśliwego i satysfakcjonującego życia.

Program domowych detektywów

Celem programu jest opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie problemów związanych z piciem alkoholu poprzez wzmacnianie rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących.

Zachowaj trzeźwy umysł

Zachowaj Trzeźwy Umysł (ZTU) to nazwa ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej, podejmującej problem profilaktyki uzależnień. Jej celem jest promowanie konstruktywnych postaw zdrowego stylu życia oraz atrakcyjnych dla dzieci i młodzieży aktywności prospołecznych jako alternatywy wobec wielu zachowań ryzykownych, szczególnie picia alkoholu, zażywania narkotyków oraz stosowania przemocy.

Podsumowując szczególną uwagę zwraca brak aptek oraz punktów aptecznych, które powinny być bardziej dostępne z punktu widzenia mieszkańców Gminy Stargard. Jednakże dziś pacjenci z terenów wiejskich mają utrudniony dostęp do leków. w efekcie, pacjenci muszą dojeżdżać po medykamenty do dużych miast, nawet po kilkadziesiąt kilometrów. Funkcjonowanie aptek warunkuje prawo, na jego zapisy Gminy nie mają żadnego wpływu. Niemniej celem nowelizacji ustawy – prawo farmaceutyczne (tzw. „apteka dla aptekarza”) jest przywrócenie dostępności do leków i usług farmaceutycznych na terenach wiejskich, stanie się tak poprzez obowiązywanie kryteriów demograficznych i geograficznych umożliwiających pacjentom łatwiejszy dostęp do aptek. Daje to nadzieję że pomimo specyficznego położenia Gminy Stargard okalającej Miasto Gminę Stargard, która stanowi centrum działalności zdrowotnej dla obu Gmin pojawią się punkty apteczne we wsiach Gminy Stargard.

Budynek, w którym mieści się przekształcony Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, wymaga remontu oraz dostosowania do aktualnych wymogów. Jest to jedyna placówka znajdująca się na terenie Gminy, dlatego Gmina w ramach swoich zadań stara się zadbać o wszelkie aspekty jej działalności.

3.4. Opieka społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

W Polsce pomoc społeczna regulowana jest przez ustawę z dnia 12 marca 2004 r. W jej organizacji udział biorą organy administracji rządowej i samorządowej, które na zasadzie partnerstwa współpracują z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Prawo do świadczeń pieniężnych w ramach pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. Natomiast w przypadku rolników dochód ustala się arbitralnie na podstawie dochodu miesięcznego z 1 ha przeliczeniowego określanego w obwieszczeniu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego (np. do świadczeń rodzinnych).

Obszarem Gminy wiejskiej Stargard zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stargardzie. Został on powołany 1 maja 1990 roku jako jednostka organizacyjna podporządkowana Urzędowi Gminy Stargard. Placówka została powołana do realizacji zadań własnych Gminy i zleconych Gminie z zakresu pomocy społecznej. Ośrodek prowadzi również wypłatę dodatków mieszkaniowych i zajmuje się realizacją zadań z zakresu świadczeń rodzinnych. Zatrudnia 18 pracowników. W roku 2020 w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej był zatrudniony 1 asystent rodziny, który swoim działaniem objął 27 rodzin , w tym 69 dzieci. Na koniec ubiegłego roku asystent rodziny objął działaniem 16 rodzin.

Na zdjęciu przedstawiony został budynek, w którym mieści Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Stargard.

Zdjęcie 6 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Stargard

Źródło: <https://pomorzachodnie.travel/> (dostęp: 28.06.2021).

Tabela 16 Liczba rodzin pobierających zasiłki

powód trudnej sytuacji życiowej	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
ubóstwo	198	467
bezdomność	12	14
potrzeba ochrony macierzyństwa	84	355
w tym: wielodzietność	20	114
bezrobocie	101	331
niepełnosprawność	145	275
długotrwała lub ciężka choroba	198	395
bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	40	150
w tym: rodziny niepełne	1	3
przemoc w rodzinie	2	9
narkomania	1	1
alkoholizm	6	10

powód trudnej sytuacji życiowej	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	7	9
zdarzenie losowe	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji przekazanych od Gminy Stargard (dostęp: 28.06.2021).

Analizując powyższą tabelę należy uwzględnić fakt, iż jedna rodzina może mieć przyznaną pomoc z kilku powodów. Ogółem w roku 2020 bez względu na rodzaj świadczeń, formę, liczbę oraz źródło finansowania z pomocy skorzystało 331 rodzin (779 osób).

Dla mieszkańców Gminy dedykowane są programy pomocowe w zakresie działalności społecznej, które opisano poniżej.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022

Działania, które podejmowali pracownicy socjalni na terenie Gminy skupione były głównie na diagnozowaniu, analizowaniu sytuacji rodzin, które są dotknięte problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Ponadto uwaga zwrócona była również na przyczynach ich występowania. Pracownicy pomagali również we wszelkich czynnościach administracyjnych, tj. we wnioskowaniu do kierownika Ośrodka o przydzielenie asystenta rodziny. Osiągnięcie powyższych było możliwe dzięki współpracy pracowników socjalnych z przedstawicielami placówek oświatowych, służby zdrowia, Policji i innych instytucji działających na rzecz rodziny (w tym Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz pracowników kuratorskich). W ramach działalności wyróżniono kilka głównych problemów: nieumiejętność panowania nad emocjami, brak wyuczonych pozytywnych wzorców wychowawczych, skłonność do nadużywania alkoholu, konflikty w rodzinie, trwałe bezrobocie, ubóstwo czy niepełność rodziny.

Do zadań Gmin w zakresie pomocy społecznej należy również opieka nad osobami znajdującymi się w pieczy zastępczej. Co za tym idzie, Gmina wraz z powiatem finansuje ich pobyt w domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinach zastępczych.

W roku 2020 Gmina Stargard dofinansowała koszt pobytu 18 dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej i 3 dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Wydatki na tę formę pomocy wyniosły 126.507 zł. W 2020 r. w Gminie Stargard na podstawie przepisów wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na terenie Gminy funkcjonowało 11 placówek wsparcia dziennego prowadzonych w ramach realizacji zadania publicznego pn. „Prowadzenie placówek wsparcia dziennego na terenie Gminy Stargard” na zlecenie Gminy przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zachodniopomorski Oddział Regionalny w Szczecinie. W formie opiekuńczej prowadzonych było 5 placówek, a 6 w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Z placówek wsparcia dziennego korzystało około 206 dzieci. Na realizację zadania Gmina przeznaczyła 140 000,00 zł. W ramach współpracy z Kuratorium Oświaty w Szczecinie w okresie wakacyjnym uczniowie gminnych szkół brali udział w koloniach finansowanych ze środków Kuratorium. Z tej formy wypoczynku skorzystało 15 dzieci. Kolonie organizowane były przez Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Szczecinie w miejscowości Przesieka koło Karpacza w okresie od 18.07.2020 r. do 27.07.2020 r.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2021

Gminny Zespół Interdyscyplinarny zwany dalej GZI działa na podstawie uchwały Rady Gminy, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz porozumień zawartych pomiędzy Wójtem Gminy Stargard a podmiotami, których przedstawiciele wchodzi w skład Zespołu. Zespół tworzy grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. Do przewodniczącego GZI w 2020 r. wpłynęły 43 formularze „Niebieska Karta”, z tego wszczynających procedurę było 41 i 2 założone ponownie w toku trwania tej samej procedury.

Przewodniczący Zespołu powołuje grupy robocze, które w ramach procedury „Niebieskie Karty” zajmują się pracą z rodzinami, w których jest podejrzenie występowania przemocy. Powołano 37 grup roboczych, które spotkały się 79 razy. Ponadto członkowie grup roboczych kontaktowali się telefonicznie z osobami, których dotyczyła prowadzona procedura. Działania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego skierowane są zarówno do ofiar przemocy w rodzinie jak i sprawców. Zarówno osoby doznające przemocy, jak i osoby stosujące przemoc mogą

otrzymać wsparcie w Stowarzyszeniu „ALA”, z którym zostało podpisane stosowne porozumienie.

Karta Dużej Rodziny

W 2020 roku 58 rodzinom wielodzietnym z terenu Gminy Stargard wydano Karty Dużej Rodziny. Karty mają dwie formy: tradycyjną - wydano 128 i elektroniczną - wydano 15. Ogółem od czerwca 2014 r., czyli od momentu, kiedy Karty Dużej Rodziny zaczęły obowiązywać do dnia 31 grudnia 2020 roku, na terenie Gminy wydano 1394 tradycyjnych i 58 elektronicznych Kart Dużej Rodziny.

Zachodniopomorska Karta Rodziny i Zachodniopomorska Karta Seniora

Kolejnym zadaniem realizowanym przez tutejszy Ośrodek jest realizacja Zachodniopomorskiej Karty Rodziny tzw. 2+ oraz Zachodniopomorskiej Karty Seniora dla osób powyżej 60 r. ż. W roku 2020 wydano Zachodniopomorskie Karty Rodziny dla 20 rodzin - 87 kart dla członków rodzin objętych wsparciem, a kart Seniora 26.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz

Przeciwdziałania Narkomanii

Działania w ramach programu miały charakter dualny, dla osób uzależnionych od alkoholu edukacyjno-korekcyjny, natomiast dla osób współuzależnionych charakter terapeutyczno-wspomagający. Dodatkowo działalność przedsięwzięcia objęła również dzieci ze szkół zlokalizowanych na terenie Gminy. Akcje uświadamiające realizowane były w czasie godzin wychowawczych lub w ramach lekcji przedmiotowych.

Mieszkańcy mogą korzystać z usług Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego prowadzonego przez Stowarzyszenie Klubu Abstynenta „ALA” W Stargardzie. Łącznie spotkań oraz rozmów z indywidualnym specjalistą terapii uzależnień odbyło się 65. Obejmowały również rozmowy telefoniczne w okresie obowiązywania obostrzeń związanych z COVID-19. Na zajęcia realizowane stacjonarnie w ramach działalności Grupy Wsparcia uczęszczało regularnie 15 osób. Jeden mieszkaniec Gminy Stargard brał udział w tygodniowym obozie

terapeutycznym. Ponadto Stowarzyszenie zapewnia przede wszystkim anonimowy i swobodny dostęp do grup samopomocowych dla mieszkańców Gminy. Są to grupy dla osób uzależnionych, współuzależnionych, osób znajdujących się w kryzysie, osób doświadczających przemocy, a także osób uzależnionych.

Reasumując, poziom opieki społecznej i wszelkich form jej działalności w Gminie Stargard jest wysoki. Dzięki realizacji wielu projektów, które mają kształtować światopogląd młodych ludzi oraz bezpośrednio wpływać na ich zdrowie zarówno fizyczne jak i psychiczne. Ważne jest podejmowanie tego typu działań w przyszłości, by jak najbardziej pomagać nie tylko osobom uzależnionym, ale również współuzależnionym. W ramach dotychczasowej działalności Gmina pomogła wielu rodzinom, które zmagają się z wszelkiego rodzaju problemami zdrowotnymi, psychicznymi czy opiekuńczymi.

3.5. Porządek i bezpieczeństwo mieszkańców

Na terenie Gminy funkcjonuje 6 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Liczba członków zwyczajnych OSP to 141 osób (w tym mężczyzn 137, kobiet 4), wspierających 15 osób, honorowych 15 osób, liczba członków zwyczajnych OSP (w wieku 18-65 lat) mogących brać bezpośredni udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych – 84 osoby. Terenem działania poszczególnych OSP jest miejscowość będąca jej siedzibą oraz miejscowości położone w rejonie pomocy wzajemnej. Każda OSP działa na podstawie ustaw oraz własnych statutów.

Do najważniejszych zadań OSP należą:

- prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami,
- udział w akcjach ratowniczych, jak pożar, zagrożenie ekologiczne związane z ochroną środowiska i inne klęski i zdarzenia,
- prowadzenie szkoleń członków OSP oraz współpraca z PSP w organizowaniu tych szkoleń,

- przedstawianie organom władzy rządowej i samorządowej wniosków w sprawach ochrony przeciwpożarowej,
- wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych na własnym terenie,
- wykonywanie innych zadań określonych w statucie OSP.

OSP Grzędzice

Jednostka posiada dwa samochody STAR 244, w tym jeden z przyczepką sprzętową. Samochody gaśnicze wyposażone są w sprzęt p.poż. zgodnie z normami wyposażenia wozu gaśniczego. W 2020 roku jednostka OSP Grzędzice uzyskała dotację ze środków MSWiA dla jednostek włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w wysokości 2 400,00 zł na zakup umundurowania i wyposażenia osobistego strażaków. Wartość realizacji zadania wyniosła 3 700,00 zł. Pozostała kwota została sfinansowana ze środków dotacji przyznanej przez Gminę Stargard.

OSP Sowno

Jednostka jest w posiadaniu jednego samochodu IVECO UNIC, wyposażonego w sprzęt p. poż. zgodnie z normami wyposażenia wozu gaśniczego.

W 2020 roku w jednostce OSP Sowno przeprowadzono termomodernizację budynku remizy, przeprowadzono remont pomieszczeń socjalnych wraz z wyposażeniem obiektu w bezodpływowy zbiornik na nieczystości ciekłe. W 2020 roku jednostka OSP Sowno uzyskała dwie dotacje ze środków MSWiA w wysokości: 4 400,00 zł na zakup umundurowania i wyposażenia osobistego strażaków oraz 9 875,00 zł na zakup uzbrojenia i techniki specjalnej. W ramach realizacji zadania zakupiono 4 szt. hełmów strażackich Rosenbauer oraz przenośny zestaw oświetleniowy PELI. Całkowita wartość realizacji zadań wyniosła 17 890,00 zł. Kwota 3 615,00 zł została sfinansowana ze środków pochodzących z dotacji przyznanych przez Gminę Stargard.

OSP Pężino

W posiadaniu jednostki jest samochód IVECO DAILY, wyposażony w sprzęt p. poż. zgodnie z normami wyposażenia wozu gaśniczego.

W 2020 roku jednostka OSP Pężino uzyskała dotację ze środków MSWiA w wysokości 2 100,00 zł na zakup umundurowania i wyposażenia osobistego strażaków. W ramach realizacji zadania zakupiono 1 komplet umundurowania specjalnego. Wartość realizacji zadania wyniosła 2 640,00 zł. Pozostała kwota została sfinansowana ze środków dotacji przyznanej przez Gminę Stargard.

OSP Barzkowice

Jednostka posiada samochód Magirus-Deutz, który jest wyposażony w sprzęt zgodnie z normami wyposażenia wozu gaśniczego.

OSP Żarowo

Jednostka włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, ma w swoim wyposażeniu dwa samochody: MAN TGM 18.340 4x4BB, Renault MASCOTT GLBART oraz specjalistyczny quad marki Polaris Sportsman 800 6x6. Pojazdy są wyposażone w sprzęt p.poż. zgodnie z normami wyposażenia wozu gaśniczego.

W 2020 roku jednostka OSP Żarowo uzyskała dotacje ze środków MSWiA w ramach realizacji zadania „Zapewnienie gotowości bojowej jednostki ochrony przeciwpożarowej włączonej do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego” oraz Funduszu Składkowego Społecznego Ubezpieczenia Rolników w łącznej wysokości 53 757,66 zł na wykonanie remontu pomieszczeń remizy. Wartość realizacji zadania wyniosła 63 757,66 zł Pozostała kwota została sfinansowana ze środków dotacji przyznanej przez Gminę Stargard. Poniższe zdjęcie przedstawia jednostkę OSP Żarowo wraz ze sprzętem do niej należącym.

Zdjęcie 7 OSP Żarowo

Źródło: OSP Żarowo (dostęp: 28.06.2021).

OSP przy Agrofirmie Witkowo.

Jednostka posiada samochód lekki DAEWOO LUBLIN, wyposażony w podstawowy sprzęt przeciwpożarowy. W 2020 roku z budżetu Gminy realizowano doposażenie jednostek OSP w środki ochrony indywidualnej strażaków oraz sprzęt pożarniczy w celu zapewnienia gotowości operacyjno-technicznej i zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom Gminy.

W 2020 roku Gmina Stargard uzyskała dofinansowanie do zakupu sprzętu ratowniczo-gaśniczego w ramach realizacji zadań ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości. Ministerstwo Sprawiedliwości na realizację zadania pn.: „Doposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu Gminy Stargard w sprzęt ratowniczy, niezbędny do udzielania pomocy poszkodowanym” przekazało kwotę 99 990,00 zł.

Tabela 17 Szczegółowe zestawienie działań ratowniczych w Gminie Stargard z podziałem na jednostki

jednostka OSP	działania ratownicze									
	pożar		miejscowe zagrożenie		fałszywy alarm		ćwiczenia		łącznie	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Barzkowice	3	0	0	3	0	0	0	0	3	3
Grzędzice	11	0	5	0	1	0	1	0	18	0
Pężino	26	22	17	10	9	10	0	2	0	0
Sowno	10	8	14	9	1	2	0	0	25	19
Żarowo	36	29	27	12	1	1	2	0	66	42
łącznie	77	47	55	34	3	5	3	0	138	94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Stargard 2020 (dostęp: 28.06.2021).

Jak można zauważyć, zmniejszyła się liczba podejmowanych przez poszczególne jednostki OSP działań na rzecz ochrony mieszkańców. Najwięcej działań zanotowało w swojej działalności OSP Żarowo (za rok 2020 aż 94 działania ratownicze o różnym charakterze).

Należy jednak zaznaczyć, iż powyższe zestawienie nie przedstawia wyjazdów jednostek OSP, które zgłaszają wyjazd, lecz nie są dysponowane przez oficera dyżurnego KP PSP. Do takich przypadków zalicza się sytuacje, w których na wniosek mieszkańców, za zgodą Wójta Gminy Stargard, jednostki OSP kierowane są do m.in. wypompowywania wody z zalanych piwnic czy mieszkań.

Biorąc pod uwagę częstotliwość wyjazdów poszczególnych jednostek OSP w Gminie Stargard, wykonywana jest bieżąca konserwacja i utrzymanie samochodów gaśniczych, a także sprzętu będącego na wyposażeniu każdej jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Należy zwrócić uwagę również na bezpieczeństwo osób przebywających na terenach akwenów wodnych w okresie wakacyjnym. Gmina Stargard w 2020 roku zleciła Ochotniczej Straży Pożarnej w Bielkowie realizację zadania publicznego pod nazwą: „Bezpieczeństwo na obszarach wodnych Gminy Stargard”. Zadanie objęło działania polegające na zabezpieczeniu i ochronie osób przebywających na obszarach wodnych, prowadzenie działań prewencyjnych w zakresie bezpieczeństwa na wodach i ochrony środowiska wodnego oraz udział w działaniach

ratowniczych na wodach położonych na terenie Gminy Stargard. Dofinansowanie realizacji przedmiotowego zadania ze środków budżetowych Gminy Stargard wyniosło 10 000,00 zł.

W ramach działalności OSP Gmina Stargard planuje realizację zadania związanego z przebudową i modernizacją Remizy strażackiej w Grzędzicach oraz zagospodarowanie terenu wokół.

By poprawić bezpieczeństwo mieszkańców ważne jest dbanie o oświetlanie ulic. Gmina realizuje projekty w tym zakresie. Obecnie realizowana jest umowa dot. budowy oświetlenia ledowego w miejscowościach: Świąte, Witkowo Drugie, Strachocin, Lipnik, Klępino, a także budowa oświetlenia drogowego w miejscowościach: Małkocin, Klępino, Lipnik, Witkowo Drugie ze środków własnych Gminy.

3.6. Kultura

Kultura to jeden z bardziej obszernych aspektów działalności Gmin. Skład tego pojęcia jest wielowymiarowy i należy zwrócić uwagę na wiele aspektów kultury. Jak powszechnie wiadomo kultura jest doskonałym fundamentem w kształtowaniu wizerunku wielu podmiotów, w tym jednostki terytorialnej jaką jest Gmina. Przemyślana oferta kulturalna jest również pozytywnym aspektem w budowaniu lojalności i przywiązania do Gminy wśród mieszkańców. Dodatkowo wszelkie przedsięwzięcia kulturalne wpływają na poczucie dobrze spędzonego czasu, rozwój pasji oraz zainteresowań.

Biblioteka Publiczna Gminy Stargard została powołana jako Instytucja Kultury Uchwałą Rady Gminy Stargard Szczeciński Nr XXXV/282/10 z dnia 26.02.2010r. (wpis do RIK 1.03.2010). Zgodnie ze statutem, siedzibą Biblioteki jest świetlica wiejska w Klępinie nr 32, a terenem działania Gmina Stargard. Głównym zadaniem biblioteki jest obsługa biblioteczna mieszkańców Gminy oraz podejmowanie działań mających na celu rozwijanie i zaspakajanie ich potrzeb czytelniczych i upowszechnianie wiedzy, kultury i nauki. Biblioteka posiada na terenie Gminy następujące filie:

- Barzkowice,
- Grzędzice,
- Skalin,
- Sowno,

- Pężino.

Filia Biblioteki w Skalinie powiększyła się o nowy lokal znajdujący się w obrębie dotychczasowej placówki. Zyskała dodatkowo 31,15m² powierzchni użytkowej. Pomieszczenie zostało objęte generalnym remontem. Przystosowano je do standardów poprzez dofinansowanie ze środków funduszu sołectkiego. Docelowo zorganizowano tam wypożyczalnię oraz przestrzeń warsztatowo-edukacyjną. Zakupiono 10 regałów, piętrową półkę na zabawki, dwa stoliki dla najmłodszych z krzeselkami, dwie maty edukacyjne, rzutnik z projektorem, cztery rolety okienne, mikrofale oraz nowe biurko dla bibliotekarza.

Generalny remont przeszły także pomieszczenie sanitarne i gospodarcze. Restrukturyzację zrealizowano ze środków Urzędu Gminy oraz środków budżetowych Biblioteki Publicznej Gminy Stargard. Działanie to poprawiło w zdecydowany sposób nie tylko estetykę placówki, ale również komfort odwiedzających. Takie działania wzbudzają również zainteresowanie mieszkańców, powodują zaciekawienie, a co za tym idzie rozwój pasji, głównie wśród najmłodszych.

W roku 2020 remontowi poddano również wypożyczalnię główną w Kłępinie. Całe pomieszczenie zostało pomalowane, odświeżone oraz doposażone. Przeorganizowano również przeznaczenie placówki do części edukacyjno-warsztatowej oraz wypożyczalni. Środki, dzięki którym możliwe było wykonanie powyższego działania, pozyskano z budżetu własnego Gminy oraz od sponsora.

Biblioteka Główna oraz jej filie prowadzą wszelkiego rodzaju działalność skupiającą dzieci z terenów Gminy Stargard organizując czas wolny oraz obchody różnorodnych świąt i uroczystości. Dodatkowo biblioteka jest organizatorem Festynu Rodzinnego, który przyciąga mieszkańców Gminy. W ramach festynu odbywają się różne aktywności, które pozostają w pamięci uczestników. W roku 2019 na festyn zaproszono przedstawicieli Policji, którzy w ramach ciekawostki opowiedzieli o swojej pracy, pokazali radiowóz, a także przedstawili chwytty przydatne podczas ataku groźnego psa. Ponadto w ramach działalności bibliotek organizowane są zajęcia ogólnorozwojowe dla dzieci i młodzieży. Każda pora roku jest przygotowywana pod względem warsztatowym, artystycznym oraz czytelniczym.

Biblioteka prowadzi szereg działań promujących czytelnictwo, ale również i edukację. W ofercie znajdują się cykliczne zajęcia plastyczno - techniczne, na których dzieci i młodzież

wykonują m.in. kartki okolicznościowe, kolaże, rzeźby plastyczne oraz artystyczne. W działalności Biblioteki Głównej oraz jej filii wykorzystuje się różnego rodzaju formy arteterapii. Uczestnicy podczas zajęć uczą się łączenia oraz wykorzystania nowych technik przy tworzeniu swoich własnych dzieł plastycznych. W ramach warsztatów prowadzone były również zajęcia teatralno-taneczne, których rezultaty można było zobaczyć podczas wyżej wymienionych Festynów Rodzinnych, a także podczas wielu innych lokalnych imprez. Biblioteki znajdują się głównie na terenach placówek przedszkolnych i szkolnych. To właśnie te grupy wiekowe były w głównej mierze uczestnikami powyższych aktywności. W 2019 roku powstało koło filmowe Audentum Est, które kontynuuje swoją działalność mimo ograniczonej możliwości, która spowodowana była przez stan epidemii. W ramach tego koła realizowano spotkania warsztatowe. Co ciekawe dla wszystkich członków zorganizowano spotkanie na planie filmowym. Na terenie Gminy w ramach działalności bibliotek swoją działalność rozpoczęła także grupa taneczno-teatralna „Milusińscy”. Takie działania pozwalają na zaciekawienie dzieci i młodzieży, co może dać początek rozwijającej się w najbliższej przyszłości pasji. Istotne zatem jest podejmowanie wszelkiego rodzaju aktywności wśród najmłodszych. Kolejne zdjęcie przedstawia aktywność dzieci i młodzieży z terenu Gminy Stargard uczestniczących w różnego rodzaju zajęciach prowadzonych w placówkach oświatowych.

Zdjęcie 8 Zajęcia w bibliotekach na terenie Gminy Stargard

Źródło: <https://bpklepino.naszabiblioteka.com/> (dostęp: 28.06.2021).

Do momentu ogłoszenia stanu epidemii w Polsce biblioteka oraz filie organizowały cyklicznie (minimum raz w miesiącu) zajęcia kulturalno-edukacyjne takie jak:

- lekcje biblioteczne,
- głośne czytanie książek,
- projekcje filmowe wraz z dyskusją po zakończonym seansie,
- wystawy nowości książkowych,
- gry i zabawy edukacyjne,
- warsztaty plastyczno- techniczne,
- warsztaty taneczno- teatralne.

Oferta biblioteki i filii jest bogata i zróżnicowana, dostosowana do potrzeb wielu grup wiekowych, dlatego też w swojej działalności placówki mogą wyróżnić również przedsięwzięcia takie jak:

- warsztaty scenariuszowe prowadzone przez specjalistę,
- zajęcia warsztatowe podczas ferii i wakacji,
- warsztaty z zakresu zdrowego stylu życia oraz zdrowego odżywiania prowadzone przez firmę zewnętrzną,
- pasowanie na czytelnika grup przedszkolnych,
- spotkanie promujące pod nazwą „Działalność i zasoby biblioteki”,
- spotkanie promujące czytelnictwo pod nazwą „Czytanie łączy pokolenia”.

Biblioteka posiada własną stronę internetową oraz profil na portalu Facebook, a także kanał na portalu YouTube. Katalog on-line dostępny jest w ramach usług programu bibliotecznego MAK+. Odbiorcą e-usług są użytkownicy biblioteki z różnych grup wiekowych. Ilość wejść jest porównywalna do lat ubiegłych, ale z dnia na dzień wzrasta. Założono także biblioteczny kanał na YouTube, co wygenerowało dodatkową liczbę odbiorców e-usług. W 2020 roku zwiększyło się zainteresowanie e-usługami.

Tabela 18 Komputeryzacja bibliotek (jednostka: sztuka)

nazwa jednostki	komputery użytkowane w bibliotece ogółem					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	31	37	35	33	31	31
powiat stargardzki	141	155	156	154	152	142
województwo zachodniopomorskie	2 270	2 335	2 344	2 403	2 358	2 363
Polska	47 526	48 939	51 342	49 773	50 356	51 032

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 28.06.2021).

Jak można zauważyć w Gminie Stargard nie nastąpił procentowy wzrost komputerów użytkowanych w bibliotekach ogółem w badanym okresie 2015-2020. W skali kraju był to wzrost na poziomie 7,38%, województwa 4,10%, powiatu 0,71%. W tym aspekcie Gmina nie poprawiła swojej sytuacji. Może to wiązać się z brakiem konieczności inwestowania w komputery znajdujące się w placówkach, gdyż rok 2020 wymagał przede wszystkim posiadania komputerów w domach. Jest to efekt epidemii COVID-19, która wymusiła na gospodarstwach domowych posiadanie przynajmniej jednego komputera, by swobodnie móc uczestniczyć we wszelkiego rodzaju zajęciach edukacyjnych i wypełnianiu obowiązku szkolnego.

Tabela 19 Czytelnicy w ciągu roku (jednostka: osoba)

nazwa jednostki	czytelnicy w ciągu roku					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	803	738	745	764	732	527
powiat stargardzki	15 039	14 254	13 936	14 155	14 507	10 419
województwo zachodniopomorskie	248 083	234 141	230 667	221 193	220 559	174 770
Polska	6 232 907	6 096 339	6 020 666	5 953 120	5 983 725	4 919 292

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 28.06.2021).

Z tabeli wynika, iż w Gminie Stargard znacząco zmalała liczba czytelników na przestrzeni lat 2015-2020. Zanotowany spadek na poziomie 34,37%. Można jednak zauważyć, że spadek

dotyczy również innych jednostek administracyjnych. Dla kraju spadek wyniósł 21,08%, dla województwa 29,55%, natomiast dla powiatu 30,72. Jest to ogólna tendencja spadkowa na przestrzeni badanego okresu. Niepokojący jest fakt, iż bardzo mały odsetek mieszkańców Gminy korzysta z księgozbiorów placówek zlokalizowanych na terenie Gminy Stargard.

Z perspektywy działalności placówek o charakterze czytelniczym jest bieżące doszkącanie i doskonalenie zawodowe pracowników. W ramach takich działań bibliotekarze z terenu Gminy Stargard w roku 2020 podjęli następujące szkolenia:

- „Co słycać w książkach?” - Prowadząca: Małgorzata Narożna z Kluboksięgarni FiKa ze Szczecina. Organizatorzy szkolenia: Książnica Pomorska i Książnica Stargardzka – 3 godz.,
- Przeprowadzenie skontrum za pomocą programu Excel – szkolenie wewnętrzne przygotowane przez bibliotekarza biblioteki głównej w Klępinie,
- Doskonalenie umiejętności bibliotekarskich – szkolenie wewnętrzne prowadzone przez dyrektora instytucji.

Ponadto poza szkoleniami zewnętrznymi cyklicznie mają miejsce szkolenia wewnętrzne. W ich ramach odbyły się także spotkania on-line dotyczące postępowania i wdrażania procedur dla funkcjonowania bibliotek w trakcie epidemii Covid-19 oraz zapoznanie się z Pracowniczym Planem Kapitałowym (PPK).

Wydarzenia kulturalne to również nieodłączna część Gminy Stargard. Co roku organizowane są wszelkie przedsięwzięcia mające na celu aktywizację i integrację mieszkańców. Dodatkowo Gmina również poprzez podejmowanie tego typu działań promuje swój obszar, a także zwiększa oddziaływanie procesu promocji wśród mieszkańców okolicznych terenów, województwa czy też kraju. Należy również wspomnieć, iż na terenie Gminy w ciągu całego roku odbywają się imprezy i wydarzenia kulturalne, które organizowane są we współpracy z sołectwami, szkołami czy organizacjami pozarządowymi. W 2020 roku Gmina nie organizowała imprez kulturalnych ze względu na pandemię COVID-19.

Dożynki Gminne

Imprezą cykliczną organizowaną przez Gminę są Dożynki Gminne, które co roku odbywają się w innej miejscowości. W 2020 roku obchody dożynkowe przebiegały inaczej niż zwykle. W Strachocinie odbyła się Msza Święta Dziękczynna, na której rolnicy oraz mieszkańcy Gminy Stargard podziękowali za zebrane plony. Przedstawiciele sołectw przybyli z wieńcami i symbolicznymi koszami. Na uczestników mszy oraz przybyłych gości czekała grochówka i słodki poczęstunek.

W 2021 roku w sierpniu dzięki gościnności gospodarzy Sołectwa Poczernin, odbyły się obchody dożynkowe Gminy Stargard. Na mszę świętą dziękczynną za zebrane plony, celebrowaną przez księdza Henryka Jasika Proboszcza Parafii pw. św. Michała Archanioła w Poczerninie, przybyli przedstawiciele sołectw z przepięknymi wieńcami i koszami wypełnionymi darami ziemi. Wójt Gminy Stargard Jerzy Makowski skierował słowa uznania dla rolników, ogrodników, sadowników i pszczelarzy, dziękując za trud pracy, a po mszy podzielił się z mieszkańcami Gminy i przybyłym gości chlebem dożynkowym. Na wszystkich uczestników czekała grochówka i słodki poczęstunek.

Kiermasze wielkanocne

Podczas cyklicznych kiermaszów wszelkiego rodzaju organizacje takie jak Koła Gospodyń Wiejskich, organizacje pozarządowe oraz okoliczni rękodzielnicy prezentują swoje dzieła (palmy, kartki wielkanocne, stroiki, pisanki). Kiermasze każdego roku uświetnia oprawa muzyczna, która jest zapewniana przez zespoły, szkoły z całej Gminy. Kiermasze to świetna okazja do zaprezentowania lokalnych wyrobów oraz przekazania najmłodszemu pokoleniu tradycji związanych z obchodami Świąt Wielkanocnych.

Kiermasze Bożonarodzeniowe

Uczestnicy kiermaszów (członkowie lokalnych społeczności, osoby biorące udział w grudniowych warsztatach, dzieci i młodzież) prezentują wyroby związane ze Świątami Bożego Narodzenia takie jak stroiki, kartki bożonarodzeniowe, pierniki, aniołki, wyroby o charakterze dekoracyjnym. Tego typu imprezom okolicznościowym w grudniu towarzyszą występy

przedszkolaków z placówek znajdujących się na terenie Gminy. Prezentują oni program artystyczny zawierający koncert kolęd czy jasełka.

Targi i inne wydarzenia

Od wielu lat najważniejsze wydarzenie o profilu rolniczym w regionie i jedno z najważniejszych tego typu w kraju to Targi Rolne AGRO POMERANIA. W 2020 roku zostały odwołane, spowodowane było to wybuchem epidemii COVID-19.

Na terenie Gminy, w sierpniu 2020 roku Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach zorganizował III Międzyregionalny Pokaz Alpak, a we wrześniu Wystawę Ogrodniczo-Pszczelarską. Wójt Gminy Stargard objął honorowym patronatem zarówno pokaz, jak i wystawę. Tego typu wydarzenia są istotne z punktu widzenia rozwoju i promocji Gminy.

Warto nadmienić, iż złożono wniosek o przyznanie pomocy na operacje typu „Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne” w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na zadanie Budowa świetlicy wiejskiej (z elementami typu kontenerowego) w miejscowości Sułkowo. Operacja uwzględnia wyposażenie obiektu budowlanego będącego przedmiotem operacji w mikroinstalację, która będzie zapewniała pokrycie co najmniej w 50% zapotrzebowania tego obiektu na energię elektryczną lub ciepłą. Ponadto Gmina Stargard planuje zadania o charakterze kulturalnym, które będą wymagały pozyskania dofinansowań. Chce skupić się na rozbudowie oraz przebudowie istniejących placów zabaw.

Gmina Stargard w ramach otrzymanych dofinansowań zajmie się realizacją niżej wymienionych przedsięwzięć:

- Remont istniejącego budynku w miejscowości Koszewo - wcześniej szkolnego, a obecnie częściowo wykorzystywanego jako świetlica wiejska,
- Budowa świetlicy wiejskiej w m. Witkowo Drugie,
- Zagospodarowanie terenów wokół świetlic – mała architektura.

Reasumując, można zauważyć, że Gmina podejmuje wiele przedsięwzięć związanych z promowaniem kultury. Angażuje to przede wszystkim dzieci i młodzież, które chętnie uczestniczą we wszelkiego rodzaju zajęciach, spotkaniach czy wyjazdach. Czytelnictwo nie jest na zadowalającym poziomie, jednak należy zwrócić uwagę na poziom ogólnokrajowy, który również na przestrzeni lat 2015-2020 uległ zmniejszeniu. Komputeryzacja bibliotek nie uległa zmianie w danym okresie. Dlatego też ten aspekt powinien być brany pod uwagę przez Gminę, po to, aby zapewnić mieszkańcom bieżący dostęp do Internetu i informacji. Na pozytywną ocenę zasługuje ilość zajęć, które organizowane są przez Bibliotekę Publiczną Gminy Stargard i jej oddziały. Wpływa to pozytywnie na całokształt poziomu kultury w Gminie Stargard. Dodatkowo angażuje najmłodszych, a co za tym idzie wzbudza w nich ciekawość świata i zorientowanie na kulturę, sztukę i muzykę.

3.7. Aktywność społeczna

Aktywność społeczna polega na spełnianiu się ludzi, jednostek i organizacji w ramach powierzonych zadań. Z reguły człowiek działa w ramach lokalnych struktur, które pozwalają mu na taką działalność. Zakres takiej działalności uzależniony jest od motywacji i intencji uczestniczącego. Bardzo często w ramach aktywności społecznej aktywizuje się różne grupy społeczne (w tym osoby starsze, dzieci, młodzież). W ramach aktywności społecznej inicjuje się przeróżne przedsięwzięcia, które oddziałują na otoczenie zarówno społeczne, jak i przyrodnicze. Mogą to być przedsięwzięcia z zakresu pomocy sąsiedzkiej, pracy zawodowej, uczestnictwie w wydarzeniach kulturalnych, a także w wolontariacie czy przynależność do różnych grup społecznych. Ważnym aspektem, który aktywizuje społeczeństwo są wybory różnego szczebla. Pokazuje to postawę obywatelską mieszkańców. Promowanie uczestnictwa w wyborach zwiększa świadomość obywatelską, zarówno, jeśli chodzi o społeczność lokalną jak i cały kraj. Zwiększa również ważność jednostki w decydowaniu o losach społeczeństwa lokalnego oraz kraju. Istotna jest aktywizacja społeczeństwa, by móc budować świadome i wrażliwe na pewne obszary społeczeństwo.

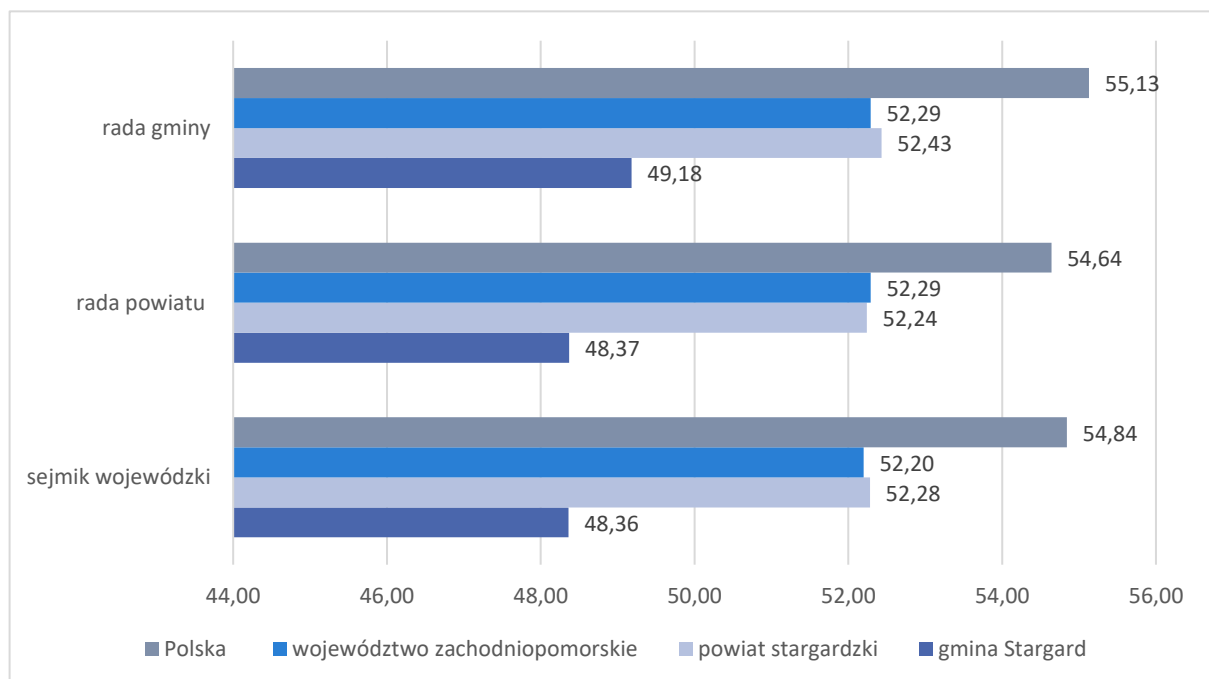
W związku z powyższym warto wspierać wszelkiego rodzaju inicjatywy społeczne. Przede wszystkim warto słuchać mieszkańców, by dostosować przedsięwzięcia do wieku, płci,

zainteresowań lokalnych społeczności. To pokazuje, że każdy w danej jednostce administracyjnej jest ważny i zasługuje na przejmowanie inicjatywy. Dzięki podejmowaniu działań oraz organizacji form aktywności społecznej w Gminie Stargard następuje promocja Gminy, a także budowanie potencjału społecznego tego obszaru.

Jak wspomniano wyżej udział w wyborach to przywilej każdego obywatela. Należy również zaznaczyć, iż ważna jest partycypacja we wszelkiego rodzaju wyborach, gdyż pokazuje to poziom zaangażowania poszczególnych mieszkańców w sprawy dotyczące regionu czy kraju. Poniższa tabela przedstawia frekwencję wyborczą na poziomie jednostek terytorialnych (Gmina, powiat, województwo oraz kraj) w 2018 roku w wyborach do sejmiku województwa, rady powiatu oraz rady gmin.

Wykres 8 Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2018 roku (jednostka:%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 29.06.2021).

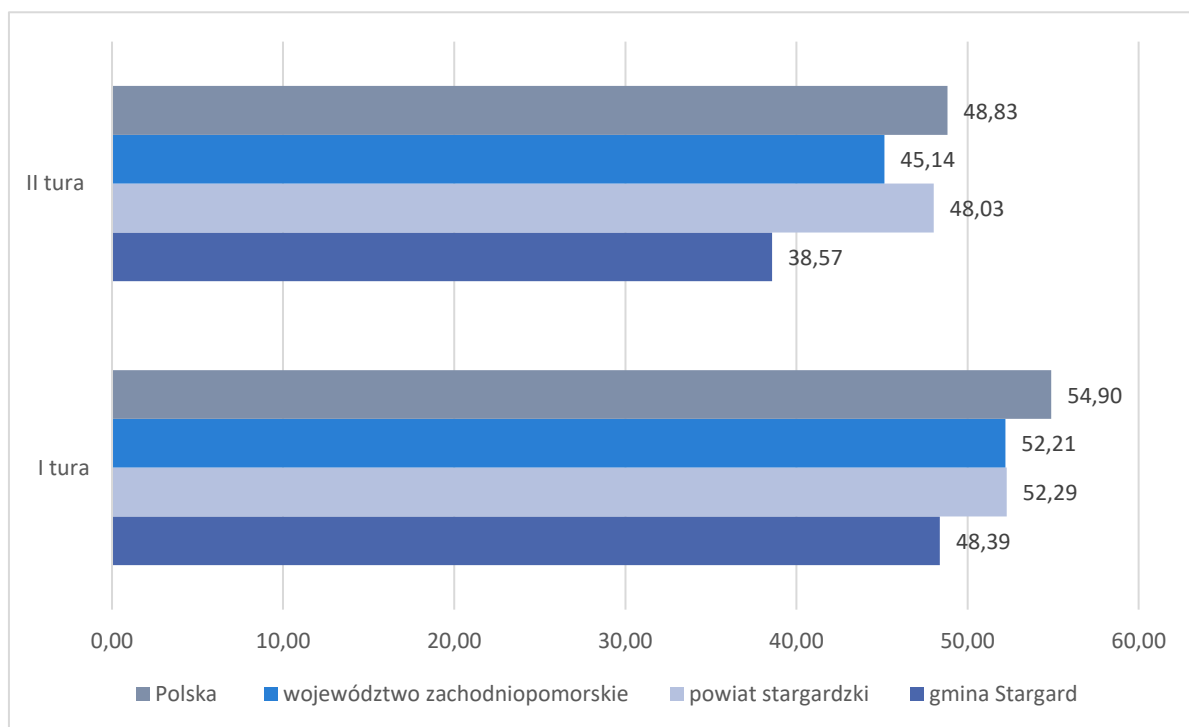
Jak wynika z powyższego wykresu Gmina Stargard zanotowała najniższą frekwencję wyborczą spośród innych jednostek administracyjnych (powiatu, województwa i kraju). Najniższą frekwencją wyborczą charakteryzują się wybory do sejmiku województwa (48,36%).

Wybory do rady powiatu przyniosły w 2018 roku frekwencję wyborczą na poziomie 48,37%, natomiast do rady Gminy 49,18%.

Poniższy wykres przedstawia frekwencję wyborczą w pierwszej i drugiej turze wyborów wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast w 2018 roku na poziomie wszystkich jednostek administracyjnych (Gmina, powiat, województwo oraz kraj).

Wykres 9 Frekwencja wyborcza w wyborach wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast w 2018 roku, (jednostka: %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 29.06.2021).

Z powyższego wykresu widać, iż frekwencja wyborcza w wyborach wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast w 2018 roku była najniższa w Gminie Stargard. W pierwszej turze wynosiła 48,39%, nie przekroczyła progu 50% tak jak w przypadku powiatu stargardzkiego, województwa zachodniopomorskiego, a także całej Polski. W drugiej turze frekwencja spadła poniżej 40%, co stanowi około 10% mniej frekwencji na poziomie kraju i powiatu.

Kolejnym aspektem, który mówi o poziomie aktywności społecznej, jest działalność jednostek z obszaru NGO oraz organizacji pozarządowych, które funkcjonują na obszarze Gminy

Stargard. Wszelkiego rodzaju stowarzyszenia mają jeden główny cel - łączenie ludzi pod względem zainteresowań czy podobnych poglądów. Mogą one posiadać osobowość prawną oraz być zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS), bądź mieć charakter stowarzyszenia zwykłego, gdzie takiej konieczności nie ma. Cechami, które powinny charakteryzować działalność tego typu organizacji są: samorządność, dobrowolność uczestnictwa, trwałość oraz działalność w celach niezarobkowych. W 2020 roku na mocy Uchwały Nr XXI/202/20 Rady Gminy Stargard z dnia 26 listopada 2020 r. powstał „Roczny Program Współpracy Gminy Stargard z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 r.”. Celem głównym współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi jest poprawa jakości życia oraz pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Gminy poprzez stwarzanie im możliwości i warunków do uczestnictwa w życiu społecznym. Celami szczegółowymi programu współpracy z organizacjami pozarządowymi są:

- zapewnienie efektywnego wykonywania zadań publicznych Gminy Stargard wynikających z przepisów prawa poprzez włączenie w ich realizację organizacji pozarządowych,
- stworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej,
- kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego oraz budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy Gminą a organizacjami pozarządowymi,
- efektywne wykorzystanie społecznej aktywności w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców Gminy,
- umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje,
- poprawa jakości życia, poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych,
- wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych.

Oprócz celu głównego oraz celów szczegółowych w dokumencie zawarte są również zasady współpracy, zakres przedmiotowy współpracy, formy współpracy, priorytetowe zadania społeczne, okres realizacji programu, sposób realizacji programu, finansowanie programu, sposoby oceny realizacji projektu, informacja o sposobie tworzenia programu oraz przebieg konsultacji, tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych.

Na terenie Gminy funkcjonują poniższe stowarzyszenia:

- Stowarzyszenie „Grzędzice Jutra”,
- Stowarzyszenie Aktywnych Mieszkańców Barzkowic „SAMBA”,
- Stowarzyszenie Miłośników Strachocina „SMS”,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Nad Jeziorami” w m. Tychowo,
- Stowarzyszenie „Integracja Lipnika”,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Pęczyna,
- Stowarzyszenie "DZIESIĄTKA" w m. Krąpiel,
- Stowarzyszenie "Wspólnie dla Ulikowa".

Stowarzyszenia na terenie Gminy tworzone zostały głównie, by wspierać społeczności sołectw, by łączyć pokolenia, a także przekazywać najważniejsze wartości, skupiać się na tradycjach. Drugą grupą należącą do obszaru organizacji pozarządowych są Koła Gospodyń Wiejskich. Na terenie Gminy Stargard działają Koła Gospodyń Wiejskich w następujących miejscowościach:

- Barzkowice,
- Grzędzice,
- Klępino,
- Kurcewo,
- Małkocin,
- Rogowo,
- Skalin,
- Sowno,
- Strzyżno,
- Strumiany,
- Święte,
- Tychowo,
- Witkowo Drugie,
- Żarowo.

Kobiety zrzeszone w Kołach organizują w swoich miejscowościach spotkania integracyjne i okolicznościowe, jak np. spotkania opłatkowe, kiermasze świąteczne, spotkania dla osób starszych czy też imprezy dla dzieci. Aktywnie uczestniczą w formach warsztatowych, poszerzając swoje umiejętności rękodzielnicze oraz kulinarne. Uczestniczą w kiermaszach, festynach gminnych i imprezach regionalnych. Jak widać na poniższym zdjęciu członkowie z Kół Gospodyń Wiejskich angażują się na rzecz swoich miejscowości w działania aktywizujące i integrujące środowiska wiejskie.

Zdjęcie 9 Koła Gospodyń Wiejskich z Gminy Stargard

Źródło: <https://www.gmina.stargard.pl/> (dostęp: 29.06.2021).

Dodatkowo działalność w ramach aktywności społecznej wzbogacona jest istnieniem Zespołu Pieśni i Tańca „Prząśniczka” z Pęczyna. Siedzibą zespołu jest zabytkowy Zamek w Pęczynie. W grupie śpiewają i tańczą 24 osoby. Repertuar utrzymany jest w stylu lubelskim, ponieważ właśnie do niego obligują posiadane przez zespół stroje. Czasem zespół nawiązuje do repertuaru kaszubskiego i rzeszowskiego. Grupa jest znana i ceniona przez mieszkańców Pomorza Zachodniego. W 2006 roku, na IX Festiwalu Współczesnej Kultury Ludowej w Kamieniu Pomorskim Zespół „Prząśniczka” zajął II miejsce. Grupa działa pod patronatem Gminy Stargard,

a instruktorem Zespołu jest Pan Piotr Olszański. Na zdjęciu został przedstawiony Zespół Pieśni i Tańca „Prząśniczka” z Pęczina.

Zdjęcie 10 Zespołu Pieśni i Tańca „Prząśniczka” z Pęczina

Źródło: <https://www.gmina.stargard.pl/> (dostęp: 29.06.2021).

Niewątpliwie ważnym aspektem działalności gmin, powiatów czy województw jest współpraca z innymi podmiotami oraz organizacja wielu wspólnych przedsięwzięć. Głównym rodzajem współpracy Gmina realizuje w ramach członkostwa w różnego rodzaju stowarzyszeniach.

Gmina Stargard jest członkiem Stowarzyszenia WIR – „Wiejska Inicjatywa Rozwoju” wraz z Gminami: Bielice, Chociwel, Dobrzany, Dolice, Ińsko Kobylanka, Kozielice, Marianowo, Pyrzyce, Stara Dąbrowa, Stare Czarnowo, Suchań, Warnice. Głównym celem Stowarzyszenia WIR jest działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, mobilizowanie ludności wiejskiej do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich. Poniżej przedstawiono siedzibę WIR Gminy Stargard.

Zdjęcie 11 Siedziba Wiejskiej Inicjatywy Rozwoju

Źródło: <http://www.wir-igd.org.pl/> (dostęp: 30.06.2021).

Gmina Stargard należy również do Stowarzyszenie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego. Stowarzyszenie służy przygotowaniu działań na rzecz budowania wspólnej płaszczyzny współpracy i porozumienia pomiędzy miastem Szczecin a Gminami sąsiednimi, która niezbędna jest zarówno przy tworzeniu Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego, jak i wszelkich innych działań zmierzających do rozwoju i podniesienia atrakcyjności regionu. Celem Stowarzyszenia jest promowanie prac nad koncepcją Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego.

STOWARZYSZENIE SZCZECIŃSKIEGO OBSZARU METROPOLITALNEGO

Gmina Stargard jest członkiem Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Rybackiej „SIEJA”, którego głównym celem działania jest opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich.

Od 2010 roku Gmina Stargard należy również do Stowarzyszenia „Stargardzka Organizacja Turystyczna”. Celem działania stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju rynku turystycznego, kreowanie wizerunku powiatu stargardzkiego jako regionu atrakcyjnego turystycznie.

Gmina Stargard nie prowadzi punktu informacji turystycznej. Wszystkie informacje na temat zabytków, opisy miejscowości oraz obiektów stanowiących bazę noclegową znajdują się na stronie internetowej www.gmina.stargard.pl.

Gmina Stargard co roku zawiera porozumienie w sprawie wykonania zadania realizowanego przez Gminę Miasto Szczecin za pośrednictwem Szczecińskiego Centrum Profilaktyki Uzależnień w Szczecinie programu edukacyjno-motywacyjnego dla osób nietrzeźwych z terenu Gminy Stargard.

Spółdzielnia Socjalna „Pęzinka” założona została przez Gminę Stargard i Gminę Marianowo jako członków założycieli w lutym 2020 roku, po przekształceniu Kuchni Gminnej w Pęzinie. Oprócz wspianiałej kuchni, Spółdzielnia oferuje usługi pielęgnacji zieleni.

Nazwa Spółdzielni pochodzi od rzeczki Pęzinka, jest to urokliwa rzeka, przepływająca przez miejscowość Pęzino i powiat stargardzki, na terenie którego „Pęzinka” prowadzi swoją działalność. Przyjęto tę nazwę, aby podkreślić bliskość ludzi i natury.

Spółdzielnia dba o lokalnych mieszkańców poprzez aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem oraz długotrwałym bezrobociem, a jednocześnie zapewnianie w regionie stargardzkim najwyższej jakości ofert: cateringowej i porządkowej. „Pęzinka” dba o naturę w okolicy, świadcząc usługi utrzymania zieleni i terenów zewnętrznych miejsc publicznych, instytucji i osób prywatnych, a także współpracując z miejscowymi rolnikami i dostawcami ekologicznej, świeżej żywności.

Celem działalności jest reintegracja społeczna rozumiana jako odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w społeczności lokalnej oraz pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu; reintegracja zawodowa rozumiana jako odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy oraz działalność społeczna i oświatowo-kulturalna, a także działalność społecznie użyteczna w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Od marca 2021 r. Gmina Stargard jest członkiem Stowarzyszenia „Gmina +”. 20 kwietnia 2021 Stowarzyszenie dokonało wpisu do ewidencji stowarzyszeń zwykłych powiatu stargardzkiego. W skład zarządu weszli: Sylwia Kalmus- Samsel – prezes, Jacek Liwak – wiceprezes, Wojciech Majsakowski – skarbnik. Pozostali członkowie to: Jerzy Makowski, Stanisław Szymczak, Julita Pilecka, Danuta Ankutowicz, Alicja Terlikowska i Michał Kupczyński. Stowarzyszenie „Gmina na +” jest płaszczyzną porozumienia wszystkich środowisk lokalnych, na poziomie gmin funkcjonujących w powiecie stargardzkim. Członkowie stowarzyszenia będą zabiegać o współpracę z każdym, dla kogo istotna jest poprawa warunków życia i funkcjonowania mieszkańców naszego regionu, a także współpracować z grupami obywateli,

organizacjami pozarządowymi i osobami prywatnymi, dla których rozwój i dobrobyt mieszkańców jest celem nadrzędnym. W tych tak ważnych kwestiach potrzebne jest doświadczenie samorządowe i wola współpracy. To właśnie „Gmina na +” jest w stanie zapewnić współdziałanie wszystkich gmin w powiecie stargardzkim. Priorytetem dla niego powinien być zrównoważony rozwój, uwzględniający poszczególne gminy, zwłaszcza te wiejskie i miejsko-wiejskie, ich potencjał i specyfikę, bo właśnie to gminy tworzą powiat. Członkowie chcą wziąć odpowiedzialność za to, co zrobili i będą chcieli zrobić na rzecz społeczności lokalnej. Działania będą wynikać z przemyślanych decyzji, uwarunkowań lokalnych oraz potrzeb społeczności stowarzyszonych gmin. Uczciwość. Bardzo często ocenia się działaczy samorządowych jako osoby nie do końca działające w interesie lokalnym. Członkowie wyraźnie podkreślają, że dla stowarzyszenia „Gmina na +” uczciwie to znaczy całkowicie pod kontrolą społeczną, z pełną otwartością postępowania we wszystkich organach i jednostkach samorządu terytorialnego, ale też rozsądnie i celowo wydawane środki publiczne. Uczciwie to także wola rozmowy, negocjacje, wypracowanie stanowiska, z którym zgadzają się obie strony, a przede wszystkim dotrzymywanie słowa. We wszystkich obszarach życia społecznego i gospodarczego, budowa dobrej infrastruktury edukacyjnej, tworzenie zurbanizowanych terenów pod nowe inwestycje, dobre projekty, programy i wnioski o środki zewnętrzne to podstawowe warunki rozwoju członkowskich gmin.

Podsumowując, działalność w ramach obszaru aktywności społecznej jest bardzo rozbudowana w Gminie Stargard. Oprócz aktywności społeczeństwa w wyborach na różnych szczeblach władzy należy zwrócić uwagę również na partycypację mieszkańców w przedsięwzięciach o charakterze lokalnym. Osoby zamieszkujące dane tereny mają możliwość angażowania się w działalność organizacji pozarządowych. Warto zaznaczyć, iż aktywizacja różnych grup wpływa pozytywnie na postrzeganie Gminy nie tylko wśród mieszkańców. Właśnie dzięki tego typu działalności pozarządowej można mówić o budowaniu kapitału społecznego, lokalnej świadomości mieszkańców oraz wzrastaniu potencjału turystycznego. Gmina Stargard powinna kontynuować wsparcie dla lokalnych inicjatyw, organizacji pozarządowych oraz samych mieszkańców. Niewątpliwie pomocą będzie przekazanie środków własnych, ale również pozyskiwanie budżetu z zewnętrznych form finansowania.

3.8. Administracja

Administracja w jednostkach terytorialnych (gminach, powiatach, województwach oraz kraju) to ważny aspekt działalności. Zarządzanie dochodami, wydatkami, organizacja budżetu, organizacja dofinansowań to tylko niektóre obszary podejmowane w ramach administracji.

Tabela Dochody i wydatki w Gminie Stargard w latach 2015-2020 ogółem (jednostka: zł)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
dochody	34 116 105,26	44 694 498,34	53 141 904,91	53 537 268,19	62 166 083,39	71 867 345,86
wydatki	32 711 606,63	40 769 544,42	48 909 263,23	59 482 845,58	74 139 750,95	72 254 924,15
deficyt/ nadwyżka	1 404 498,20	3 924 953,92	4 232 641,68	-5 945 577,39	-11 973 667,56	-387 578,29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 30.06.2021).

Dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowane są przede wszystkim w oparciu o ustawę z dn. 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego i ustawę z dn. 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych oraz ustawę zasadniczą, które wskazują 3 rodzaje dochodów JST. W praktyce samorządowej wyróżnia się cztery źródła dochodów tych jednostek: dochody własne, subwencję ogólną, dotacje oraz udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) i z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Jak można zauważyć, w roku 2020 deficyt znacznie zmalał, jeśli chodzi o okres 2018-2020. Do roku 2018 Gmina zanotowała znaczną nadwyżkę dochodów nad wydatkami. Wykonane w 2020 roku dochody budżetu Gminy wynoszą 71 867 345,86 zł, co stanowi 102,57% planu rocznego. Na koniec 2020 r. wydatki wykonane Gminy Stargard zamknęły się kwotą 72 254 924,15 zł, co stanowiło 91,95% planu wydatków.

Tabela 20 Struktura dochodów Gminy Stargard ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej (jednostka miary: zł)

nr działu	dział	2015	2016	2017	2018	2019
010	Rolnictwo i łowiectwo	1 237 013,95	1 379 029,67	1 342 854,70	1 405 994,08	1 606 363,75
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	27 223,12	41 094,34	38 302,12	346 875,70	41 699,63
600	Transport i łączność	209 517,40	246 583,27	151,29	10 000,00	5 813 642,54
700	Gospodarka mieszkaniowa	356 790,92	396 208,67	489 638,09	921 870,34	485 458,86
710	Działalność usługowa	25 072,43	21 441,57	24 609,98	27 515,41	27 631,24
750	Administracja publiczna	122 933,31	79 544,59	144 202,96	166 721,81	98 288,97
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	93 242,00	11 870,31	2 379,90	141 876,53	94 752,54
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	783 882,32	39 739,47	8 099,86	89 430,34	0,00
756	Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	14 645 046,43	17 182 983,80	22 768 402,96	23 452 418,90	23 146 864,11
758	Różne rozliczenia	9 302 281,15	10 322 436,71	11 466 709,91	10 066 182,31	10 471 531,32
801	Oświata i wychowanie	834 291,07	1 035 796,43	1 031 192,20	1 047 890,78	962 678,35
851	Ochrona zdrowia	1 769,97	1 142,89	1 071,42	830,42	1 702,91
852	Pomoc społeczna	5 889 744,21	13 173 695,59	1 180 826,24	1 119 665,14	1 070 011,84
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	164 374,84	158 027,80	128 641,67	104 264,44	85 315,09
855	Rodzina	bd	bd	13 824 568,21	13 995 421,77	17 832 910,24
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	243 491,57	485 431,21	450 931,94	405 668,63	295 142,82
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	61 402,40	105 481,76	132 607,19	103 406,14	129 841,78
926	Kultura fizyczna	118 027,51	13 990,26	106 714,27	131 235,45	2 247,40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 30.06.2021).

*brak danych za rok 2020.

Na podstawie tabeli można zauważyć, że największej dochodów Gminy wpłynęło w 2019 roku z działu nr 756 „Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem”. Wpływy od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej w myśl ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. zalicza się do dochodów własnych jednostek samorządowych. Mają one istotne znaczenie, ponieważ wzrost udziału jednostek w dochodach z obu tych podatków świadczy z jednej strony o atrakcyjności danej jednostki dla przedsiębiorców, z drugiej przyczynia się do podejmowania przez samorzady działań prorozwojowych, jak np. budowa infrastruktury czy gospodarka nieruchomościami. Powyższe wydatki kształtowały się na poziomie 23 146 864,11, co stanowi 37,23% wszystkich dochodów Gminy Stargard. Największy przyrost dochodów dotyczył działu nr 600 „Transport i łączność”, natomiast największy spadek dział nr 926 „Kultura fizyczna”.

Istotną kwestią pozostają również wydatki z budżetu Jednostek Samorządu Terytorialnego. Według art. 167 ust. 2 ustawy o finansach publicznych wydatki JST mogą służyć tylko i wyłącznie finansowaniu zadań publicznych tej jednostki, które wynikają z przepisów prawa, a do których zaliczają się realizacje zadań publicznych jednostki samorządu terytorialnego oraz wykonywanie innych operacji finansowych, tj. zarządzanie środkami, finansowanie potrzeb pożyczkowych i zarządzanie długiem publicznym. Wśród nich można wyróżnić wydatki bieżące oraz wydatki majątkowe. Na wydatki bieżące składają się: dotacje, wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń, inne świadczenia na rzecz osób fizycznych (tj. zasiłki i zapomogi), zakupy towarów i usług, wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych i obsługiwanych przez nie organów. Z kolei wydatki majątkowe zawierają w sobie wydatki inwestycyjne oraz dotacje celowe, które są przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji konkretnych inwestycji, a także wydatki na zakup i objęcie akcji oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego. Wydatki powinny być dokonywane na określonych w ustawie zasadach publicznych, a JST powinna wykonać plan wydatku, który z kolei wynika z uchwały budżetowej. Poniższa tabela przedstawia strukturę wydatków Gminy Stargard na przestrzeni lat 2015-2019.

Tabela 21 Struktura wydatków Gminy Stargard ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej (jednostka: zł)

nr działu	dział	2015	2016	2017	2018	2019	2020
010	Rolnictwo i łowiectwo	1 297 276,06	1 430 836,60	1 396 217,55	1 454 240,79	1 665 143,25	1 704 474,08
050	Rybołówstwo i rybactwo	1 500,00	500,00	500,00	500,00	500,00	500,00
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	230 165,08	218 714,87	872 813,92	3 413 935,56	828 324,70	488 944,36
600	Transport i łączność	2 277 060,62	2 476 196,30	3 346 968,03	4 671 847,76	15 047 347,65	7 058 727,55
700	Gospodarka mieszkaniowa	48 543,53	218 334,79	220 610,57	190 133,44	206 800,73	46 757,68
710	Działalność usługowa	218 663,16	206 347,48	232 247,12	219 443,00	214 563,70	211 297,35
750	Administracja publiczna	3 617 042,31	3 851 947,40	4 952 404,98	7 883 039,09	6 236 376,74	6 740 370,60
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	93 242,00	11 870,31	2 379,90	141 827,54	94 801,53	88 240,46
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	525 477,76	266 274,49	291 518,14	398 559,61	280 324,90	487 879,48

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO- GOSPODARCZO- PRZESTRZENNEJ GMINY STARGARD NA LATA 2021-2030

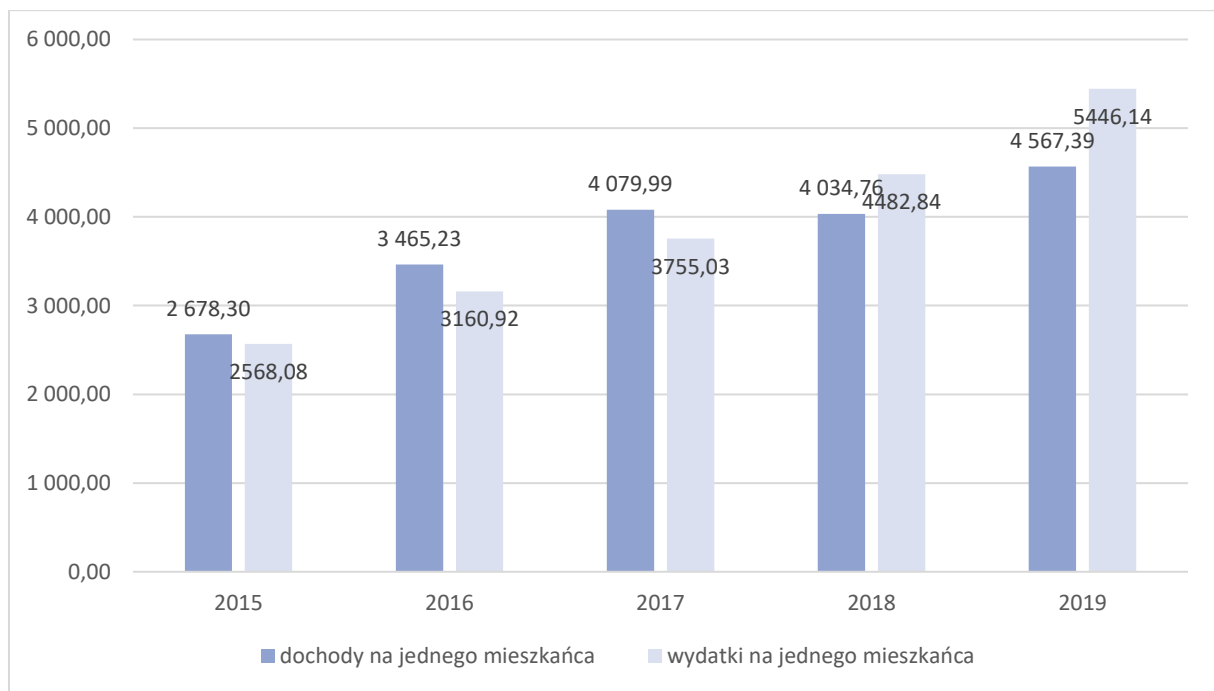
nr działu	dział	2015	2016	2017	2018	2019	2020
757	Obsługa długu publicznego	378 604,20	319 732,90	263 114,68	230 551,08	453 852,09	501 248,39
758	Różne rozliczenia	2 552,57	34,50	704 304,00	8 227,10	141 947,22	71 101,60
801	Oświata i wychowanie	12 514 196,67	13 197 792,79	14 373 106,29	19 678 743,09	23 157 729,22	20 650 486,72
851	Ochrona zdrowia	176 070,03	199 388,83	198 939,65	197 438,96	199 480,48	231 304,52
852	Pomoc społeczna	7 726 147,81	14 989 028,93	2 625 863,54	2 745 843,60	2 750 823,58	2 908 408,13
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	208 492,52	212 999,21	180 976,56	147 126,53	117 457,36	82 214,53
855	Rodzina	-	-	14 070 862,61	14 230 509,68	18 158 031,40	22 386 764,43
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 115 862,66	1 566 605,15	2 155 141,40	1 405 520,35	2 295 919,58	4 925 041,87
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 575 089,52	924 851,90	2 294 871,19	1 731 006,20	1 220 135,66	3 031 052,37
926	Kultura fizyczna	705 620,13	678 087,97	726 423,10	734 352,20	1 070 191,16	640 110,03

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 30.06.2021).

Jak można zauważyć, największą część wydatków w roku 2020 stanowił dział nr 855 „Rodzina”. Wydatki kształtowały się na poziomie 22 386 764,43. Stanowiło to 30,98% wszystkich wydatków Gminy. Wszelkie świadczenia wypłacane w ramach działu rodzina, znacząco wpłynęły na strukturę wydatków Gminy. Drugim działem co do wielkości wydatków stanowił dział nr 801 „Oświata i Wychowanie”. Wartość kształtuje się na poziomie 20 650 486,72 stanowi to 28,58% wszystkich wydatków Gminy. Wszelkie przedsięwzięcia, projekty, modernizacje budynków wpłynęły na wydatki związane z oświatą i wychowaniem. Dzięki temu poprawiła się jakość placówek, zagospodarowanie terenów wokół nich oraz ogólne postrzeganie oferty edukacyjnej przez mieszkańców. Dział nr 600 „Transport i łączność” stanowią trzeci dział, jeśli chodzi o wydatki. Stanowił on 9,77% ogólnych wydatków Gminy.

Wykres 10 Dochody i wydatki na 1 mieszkańca Gminy Stargard (jednostka: zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 30.06.2021).

*brak danych za rok 2020

Jak można zauważyć, zarówno wydatki jak i dochody wzrastały w analizowanym okresie. Wzrost zanotowany przez Gminę, jeśli chodzi o dochody na jednego mieszkańca to 70,53%. Natomiast wydatki na jednego mieszkańca w badanym okresie wzrosły o 112,07%. W 2019 r. wysokość wydatków przeznaczanych na 1 mieszkańca Gminy przekroczyła o 878,75 zł dochody na niego uzyskiwane.

Wydatki Gminy wiążą się również z działalnością Funduszu Sołeckiego. W skład Gminy Stargard wchodzi 30 sołectw. Wysokość funduszu jest uzależniona od „zamożności” Gminy oraz ilości mieszkańców. Wszelkie informacje zawarte są w ustawie o funduszu sołeckim, gdzie zawarto wzór, za pomocą którego oblicza się wysokość środków przypadających na dane sołectwo. Jednak ostateczna decyzja co do jego wysokości należy do Rady Gminy Stargard. Wójt w określonym terminie informuje sołtysów o wysokości środków, które są do wykorzystania przez dane sołectwo na dany rok. Tabela przedstawia strukturę zrealizowanych wydatków na Fundusz Sołeczki na rok 2020.

Tabela 22 Wydatki na Fundusz Sołeczki w Gminie Stargard (jednostka: zł)

lp.	sołectwo	wydatki
1	Barzkowice	29 093,98
2	Golina	12 011,73
3	Grabowo	22 718,39
4	Grzędzice	38 770,73
5	Kiczarowo	16 758,53
6	Kłębino	25 050,38
7	Koszewo	28 725,72
8	Krąpiel	38 755,10
9	Kurcewo	12 240,75
10	Lipnik	26 230,77
11	Lubowo	13 344,40
12	Małkocin	28 039,21
13	Poczernin	16 185,19
14	Pężino	37 681,10
15	Rogowo	9 847,92

lp.	sołectwo	wydatki
16	Skalin	30 532,44
17	Smogolice	11 973,93
18	Sowno	29 044,62
19	Strachocin	20 318,00
20	Strumiany	9 089,46
21	Strzyżno	20 970,92
22	Sułkowo	12 040,29
23	Święte	16 259,98
24	Trzebiatów	18 324,60
25	Tychowo	24 942,59
26	Ulikowo	18 116,62
27	Warchlino	14 770,64
28	Witkowo Pierwsze	19 906,47
29	Witkowo Drugie	36 124,46
30	Żarowo	32 778,66
łącznie		670 647,58

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Stargard za rok 2020 (dostęp: 30.06.2021).

Największe wydatki w roku 2020 wykonało sołectwo Krąpiel w kwocie 38 770,73 zł, a najmniej sołectwo Strumiany w kwocie 9 089,46 zł.

Gmina Stargard pozyskiwała w okresie 2014-2020 fundusze unijne w ramach trzech programów operacyjnych. Były to:

- Program Operacyjny Polska Cyfrowa,
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,
- RPO Województwa Zachodniopomorskiego.

Tabela 23 Liczba umów / decyzji o dofinansowanie przedsiębiorstw prywatnych wg programów operacyjnych w latach 2017-2020 (jednostka miary: sztuka)

nazwa programu	2017	2018	2019	2020
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	1	2	2	2
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	0	0	2	2
RPO Województwa Zachodniopomorskiego	15	24	24	25
Ogółem	16	26	28	29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 30.06.2021).

Powyższa tabela obrazuje, jak kształtowała się liczba umów/ decyzji o dofinansowanie przedsiębiorstw z sektora prywatnego. Najwięcej projektów zostało sfinansowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego. Projektów z pomocą i dofinansowaniem RPO Województwa Zachodniopomorskiego w roku 2020 było 25. W porównaniu z rokiem 2017 nastąpił wzrost na poziomie 66,66%. Program Operacyjny Polska Cyfrowa oraz Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój sfinansowały po dwa projekty w roku 2020. Na przestrzeni lat 2017-2020 widoczny jest wzrost dofinansowań na projekty w Gminie Stargard o 81,25%.

W ramach wyżej wymienionych projektów zostały podpisane umowy o dofinansowanie oraz zrealizowane następujące działania:

- Projekt „Termomodernizacja istniejącego budynku Szkoły Podstawowej w Sowinie” w ramach zadania pn. „Rozbudowa i przebudowa szkoły podstawowej wraz z dobudową sali gimnastycznej i zagospodarowaniem terenu w miejscowości Sowino”, dofinansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014 – 2020 , Oś priorytetowa II Gospodarka niskoemisyjna, Działanie 2.6 Modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej w ramach Strategii ZIT dla Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego – realizacja zadania inwestycyjnego zakończona 28.07.2020 r.,

- Zakończenie realizacji projektu pod nazwą „Budowa infrastruktury drogowej polegającej na przebudowie drogi gminnej wraz z budową chodników i ścieżki rowerowej w Grzędzicach”. Projekt z zakresu infrastruktury drogowej polegający na przebudowie drogi gminnej wraz z budową chodników i ścieżki rowerowej w Grzędzicach”, współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach RPO WZ 2014-2020. Zakończenie realizacji: 31.12.2019 r. Zdjęcie poniżej przedstawia drogę w Grzędzicach, zmodernizowaną za pomocą środków z wyżej wymienionego projektu.

Zdjęcie 12 Droga w Grzędzicach po przebudowie

Źródło: <https://e-stargard.pl/> (dostęp: 30.06.2021).

Podsumowując, sytuacja finansowa Gminy Stargard wpisuje się w ogólnokrajowe trendy społeczne i gospodarcze, czego przejawem są rosnące dochody (w tym dochody z podatku PIT, CIT i inne) przy jednoczesnym wzroście wydatków. Duże znaczenie miała sytuacja, która wywołała ogromny wpływ na gospodarkę całego kraju, a mianowicie rozwój epidemii COVID-19. Spowodowała ona spowolnienie wzrostu gospodarczego również w Gminie Stargard. Nowa, nieprzewidziana sytuacja związana z pandemią w 2020 i 2021 r. spowodowała zredukowanie dochodów gmin w całym kraju, a także spowolnienie gospodarcze, związane z przeznaczaniem środków na przeciwdziałanie skutkom pandemii. Pomocą, z której korzystają podmioty w Gminie, są możliwości dofinansowania w zakresie wszelkich programów UE

(Program Operacyjny Polska Cyfrowa, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój oraz RPO Województwa Zachodniopomorskiego) oraz krajowych (Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Rządowy Fundusz Dróg Samorządowych, Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych). Każde jednak zadanie wymaga konieczności posiadania wkładu własnego w realizację przedsięwzięcia, co wymaga odniesienia w planowaniu budżetu oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej. .

W związku z realizacją projektów rośnie świadomość mieszkańców w zakresie pozyskiwania dotacji. Zwiększona aktywność w ramach pozyskiwania i zawierania umów dotyczących wsparcia w rozwoju przedsięwzięć czy projektów realizowanych na terenie Gminy oraz liczba zawartych umów, a tym samym wysokość pozyskanych środków, z roku na rok zwiększająca się, w efekcie przyczynia się do jej dalszego rozwoju gospodarczego i społecznego. Gmina powinna dalej korzystać z funduszy unijnych i krajowych, pozyskując jak najwięcej środków zewnętrznych na projekty infrastrukturalne i społeczne w ramach nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021–2027 i rządowych programów krajowych oraz kolejnych perspektyw.

Tabela 24 Analiza SWOT dla sfery społecznej

	Pozytywne MOCNE STRONY	Negatywne SŁABE STRONY
Wewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">● wzrastająca liczba ludności w Gminie● wzrastająca gęstość zaludnienia na terenie Gminy● dodatni współczynnik salda migracji● dodatni współczynnik przyrostu naturalnego● wzrastająca liczba oddziałów przedszkolnych● wysoki wskaźnik skolaryzacji● realizacja projektów i programów profilaktycznych dla uczniów● różnorodna oferta świadczeń pomocowych● współpraca placówek oświatowych● aktywność mieszkańców w tworzeniu infrastruktury i życia społecznego Gminy (OSP, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły)● rosnące zaufanie i współpraca podmiotów w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej● aktywna działalność OSP● wzrost komputeryzacji bibliotek	<ul style="list-style-type: none">● spadek współczynnika potencjału demograficznego● słabe wyniki egzaminu ósmoklasisty● uboga oferta zajęciowa dla uczniów przed egzaminami● brak przychodni publicznej● wysoki odsetek ludzi żyjących w ubóstwie● słaba oferta kulturalna● malejąca frekwencja wyborcza w Gminie

	SZANSE	ZAGROŻENIA
Zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">• wydłużenie się życia ludności• wzrost środków przeznaczanych z budżetu państwa na instytucje związane z kulturą• aktywizacja osób starszych• rozwój placówek szkolnictwa średniego i wyższego w najbliższym otoczeniu Gminy• rosnące zainteresowanie obszarem Gminy jako miejscem zamieszkania• możliwość pozyskania środków zewnętrznych, w tym z UE, na projekty sfery społecznej• wdrażanie na terenie Unii Europejskiej polityki wspierania rozwoju obszarów wiejskich	<ul style="list-style-type: none">• starzenie się społeczeństwa• możliwa kolejna fala epidemii COVID-19• wzrost kosztów opieki zdrowotnej• deficyt kadry medycznej• mała świadomość mieszkańców w zakresie zdrowia (również psychicznego)• pogłębiająca się liczba problemów o podłożu społecznym• spadek czytelnictwa• wzrost inflacji w Polsce, a co za tym idzie wydatków Gminy• przejęcie przez miasto Stargard większości funkcji społecznych• negatywne zjawiska społeczne docierające z ośrodków miejskich• powstawanie środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym• brak działań o charakterze regionalnym w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Źródło: Opracowanie własne.

4. SFERA GOSPODARCZA

Sfera gospodarcza to kolejny aspekt bezpośrednio związany z podstawową działalnością gmin. W jej skład wchodzi wiele elementów, które są ważne z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorstw oraz wzrostu gospodarczego. Takimi aspektami są wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości, rynku pracy i zatrudnienia mieszkańców oraz turystyki. Dobrymi praktykami, które powinny zostać włączone w działalność każdej gminy są:

- podejmowanie działań, które sprzyjają rozwojowi przedsiębiorczości i osiągnięciu sukcesów przez lokalnych przedsiębiorców,
- wpływanie na poprawę jakości życia i zaspokajanie potrzeb ich mieszkańców oraz poprawę stanu infrastruktury,
- dbanie o zwiększenie poziomu zatrudnienia i jakości miejsc pracy oraz wzrost dochodów samorządowych.

4.1. Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość jest cechą, która również w dużym stopniu dotyczy danego obszaru terytorialnego. Zależy ona od wielu czynników o charakterze makroekonomicznym oraz mikroekonomicznym. Głównie rozpatruje się czynniki o charakterze makroekonomicznym takie jak: przepisy prawa, system podatkowy, trendy społeczne czy też dostęp do finansowania. Należy mieć świadomość, iż większość tych czynników nie zależy od samej gminy, powiatu czy województwa. Jednak podejmowanie wielu przedsięwzięć na obszarze Gminy powoduje pozytywne skutki dla życia mieszkańców. Takie działania zwiększają atrakcyjność Gminy z punktu widzenia potencjalnych przedsiębiorców. W efekcie można zaobserwować napływ ludności w związku z rozwojem i zwiększaniem liczby miejsc pracy.

Główne kierunki rozwoju gospodarczego Gminy to:

- działalność małych zakładów produkcyjno-usługowych i handlowych przyjaznych dla środowiska,
- usługi dla rolnictwa,
- produkcja żywności.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące podmiotów nowo zarejestrowanych w Rejestrze Gospodarki Narodowej (REGON) według grup sekcji PKD 2007, które zostały udostępnione przez GUS.

Tabela 25 Podmioty nowo zarejestrowane według sekcji i działów PKD 2007 w Gminie Stargard w latach 2015-2020 (jednostka: podmiot)

sekcja PKD		2015	2016	2017	2018	2019	2020
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8	3	6	8	5	3
C	Przetwórstwo przemysłowe	8	12	10	17	20	7
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0	0	0	1
F	Budownictwo	58	50	56	53	61	38
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	23	18	23	17	20	18
H	Transport i gospodarka magazynowa	9	10	21	8	13	10
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5	4	5	3	4	4
J	Informacja i komunikacja	2	1	4	2	4	0
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3	5	2	1	4	1
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	3	4	1	2	3
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3	5	4	6	8	3
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6	3	7	5	8	3

sekcja PKD		2015	2016	2017	2018	2019	2020
P	edukacja	4	1	4	2	0	3
Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	8	5	5	8	4	1
R	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	10	2	0	1	1	0
S+T	pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	8	6	8	13	10	4
razem		155	128	159	145	164	99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 30.06.2021).

W ogólnym rozrachunku na przestrzeni lat 2015-2020 zmalała liczba nowo zarejestrowanych podmiotów według sekcji i działów PKD 2007. Nastąpił ogólny spadek na poziomie 36,13% w analizowanym okresie. Największy spadek można zaobserwować w sekcji J (Informacja i komunikacja) oraz w sekcji R (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją). Związane to może być z wystąpieniem stanu pandemii COVID-19. Na przestrzeni dwóch lat wiele podmiotów zdecydowało się zakończyć prowadzenie działalności ze względu na fakt wielu obostrzeń występujących w danych branżach. Najliczniejszą grupę stanowią podmioty sekcji F (Budownictwo), ich udział w ogólnym rozrachunku stanowi 37,37%, sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) - udział 18,18% oraz sekcji H (Transport i gospodarka magazynowa) - 10,10%. Należy zwrócić również uwagę na to, iż w pozostałych sekcjach w 2020 roku nastąpił wyraźny spadek w odniesieniu do roku bazowego 2015.

Tabela 26 Podmioty nowo zarejestrowane według grup rodzajów działalności według sekcji PKD 2007 (jednostka: sztuka)

jednostka	sekcja PKD 2007	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8	3	6	8	5	3
	przemysł i budownictwo	66	62	66	70	81	46
	pozostała działalność	81	64	87	68	81	50
powiat stargardzki	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	21	19	20	16	21	16
	przemysł i budownictwo	443	453	523	472	558	418
	pozostała działalność	756	681	634	731	674	574
województwo zachodniopomorskie	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	399	285	262	311	279	260
	przemysł i budownictwo	5 476	5 461	6 045	6 282	6 546	5 352
	pozostała działalność	12 882	12 063	12 268	12 719	12 319	10 164
Polska	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3 622	3 387	3 146	3 506	3 600	3 456
	przemysł i budownictwo	86 356	86 793	95 242	105 209	107 995	94 068
	pozostała działalność	269 995	259 118	262 755	283 944	267 366	231 566

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 01.07.2021).

Na podstawie tabeli dot. nowo zarejestrowanych podmiotów można zauważyć ogólny spadek nowopowstałych działalności w większości sekcji PKD. Zarówno w Gminie Stargard, powiecie stargardzkim, województwie zachodniopomorskim oraz Polsce w sekcji PKD, która obejmuje rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo oraz sekcję o nazwie pozostała działalność nastąpił spadek procentowego udziału. Największy spadek zanotowała Gmina Stargard w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, gdyż w okresie 2015-2020 wyniósł on 62,5%. Należy zauważyć również, iż w Gminie ogólny spadek liczby nowozakładanych działalności był największy w porównaniu z pozostałymi jednostkami administracyjnymi (powiatem, województwem oraz krajem).

Tabela 27 Podmioty wg klas wielkości na 1000 mieszkańców ogółem (jednostka: %)

jednostka	klasa wielkości według liczby zatrudnionych	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	ogółem	85,4	85,8	90,5	93,5	99,4	102,7
	0 - 9 osób	82,7	83,1	87,9	90,9	96,9	100,1
	10-49 osób	2,3	2,3	2,2	2,3	2,3	2,4
	50-249 osób	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
	250 - 999 osób	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	1000 i więcej osób	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
powiat stargardzki	ogółem	102,1	101,4	102,3	103,1	106,6	109,9
	0 - 9 osób	98,4	97,8	98,6	99,7	103,3	106,7
	10-49 osób	3,0	2,9	3,0	2,8	2,7	2,7
	50-249 osób	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5
	250 - 999 osób	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	1000 i więcej osób	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
województwo zachodniopomorskie	ogółem	129,0	129,5	130,8	131,7	134,5	138,7
	0 - 9 osób	124,3	124,8	126,2	127,3	130,3	134,5
	10-49 osób	3,9	3,9	3,9	3,6	3,5	3,5
	50-249 osób	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
	250 - 999 osób	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	1000 i więcej osób	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Polska	ogółem	108,9	110,3	112,1	113,6	117,5	121,9
	0 - 9 osób	104,2	105,5	107,4	109,2	113,1	117,5
	10-49 osób	3,8	3,9	3,8	3,6	3,6	3,5
	50-249 osób	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
	250 - 999 osób	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	1000 i więcej osób	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 01.07.2021).

Z powyższej tabeli wynika, iż Gmina Stargard zanotowała przyrost przedsiębiorstw na przestrzeni lat 2015-2020 rzędu 20,26%. Dla powiatu stargardzkiego było to 7,64%, województwa zachodniopomorskiego 7,52%, a dla kraju 11,94%. Należy zwrócić uwagę również na to, że w badanym okresie największy przyrost zanotowały w Gminie podmioty zatrudniające do 9 osób (mikroprzedsiębiorstwa). Wzrost tego rodzaju przedsiębiorstw kształtował się na poziomie 21,04%, świadczy to o przewadze nad powiatem, dla którego przyrost wyniósł 8,43%, województwem (8,21%), a także krajem (12,76%).

Ważnym aspektem jest również pomoc świadczona przedsiębiorcom, które swoją działalność lokalizują na terenie Gminy Stargard. W ramach pomocy powstał Fundusz Poręczeń Kredytowych, który swoim działaniem obejmuje również przedsiębiorców z Gminy. Na mocy podjętej uchwały z dnia 29.09.2017 r. nastąpiło połączenie spółek stargardzka Agencja Rozwoju Lokalnego Sp. z o.o. oraz Fundusz Poręczeń Kredytowych w Stargardzie Sp. z o.o. Celem działalności spółek jest wspieranie rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw działających na terenie powiatu stargardzkiego poprzez ułatwienie dostępu do zewnętrznych form finansowania oraz przeciwdziałanie bezrobociu na terenie powiatu stargardzkiego. O poręczenie spłaty kredytu mogą ubiegać firmy posiadające status mikro, małego bądź średniego przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie powiatu stargardzkiego.

Podsumowując należy zwrócić uwagę na możliwości rozwoju, które płyną z lokowania działalności gospodarczej na terenie Gminy Stargard. Liczba podmiotów, które podjęły się aktywności gospodarczej na tym obszarze systematycznie się zwiększa. Głównie, jeśli chodzi o podmioty mikro. To pokazuje, iż mieszkańcy oraz osoby spoza Gminy mają świadomość jej potencjału gospodarczego i chętnie lokalizują swoje przedsiębiorstwa na jej terenie. Ogólna liczba oraz przyrost podmiotów działalności gospodarczej znacząco wyróżnia się pozytywnie na tle powiatu, województwa oraz kraju. Niestety, sytuacja rozprzestrzeniania się pandemii COVID-19 spowodowała zahamowanie wzrostu gospodarczego i zmniejszenie liczby nowopowstałych podmiotów. Patrząc jednak na wzrost i wszelkie wskaźniki do roku 2019 zauważyć można dynamiczny rozwój działalności. Zmalała jednak liczba podmiotów z sekcji „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” na przestrzeni badanego okresu (2015-2020). Takie procesy mogą świadczyć o przemianach dokonujących się na terenie Gminy Stargard, które to skoncentrowane są w dużej mierze na działalność rolniczą. Skłonić to może władze

samorządowe do zintensyfikowania współpracy z przedsiębiorcami i podejmowania działań o charakterze inwestycyjnym.

4.2. Rynek pracy

Sytuacja na rynku pracy dynamicznie się zmienia. W ostatnich latach można zaobserwować trend, który wskazuje na zmniejszanie się bezrobocia zarówno na szczeblu krajowym, regionalnym, jak i lokalnym. Poniższa tabela obrazuje zmiany w horyzoncie czasowym 2015-2020, które miały miejsce na wyższej wymienionych szczeblach. Wzięto pod uwagę dane dla Gminy Stargard, powiatu stargardzkiego, województwa zachodniopomorskiego oraz całej Polski.

W latach 2015-2020 liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Stargard zmalała o 37,83%. Spadek ten, zaprezentowany w poniższej tabeli, wpisuje się w trendy ogólnokrajowe, choć jego wartość była niższa niż spadek odnotowany w powiecie (-40,43%), ale wyższa niż w województwie (-34,48%) oraz w kraju (-33,06%). Jak pokazuje poniższa tabela w Gminie większy ubytek bezrobotnych zarejestrowanych nastąpił wśród mężczyzn (-48,41%), co również wpisuje się w trendy ogólnokrajowe, z tym, że jego poziom był wyższy niż powiecie (-44,85%), województwie (-35,63%) i kraju (-35,11%).

Pomimo ogólnej tendencji spadkowej w liczbie bezrobotnych, zarejestrowanych w okresie 2015-2020, poniższa tabela wskazuje na wzrost ich liczby w 2020 r. Ma to uzasadnienie w trwającej od marca wspomnianego roku sytuacji epidemicznej w Polsce wywołanej wirusem SARS-CoV-2, co w konsekwencji przyniosło znaczące trudności gospodarcze widoczne na rynku pracy.

Tabela 28 Bezrobotni zarejestrowani według płci w Gminie Stargard w latach 2015-2020

jednostka		2015	2016	2017	2018	2019	2020	% ZMIANA
Gmina Stargard	kobiety	319	280	229	203	202	225	-29,47
	mężczyźni	252	178	129	120	123	130	-48,41
	ogółem	571	458	358	323	325	355	-37,83
powiat stargardzki	kobiety	2 893	2 347	1 986	1 811	1 721	1 825	-36,92
	mężczyźni	2 303	1 691	1 281	1 139	1 106	1 270	-44,85
	ogółem	5 196	4 038	3 267	2 950	2 827	3 095	-40,43
województwo zachodniopomorskie	kobiety	42 882	36 439	30 577	27 119	24 254	28 516	-33,50
	mężczyźni	36 511	29 403	22 022	18 883	17 517	23 502	-35,63
	ogółem	79 393	65 842	52 599	46 002	41 771	52 018	-34,48
Polska	kobiety	816 138	712 227	595 530	542 642	479 415	561 606	-31,19
	mężczyźni	747 201	622 928	486 216	426 246	386 959	484 826	-35,11
	ogółem	1 563 339	1 335 155	1 081 746	968 888	866 374	1 046 432	-33,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp 22.07.2021).

Kolejna tabela, opracowana na podstawie danych udostępnionych przez GUS, zawiera dane ukazujące procentowy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2015-2020. Z jej analizy wynika, iż odsetek ten w Gminie Stargard kształtował się w tym okresie na poziomie niższym niż w powiecie, województwie i kraju. Co więcej, w porównaniu z innymi jednostkami, spadek tego odsetka osiągnął w Gminie najwyższą wartość -41,8%. Ponadto najwyższy spadek udziału mężczyzn bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym miał miejsce również w Gminie Stargard. Osiągnął on wartość -51,9%, przewyższając tym samym odsetek zanotowany w powiecie stargardzkim (-41,1%), województwie zachodniopomorskim (-30,2%), czy kraju (-32,2%).

Tabela 29 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

jednostka		2015	2016	2017	2018	2019	2020	% zmiana
Gmina Stargard	kobiety	8,3	7,3	5,9	5,2	5,1	5,5	-33,7
	mężczyźni	5,4	3,8	2,8	2,5	2,5	2,6	-51,9
	ogółem	6,7	5,4	4,2	3,7	3,7	3,9	-41,8
powiat stargardzki	kobiety	8,2	6,7	5,8	5,3	5,1	5,5	-32,9
	mężczyźni	5,6	4,2	3,2	2,9	2,8	3,3	-41,1
	ogółem	6,8	5,3	4,4	4,0	3,9	4,3	-36,8
województwo zachodniopomorskie	kobiety	8,5	7,4	6,3	5,7	5,1	6,1	-28,2
	mężczyźni	6,3	5,2	3,9	3,4	3,2	4,4	-30,2
	ogółem	7,4	6,2	5,0	4,4	4,1	5,2	-29,7
Polska	kobiety	7,2	6,4	5,4	5,0	4,4	5,3	-26,4
	mężczyźni	5,9	5,0	3,9	3,5	3,2	4,0	-32,2
	ogółem	6,5	5,6	4,6	4,2	3,8	4,6	-29,2

Źródło: Opracowanie własne na BDL.

W latach 2015-2020 sytuacja na rynku pracy w Gminie Stargard wpisywała się w trendy ogólnokrajowe. Sukcesywnie postępował tu spadek całkowitej liczby bezrobotnych zarejestrowanych. Pozytywne jest to, iż Gmina Stargard zanotowała niższy niż w skali ogólnokrajowej odsetek osób bezrobotnych w wieku produkcyjnym. Niestety duży wpływ na koniunkturę gospodarczą, a co za tym idzie - na rynek pracy miała sytuacja związana z wybuchem epidemii COVID-19. Widać to również analizując powyższe dane.

Warto zaznaczyć, iż Gmina w ramach poprawy sytuacji na rynku pracy uczestniczyła w projekcie pn. "Aktywizacja osób pozostających bez pracy w powiecie stargardzkim (V)", który był realizowany przez Powiatowy Urząd Pracy w Stargardzie i współfinansowany ze środków UE z EFS w ramach Działania 1.1 Poddziałania 1.1.1 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Celem projektu było zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29 roku życia pozostających bez pracy w powiecie stargardzkim. W ramach projektu zorganizowano staż dla osoby bezrobotnej w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Sownie, który trwał od 5.03.2020 r. do 30.09.2020 r.

Podsumowując, sytuacja na rynku pracy wymaga szeregu działań, które będą mogły być realizowane przy założeniu dysponowania odpowiednimi zasobami finansowymi. Podejmowane inicjatywy powinny być ukierunkowane na aktywizację mieszkańców zarówno młodszych, jak i starszych. Grupą docelową działań mających na celu podniesienie jakości pracy i życia powinny być osoby w wieku produkcyjnym, które czynnie biorą udział w ożywianiu gospodarki na terenie Gminy. Ponadto ważna przy wspieraniu gospodarki jest współpraca z różnymi podmiotami pozostającymi w bliskim lub dalszym otoczeniu jednostki samorządu terytorialnego. Spowoduje to rozwój gospodarczy i wykorzystanie potencjału przez mieszkańców. Należy również dodać, iż Wiejska Inicjatywa Rozwoju (WIR), której członkiem jest Gmina realizuje działania wspierające rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich. Udzielana jest pomoc na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej.

4.3. Turystyka i rekreacja

Gmina Stargard posiada wysoki potencjał turystyczny, głównie ze względu na posiadane walory przyrodnicze i naturalne, o których szerzej wspomniano w rozdziale 2. Zasoby środowiska przyrodniczego. Dodatkowym atutem jest bogata historia regionu, a także oferta kulturalna skierowana nie tylko do mieszkańców, ale również i turystów. Gmina znajduje się pośród malowniczych terenów, w bezpośrednim położeniu jeziora Miedwie oraz doliny rzeki Iny. Uchodzi ona za jedną z najbogatszych gmin na Pomorzu Zachodnim pod względem liczby założeń pałacowo-parkowych o charakterze zabytkowym, co dodatkowo może zachęcać odwiedzających turystów. Poniższa tabela obrazuje dynamikę liczby miejsc noclegowych o charakterze całorocznym dla wszystkich rozważanych jednostek (Gminy Stargard, powiatu stargardzkiego, województwa zachodniopomorskiego oraz całej Polski).

Tabela 30 Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych

jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	282,0	70,2	100,0	66,7	100,0	136,4
powiat stargardzki	100,5	100,6	86,9	96,6	101,2	100,3
województwo zachodniopomorskie	100,7	105,4	104,8	111,5	102,7	97,1
Polska	102,3	106,5	102,0	105,4	103,1	95,1

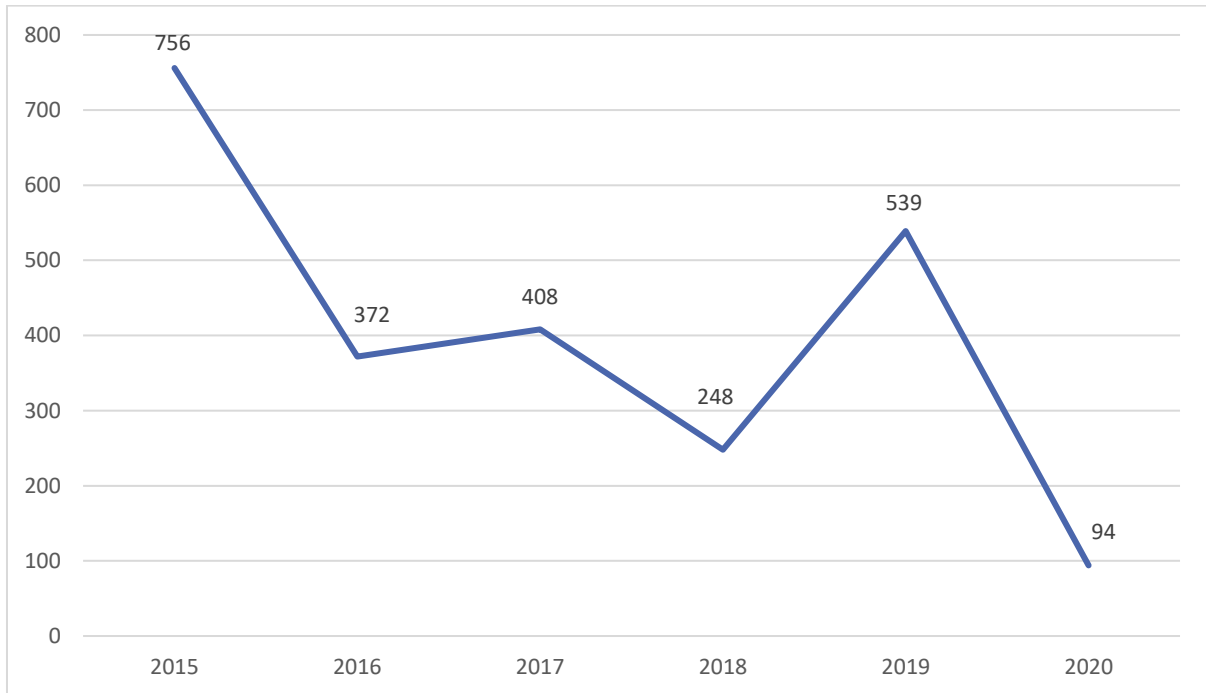
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (22.07.2021).

Ogromny wpływ na dynamikę liczby miejsc noclegowych całorocznych w rozpatrywanym okresie miał wybuch i rozprzestrzenianie się pandemii koronawirusa. Jednak w roku 2020 Gmina Stargard osiągnęła najwyższy współczynnik dynamiki, który ukształtował się na poziomie 136,4. Znacznie niższe wyniki miał powiat stargardzki (100,3), województwo zachodniopomorskie (97,1), czy kraj (95,1). W analizowanym okresie 2015-2020 we wszystkich jednostkach spadł współczynnik dynamiki liczby miejsc noclegowych.

Warto również przyrzeć się napływowi turystów zagranicznych w Gminie Stargard. Bowiem tereny te cieszą się popularnością wśród obcokrajowców. Poniższy wykres obrazuje, jak kształtowała się liczba turystów zagranicznych w latach 2015-2020.

Wykres 11 Napływ turystów zagranicznych na teren Gminy Stargard w latach 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 22.07.2021).

Jak można zauważyć, liczba turystów zagranicznych kształtowała się na różnym poziomie, była nieregularna. Jedynie w roku 2019 jeszcze przed wybuchem pandemii nastąpił wyraźny wzrost napływu turystów zagranicznych. W 2020 roku było ich już niespełna 94. Ogólna sytuacja na świecie pokazała, że ruch turystyczny i wszelkie dochody z niego płynące straciły na znaczeniu. Restrykcje, zakazy i środki ostrożności sprawiły, że nie tylko w Gminie Stargard zanotowano znaczny spadek. Na terenie powiatu, województwa i kraju można dostrzec analogiczną sytuację. Istotne jest to, iż turyści napływają do Gminy z krajów położonych niedaleko Gminy Stargard. Turyści odwiedzający te tereny pochodzą głównie z Niemiec oraz Danii, dlatego też słusznym posunięciem będzie skupienie się na turystach nie tylko krajowych, ale również zagranicznych z wyżej wymienionych państw.

Ruch turystyczny opiera się w dużej mierze na obiektach hotelowych, dzięki którym możliwa jest organizacja wyjazdów na dłużej. Na terenie Gminy Stargard działa z powodzeniem kilka obiektów, które zachęcają turystów do poznania okolicy i skorzystania z obecnych walorów przyrodniczych, naturalnych i turystycznych. Poniżej przedstawiono charakterystykę obiektów hotelowych i rekreacyjnych zlokalizowanych na terenie Gminy Stargard.

Hotel ZODR'u w Barzkowicach usytuowany jest w odległości 60 km od Szczecina, 20 km od Stargardu, 80 km od granicy polsko-niemieckiej, 7 km od drogi krajowej nr 10, z dala od obiektów przemysłowych, w otoczeniu pól, łąk i lasów. Takie miejsce gwarantuje spokój i relaks w otoczeniu przyrody. Do Barzkowic można dojechać samochodem lub pociągiem ok. 55 min z dworca Szczecin Główny, lub autobusem ze Stargardu w ciągu 45 min. Oferuje on w pełni wyposażone sale szkoleniowo-konferencyjne, które można dostosować do indywidualnych potrzeb i wymagań klienta. W ramach kompleksowych usług ośrodek oferuje szybką i sprawną pomoc techniczną oraz w zależności od potrzeb, bazę noclegową i wyżywienie.

Dworek Hetmański w Koszewku to połączenie wypoczynku w komfortowych warunkach na łonie natury. Zlokalizowany jest pomiędzy Szczecinem a Stargardem, w niedalekiej odległości od Jeziora Miedwie. Posiada kilkadziesiąt miejsc noclegowych, dostosowanych do potrzeb turystów. Prócz pakietów wypoczynkowych obiekt oferuje również organizację wesel, spotkań firmowych czy konferencji. Na terenie obiektu znajdują się aż cztery sale konferencyjne i parking przeznaczony dla samochodów osobowych.

Gospodarstwo „Stadnina” w Żarowie oferuje wszelkiego rodzaju turnusy jazdy konnej, indywidualne lekcje oraz warsztaty dla grup. Dzięki otoczeniu natury i bliskości lasów stanowi świetną atrakcję na terenie Gminy Stargard, która jest skierowana nie tylko do turystów, ale również mieszkańców okolicznych gmin i powiatów.

Akacyjny Dwór w Trzebiatowie jest to komfortowo wyposażony obiekt, powstały na bazie zabytkowego dworku z 1850 roku, wpisanego do rejestru zabytków, który został przez aktualnego właściciela odrestaurowany i zaadaptowany na potrzeby hotelu z restauracją i odnową biologiczną. Hotel znajduje się w odległości 10 minut jazdy samochodem od Stargardu i zaledwie 40 minut od Szczecina. W 25 minut dojeżdża się do lotniska w Goleniowie.

Tereny Gminy Stargard charakteryzują się mnogością zabytków, które zostały wpisane do Rejestru Zabytków Nieruchomych. Wzbogaca to potencjał kulturowy oraz turystyczny tych obszarów. Poniższa tabela przedstawia wszystkie zabytki znajdujące się na terenie Gminy Stargard.

Tabela 31 Wykaz zabytków położonych na terenie Gminy Stargard wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych

l.p.	miejsowość	obiekt
1	Barzkowice	linia kolejowa wąskotorowa
2	Barzkowice	pałac
3	Barzkowice	park dworski
4	Barzkowice	kościół Piotra i Pawła
5	Barzkowice	cmentarz przykościelny i kaplica cmentarna
6	Golina	kościół NMP Pośredniczki Łask
7	Golina	cmentarz przykościelny
8	Grabowo	kościół św. Anny
9	Grabowo	cmentarz przykościelny
10	Grzędzice	kościół św. Ap. Piotra i Pawła
11	Grzędzice	dawny cmentarz przykościelny
12	Kłębino	kościół Narodzenia NMP
13	Kłębino	cmentarz polowy
14	Kłębino	cmentarz przykościelny
15	Koszewko	kościół św. Teresy od Dzieciątka Jezus
16	Koszewko	pałac
17	Koszewko	założenie pałacowo-parkowe
18	Koszewo	park dworski

l.p.	miejscowość	obiekt
19	Koszewo	kościół Niepokalanego Poczęcia NMP
20	Koszewo	pałac
21	Krąpiel	pałac
22	Krąpiel	park dworski
23	Krapiel	cmentarz przykościelny
24	Krapiel	kościół św. Maksymiliana Marii Kolbego
25	Lubowo	dzwonnica przy kościele św. Rodziny
26	Małkocin	dwór z oficyną
27	Małkocin	park dworski
28	Małkocin	gołębnik
29	Małkocin	kościół św. Józefa
30	Pęczino	park dworski
31	Pęczino	zamek
32	Pęczino	kościół Wniebowzięcia NMP
33	Poczernin	kościół św. Michała Archanioła
34	Skalin	kościół M B Różańcowej
35	Smogolice	kościół św. Ap. Piotra i Pawła
36	Strachocin	cmentarz przykościelny
37	Strachocin	kościół Św. Faustyny Kowalskiej
38	Strzyżno	kościół MB Częstochowskiej
39	Strzyżno	cmentarz przykościelny z pomnikiem
40	Strzyżno	kaplica pogrzebowa

I.p.	miejsowość	obiekt
41	Święte	kościół św. Antoniego z Padwy
42	Trzebiatów	kościół Narodzenia NMP
43	Trzebiatów	cmentarz przykościelny
44	Trzebiatów	dwór /otoczenie/
45	Tychowo	wiatrak holenderski
46	Tychowo	kościół Podwyższenia Krzyża Św.
47	Warchlino	dawny cmentarz przykościelny
48	Warchlino	kościół p.w. Chrystusa Króla
49	Wierzchłąd	park dworski
50	Witkowo	kościół MB Różańcowej
51	Żarowo	most kolejowy wąsk.

Źródło: <http://wkz.bip.alfatv.pl/unzip/11.dhtml> stan na 31.12.2021r.

Gmina Stargard odznacza się mnogością zabytków. Charakter tego typu miejsc ukazują poniższe zdjęcia.

Zdjęcie 13 Zabytki znajdujące się na terenie Gminy Stargard

Dwór w Małkocinie

Gołębnik w Małkocinie

Kościół Narodzenia NMP
w Kłępinie

Źródło: <https://www.gmina.stargard.pl/>

Przez teren Gminy przebiega ścieżka konna z Cisewa do Strumian, a także szlaki turystyczne prowadzące z miejscowości Stargard do miejscowości Grabowo nad jeziorem, ze Stargardu wokół jeziora Miedwie do miejscowości Wierzchład, Koszewko i Koszewo oraz szlak nad rzeką Iną biegnący do miejscowości Pęczino.

Ważnym elementem, powiązany ściśle z turystyką, jest sport i rekreacja. Na terenie Gminy Stargard działają Lokalne Grupy Sportowe, które podlegają pod Ludowe Zespoły Sportowe. Jest to polskie zrzeszenie grupujące kluby sportowe działające w małych miejscowościach, głównie na wsiach. Statutowym celem LZS jest upowszechnianie i rozwijanie kultury fizycznej i sportu. Na terenie Gminy Stargard działają następujące Kluby Piłkarskie:

- Ludowy Związek Sportowy "WODR" Barzkowice,
- Ludowy Klub Sportowy "ORZEŁ" Grzędzice,
- Ludowy Klub Sportowy "POMORZANIN" Krąpiel,
- Klub Piłkarski "Orzeł" Małkocin,
- Ludowy Klub Sportowy "ORZEŁ" Pęczino,
- Ludowy Klub Sportowy "Sparta" Skalin,
- Ludowy Klub Sportowy "ZORZA" Tychowo,
- Ludowy Klub Sportowy "Dęby" Rogowo.

Kultura sportu jest ważna również z punktu widzenia mieszkańców. Dzięki niej można aktywizować nie tylko dzieci i młodzież, ale również dorosłych członków społeczności lokalnych. W spotkaniach biorą udział bardzo często całe rodziny, co dodatkowo zwraca uwagę na aktywność podejmowaną przez różne grupy społeczne mieszkańców Gminy Stargard. Na terenie Gminy znajduje się boisko Orlik. Zbudowany został w 2015 roku, zlokalizowany jest między Witkowem Pierwszym a Witkowem Drugim. Zdjęcie przedstawia boisko Orlik na terenie Gminy.

Zdjęcie 14 Orlik w Witkowie

<https://stargard.naszemiasto.pl/>

Warto nadmienić, iż Gmina zakończyła realizację zadania pn. „Budowa miejsc rekreacyjno-sportowych w miejscowości Ulikowo i Pęczyno Gmina Stargard” w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dodatkowo w celu zwiększenia atrakcyjności kulturowej i sportowej podjęła się realizacji zadań w ramach Konkursu Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Granty sołeckie 2019” oraz „Granty sołeckie 2020” – pod nazwą: „Siłownia plenerowa w przestrzeni aktywności fizycznej mieszkańców sołectwa Krąpiel”, „Przystanki z historią” w Małkocinie oraz „Rogowo – wiatra edukacyjna”. Ponadto w celu poszerzenia oferty sportowej dla dzieci i młodzieży Gmina podjęła się realizacji zadania pn. „Modernizacja wyposażenia boiska sportowego w miejscowości Rogowo” w ramach dotacji celowej dla jednostki samorządu terytorialnego na zadanie zlecone i dofinansowane ze środków budżetu Województwa Zachodniopomorskiego.

Ponadto Gmina planuje przyjąć do realizacji zadanie mające na celu rozbudowę infrastruktury sportowej na terenie boiska sportowego w Grzędzicach oraz budowy wiat rekreacyjnych, które będą miejscem spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Gminy. Istotne z punktu widzenia turystyki i rekreacji jest zagospodarowanie terenów wokół jeziora Miedwie, na co Gmina również chce uzyskać dofinansowania. Boisko Ulikowo zostało wykonane i oddane do użytku w 2019 roku, natomiast boisko Rogowo wyposażone w 2020 roku. Poniższe zdjęcia ukazują stan obiektów.

Zdjęcie 15 Boisko Ulikowo

Źródło: Gmina Stargard.

Zdjęcie 16 Boisko Rogowo – doposażone w 2020 r.

Źródło: Gmina Stargard.

Ze względu na walory przyrodnicze i kulturowe Gmina Stargard posiada ogromne możliwości rozwoju swojego potencjału zarówno, jeśli chodzi o turystykę, jak i rekreację. Istotne jest, aby na bieżąco monitorować stan zabytków oraz miejsc turystycznych, utrzymywać je w stanie umożliwiającym na korzystanie z nich przez turystów i mieszkańców. Takie działania wymagają poszukiwania źródeł finansowania. Ze względu na walory środowiska naturalnego, ważne jest wykorzystanie terenów zielonych oraz możliwości agroturystycznych. Istotny jest również fakt, iż Gmina jest bogata w tereny rolnicze. Z tego względu warto zastanowić się nad

wprowadzeniem ekologicznych rozwiązań w zakresie rolnictwa. Niewątpliwie poprawi to jakość środowiska naturalnego i będzie miało pozytywne skutki w przyszłości. Dużym atutem Gminy Stargard jest mnogość zabytków, które przyciągają nie tylko okolicznych mieszkańców, ale również obcokrajowców. Niestety należy również zaznaczyć, że w aspekcie turystyki nastąpiło znaczne spowolnienie gospodarcze w całym kraju spowodowane epidemią COVID-19. Wszelkie restrykcje, ograniczenia wpłynęły na brak możliwości organizacji imprez kulturalnych czy wydarzeń sportowych. Pozytywnie należy natomiast ocenić fakt, iż na znaczeniu zyskała turystyka krajowa, z której z zaangażowaniem korzystają mieszkańcy Polski. Zwiększa to szansę na rozwój turystyki lokalnej i daje możliwości na podejmowanie inicjatyw w zakresie turystyki i rekreacji. Istotne jest, aby intensyfikować działania związane z promocją regionu i Gminy Stargard. Łączy się to również z ofertami proponowanymi przez lokalne hotele i pensjonaty. Ważne jest, by i one włączyły się w świadomą promocję, która przyciągnie osoby z zewnątrz do skorzystania z dobrodziejstw Gminy. Dlatego też należy dbać o prowadzenie informacji w sieci, by jak najwięcej osób w jak najszybszym czasie dowiedziało się o wielu miejscach zlokalizowanych na tym terenie. Należy zaznaczyć, iż rozwój turystyki wpłynie na pozytywny odbiór całego omawianego obszaru oraz na poprawę gospodarki Gminy Stargard. Poniżej znajduje się tabela z analizą SWOT dla sfery gospodarczej.

Tabela 32 Analiza SWOT dla sfery gospodarczej

	Pozytywne MOCNE STRONY	Negatywne SŁABE STRONY
Wewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">• systematyczny przyrost podmiotów gospodarczych (głównie mikroprzedsiębiorstw)• wzrost liczby przedsiębiorstw w branży przemysłowej i budownictwie• malejąca liczba bezrobotnych• mnogość zabytków• napływ turystów zagranicznych• różnorodność inicjatyw podejmowanych w ramach Lokalnych Klubów Sportowych• duży potencjał do rozwoju ekologicznego rolnictwa• akweny wodne na terenie powiatu jako potencjał do rozwoju turystyki (jezioro Miedwie oraz dolina rzeki Iny)	<ul style="list-style-type: none">• brak dużych zakładów, które gwarantowałyby miejsca pracy dla mieszkańców• zmniejszający się odsetek osób w wieku produkcyjnym• niedostatecznie rozwinięta branża turystyczna i okoła turystyczna (niewystarczająca liczba hoteli, punktów gastronomicznych, obiektów infrastruktury turystycznej, itp.)• niedostateczna promocja posiadanych walorów turystycznych• niewystarczająca innowacyjność przedsiębiorstw

	SZANSE	ZAGROŻENIA
Zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">• możliwość dofinansowania działalności w ramach SARL Sp. z o.o.• wzrost znaczenia turystyki krajowej• wspieranie rozwoju sektora MŚP przez Unię Europejską• bliskość większego ośrodka gospodarczego, jakim jest Szczecin• przyspieszenie procesów restrukturyzacji wsi• działalność WIR – Lokalnej Grupy Działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none">• spowolnienie gospodarcze związane z utrzymywaniem się pandemii w kraju i na świecie• wojna na Ukrainie• niski potencjał inwestycyjny związany z występowaniem terenów rolniczych• brak strefy ekonomicznej, która jest korzystna dla przedsiębiorców• zwiększające się wydatki na emerytury i świadczenia społeczne spowodowane trendem starzenia się społeczeństwa• bariery infrastrukturalne i kapitałowe dla rozwoju przedsiębiorczości

Źródło: Opracowanie własne.

5. SFERA PRZESTRZENNA

Sfera przestrzenna to ostatni aspekt poruszany w ramach przygotowania i opracowania dokumentu diagnozy. Jest to bardzo istotne zagadnienie, gdyż obejmuje w dużej mierze podstawowe priorytety dla mieszkańców oraz władz Gmin. Przestrzenność związana jest m.in. z zagospodarowaniem terenu pod względem dostępności do infrastruktury technicznej, stanu dróg, infrastruktury mieszkaniowej czy transportu i komunikacji. Dlatego też ważne jest dokładne przeanalizowanie powyższych składowych, by jak najdokładniej określić potrzeby mieszkańców. Sfera przestrzenna często jest głównym aspektem brany pod uwagę podczas wyboru miejsca zamieszkania. Dostępność dróg, ścieżek rowerowych, zaopatrzenie infrastrukturę wodno-kanalizacyjną to tylko niektóre z aspektów, które dotyczą bezpośrednio mieszkańców Gminy.

5.1. Transport i komunikacja

Z punktu widzenia komunikacji i transportu lokalizację Gminy Stargard uznać można za korzystną, z uwagi na usytuowanie w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego w niedalekiej odległości od Stargardu czy też ośrodka wojewódzkiego - Szczecina. Przez Gminę prowadzą drogi krajowe:

- nr 10 łącząca Stargard przez Kobylankę (12 km) ze Szczecinem (24 km do autostrady A6) i z Suchaniem (20 km, kier. Bydgoszcz),
- nr 20 do Chociwła (26 km, kier. Gdynia).

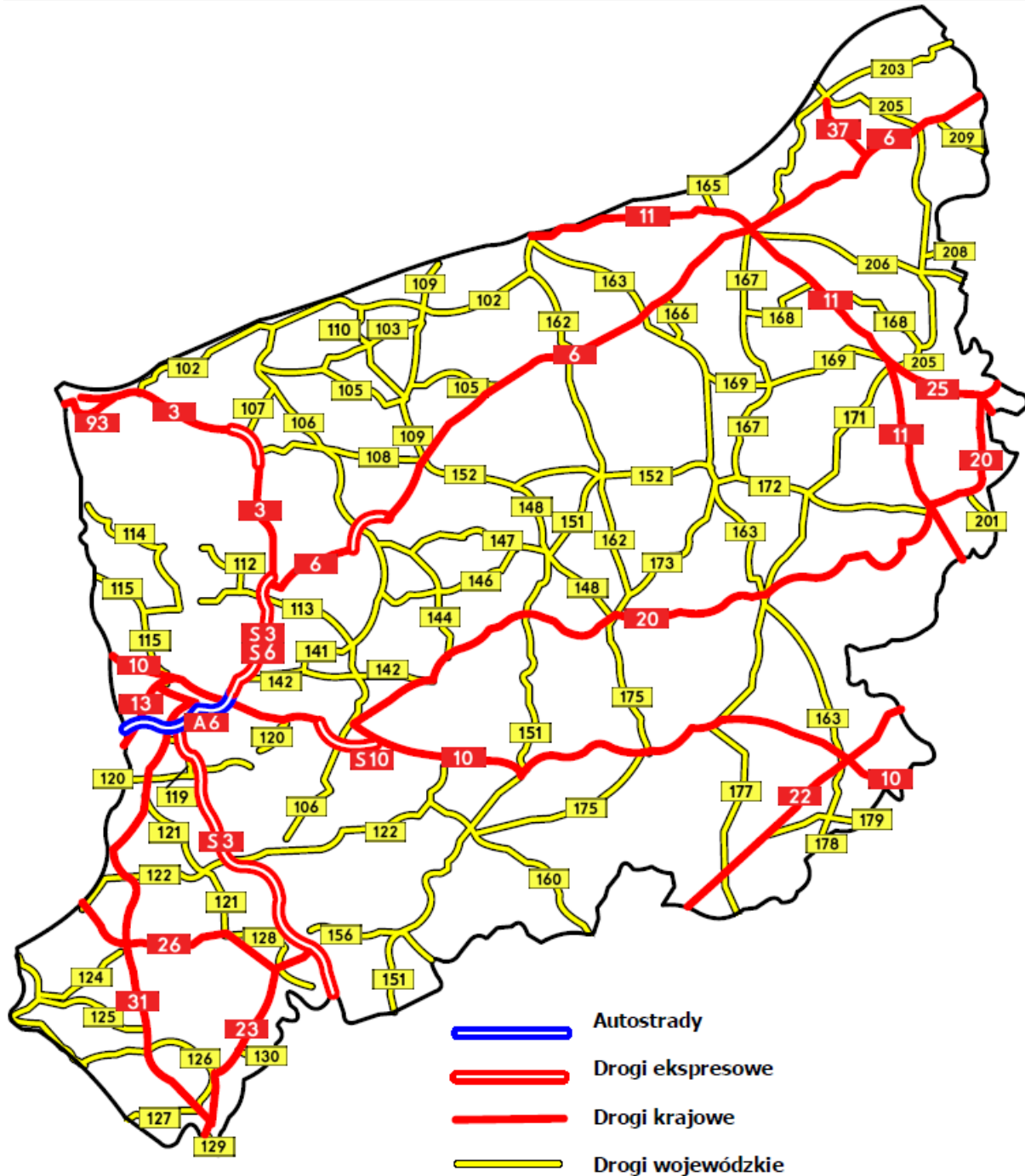
a także drogi wojewódzkie:

- nr 106 przez Warnice (11 km) do Pyrzyc (28 km) i przez wieś Łęczycę (13 km) i Darż (18 km) do Maszewa (20 km), (przebiegająca przez Garbowo w gm. Stargard),
- nr 142 łącząca wieś Sowno z Łęczycą (11 km) i Rzęśnicą (10 km),
- nr 141 z Sowna do wsi Darż (13 km).

Mapa przedstawia drogi wojewódzkie i krajowe zlokalizowane na terenie województwa zachodniopomorskiego.

Mapa 4 Układ dróg krajowych i wojewódzkich w województwie zachodniopomorskim

Źródło: Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Zachodniopomorskiego.

Zgodnie z uchwałą Nr XX/274/12 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 28 września 2012 roku w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych, oraz dodatkowymi Uchwałami Rady Gminy Stargard Szczeciński Nr XXX/276/13 z dnia 28 czerwca 2013 roku, Nr XXX/272/13 z dnia 28 czerwca 2013 roku, Nr IX/52/15 z dnia 25 czerwca 2015 roku, Nr XX/137/16 z dnia 23 września 2016 roku, Nr XXX/218/17 z dnia 23 czerwca 2017 roku oraz Nr XLIII/304/18 z dnia 28 września 2018 roku w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych oraz ustalenia ich przebiegu do dróg gminnych zaliczono 102,25 km dróg. Poniższa tabela obrazuje sieć dróg na terenie Gminy Stargard ze szczególnym uwzględnieniem rodzaju nawierzchni.

Tabela 33 Sieć dróg wg rodzaju nawierzchni (jednostka: km)

lp.	rodzaj nawierzchni	długość
1	utwardzone asfaltem	31,920
2	utwardzone brukiem	4,145
3	utwardzone płytami betonowymi	2,955
4	utwardzone tłucznem	0,545
5	wzmocnione żuzłem	7,224
6	wzmocnione żwirem	2,620
7	gruntowe	52,850

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Stargard 2020 (dostęp 26.07.2021).

Jak można zauważyć, największy odsetek stanowią drogi gruntowe (52,850 km) oraz drogi utwardzone asfaltem (31,920 km). Poniższa tabela prezentuje długość dróg gminnych i wewnętrznych będących w zarządzie Gminy Stargard.

Tabela 34 Długość dróg gminnych i wewnętrznych będących w zarządzie Gminy Stargard (jednostka: km)

rodzaj dróg	2019	2020
Drogi wewnętrzne	355,617	356,293

rodzaj dróg	2019	2020
Drogi gminne	102,250	102,250
razem	457,867	458,543

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Stargard 2020 (dostęp 26.07.2021).

Jak można zauważyć, długość dróg gminnych na przestrzeni lat 2019-2020 nie uległa zmianie. Może to świadczyć o niskim nakładzie finansowym na rozwój dróg o charakterze gminnym. Nastąpił jednak wzrost długości dróg wewnętrznych. Przyrost na przestrzeni analizowanego okresu wynosi 0,676 km.

Warto zaznaczyć, iż Gmina zrealizowała zadanie przebudowy drogi osiedlowej położonej na działce nr 79 obręb Koszewo, wykonanego w ramach bezzwrotnej pomocy finansowej udzielonej przez KOWR. Dodatkowo podjęta się również realizacji zadania pn. „Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Święte nr 490021Z” w ramach dofinansowania z Funduszu Dróg Samorządowych na 2020 r. Oba przedsięwzięcia wykonane zostały w 2020 roku.

W ramach dofinansowań, o które starać się będzie Gmina Stargard, zaplanowano szereg działań zmierzających do poprawy stanu infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, m.in. Gmina planuje przebudowę dróg w m. Krąpiel oraz w m. Witkowo wraz z przebudową obiektu mostowego. W ramach powyższych działań planowane są następujące przedsięwzięcia:

- remonty dróg gminnych,
- budowa chodników i ścieżek rowerowych.

Przedstawione powyżej informacje dotyczące transportu i komunikacji na terenie Gminy Stargard wskazują na niekorzystną sytuację w tym zakresie. Z uwagi na intensywną rozbudowę części wsi przybywa dróg wewnętrznych. Odpowiedni poziom infrastruktury komunikacyjnej to jeden z czynników przyciągających potencjalnych inwestorów. Wreszcie, dla mieszkańców poprawa stanu dróg oznacza poprawę bezpieczeństwa oraz podwyższenie standardu życia.

Niewystarczający standard lokalnych ciągów komunikacji drogowej, braki w pełnym uzbrojeniu terenów Gminy w infrastrukturę techniczną - w szczególności drogową i w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gazowej, istnienie terenów trących funkcje gospodarcze,

społeczne i historyczne - są i będą nadal jedną z głównych barier w szybkim rozwoju Gminy i dobrego standardu życia jej mieszkańców. Natomiast czynnikami stwarzającymi preferencje dla rozwoju przestrzennego i gospodarczego oraz społecznego Gminy jest dobry stan infrastruktury technicznej znacznej części dróg gminnych, w zakresie sieci elektroenergetycznej i wodociągowej oraz istnienie obszaru przemysłowo-mieszkaniowego. Przyjęto, że dominującą funkcją gospodarczą Gminy jest i pozostanie rolnictwo oraz handel, przetwórstwo rolno – spożywcze, rozwijane w oparciu miejscową bazę surowcową oraz turystyka. Czyste środowisko przyrodnicze i dobrej jakości gleby obszarze Gminy, stwarzają podstawę do rozwoju rolnictwa ekologicznego i działalności rolno-środowiskowej. Funkcją wspomagającą może być turystyka, w szczególności krajoznawcza i objazdowa, a także agroturystyka, rozwijane w oparciu o lokalne walory przyrodniczo – krajobrazowe oraz zasoby dziedzictwa kulturowego i związanego z kulturą materialną wsi i rolnictwa, a także lokalne inicjatywy wsparte środkami strukturalnymi Unii Europejskiej.

Gmina Stargard powinna kontynuować z równą aktywnością jak w ostatnich latach budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury drogowej, komunalnej i społecznej, poprzez budowę, rozbudowę i modernizację dróg gminnych, sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, obiektów oświatowych oraz dalsze zagospodarowywanie i urządzenie przestrzeni mieszkalnych, inwestycyjnych i rekreacyjnych.

5.2. Infrastruktura techniczna

Dostęp, a także stan infrastruktury technicznej, obejmujący swym zasięgiem poszczególne rodzaje gospodarki komunalnej, to jedno z ważniejszych kryteriów uwzględnianych w badaniach nad warunkami i poziomem życia mieszkańców danej jednostki administracyjnej. Obecność oraz stan podstawowej infrastruktury technicznej na danym obszarze wpływa znacząco na jego atrakcyjność pod względem osiedleńczym dla nowych mieszkańców, a także dla inwestorów.

Pierwszym aspektem działalności Gmin jest dostęp do sieci wodociągowych oraz oczyszczalni ścieków. Sieć wodociągowa wraz z przyłączami wodociągowymi wynosi 229 346,63 m. Sieć ta zlokalizowana jest we wszystkich miejscowościach gminy, poza

przysiółkiem Bębniątką. Sieć kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami o łącznej długości 89 118,41 m zlokalizowana jest w miejscowościach: Skalin, Strzyżno, Kurcewo, Barzkowice, Pęczino, Ulikowo, Krąpiel, Koszewo, Koszewko, Wierzchłąd, Golczewo, Witkowo Drugie, Klępino, Lipnik, Strachocin, Święte i Tychowo, Kol. Tychowo, Sułkowo, a także w części Grzędzic. Sieć deszczowa o łącznej długości 6 271,86 m zlokalizowana jest w miejscowościach Witkowo Drugie, Kurcewo, Klępino, Skalin i Grzędzice.

Tabela 35 Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury wodociągowej - w % ogółu budynków mieszkalnych (jednostka: %)

jednostka		2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Stargard	na wsi	81,7	84,6	91,6	94,3	99,6
	w miastach	97,0	97,1	96,2	95,7	94,7
powiat stargardzki	na wsi	84,4	86,4	88,3	89,0	90,7
	w miastach	97,0	97,1	96,2	95,7	94,7
	ogółem	89,7	91,0	91,7	91,9	92,4
województwo zachodniopomorskie	na wsi	88,7	88,0	87,8	88,5	88,6
	w miastach	82,9	82,8	81,9	82,2	82,2
	ogółem	86,0	85,6	85,0	85,5	85,6
Polska	na wsi	82,1	82,3	82,2	82,9	83,4
	w miastach	87,4	87,1	87,2	87,4	87,2
	ogółem	84,1	84,1	84,1	84,6	84,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp 26.07.2021).

* Brak danych za rok 2020.

Powyższa tabela przedstawia procentowy udział budynków mieszkalnych podłączonych do infrastruktury wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych znajdujących się na terenie Gminy Stargard. Jak można zauważyć, procentowy udział mieszkańców Gminy korzystających z instalacji wodociągowej kształtował się w roku 2019 (brak danych dla roku

2020) na poziomie 99,6%, co świadczy o znacznie wyższym poziomie niż średnia powiatowa, wojewódzka i krajowa, i to nie tylko tych dotyczących obszarów wiejskich, ale i miejskich.

Tabela 36 Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury kanalizacyjnej - w % ogółu budynków mieszkalnych (jednostka: %)

jednostka		2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Stargard	na wsi	30,8	31,2	32,8	33,5	34,6
	w miastach	77,7	77,6	76,9	76,4	75,5
powiat stargardzki	na wsi	42,2	48,7	49,1	49,7	50,4
	w miastach	77,7	77,6	76,9	76,4	75,5
	ogółem	57,1	61,1	61,1	61,4	61,5
województwo zachodniopomorskie	na wsi	47,3	47,4	47,1	47,5	48,2
	w miastach	76,8	76,9	76,2	77,1	77,0
	ogółem	61,2	61,3	60,9	61,5	61,9
Polska	na wsi	33,9	35,0	35,4	36,2	37,2
	w miastach	72,7	73,5	73,2	74,6	74,9
	ogółem	48,4	49,4	49,5	50,6	51,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp 26.07.2021).

Jak można wywnioskować z powyższej tabeli, Gmina Stargard na przestrzeni lat 2015-2019 zanotowała znaczny wzrost liczby budynków mieszkalnych zaopatrzonych w infrastrukturę kanalizacyjną (wzrost na poziomie 12,34%). Jedynie dane dla powiatu stargardzkiego wskazują na wyższy wzrost dostępu do kanalizacji na wsiach (19,43%). Niestety należy zauważyć również, iż Gmina Stargard ma najniższy odsetek budynków mieszkalnych, które są podłączone do sieci kanalizacyjnej. W 2019 wyniósł on niespełna 34,6%.

W 2020 roku wybudowano 140 przyłączy wodociągowych, 24 przyłącza kanalizacji sanitarnej oraz 41 hydrantów ppoż.

Sieć gazowa na terenie gminy jest zlokalizowana w miejscowościach Kurcewo, Strzyżno, Witkowo Drugie, Witkowo Pierwsze, Lipnik, Strachocin, Świąte, Grzędzice i Żarowo. Sieć jest własnością Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. z siedzibą przy ulicy Wojciecha Bandrowskiego 16, 33-100 Tarnów. Rozbudowa sieci gazowej na terenie Gminy Stargard uzależniona jest od złożonych w PSG zgłoszeń - wniosków o określenie warunków przyłączenia do sieci przez zainteresowane podmioty, tj. osoby fizyczne i prawne posiadające tytuły prawne do ilości/obiektów, a realizacja przez PSG procesu przyłączenia obiektów do sieci gazowej odbywa się w sposób określony w art. 7 ustawy „Prawo energetyczne” z dn. 10.04.1997 (Dz. U. z 2020 r. poz. 883 z późn. zmianami).

Według danych na dzień 31 grudnia 2020 r., długość sieci gazowej na terenie Gminy Stargard wynosi:

- gazociągi średniego ciśnienia: 57,751 km,
- przyłącza gazowe średniego ciśnienia: 845 szt.

Zakład Gazowniczy Szczecin planuje w dalszym ciągu rozbudowywać sieć gazową w m. Lipnik, Grzędzice, Strachocin, Żarowo i Witkowo Drugie (w zależności od zgłaszanych potrzeb przez mieszkańców tych miejscowości). Ponadto w opracowaniu jest gazyfikacja miejscowości Tychowo, Krąpiel, Trzebiatów i Pęczino.

Tabela 37 Ludność korzystająca z instalacji gazowej (jednostka: osoby)

	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Stargard	1 438	2 471	2 923	2 162	2 648
powiat stargardzki	70 449	71 260	71 615	70 799	71 750
województwo zachodniopomorskie	1 011 301	1 009 827	1 010 008	1 007 605	1 009 844
Polska	20 025 127	20 025 200	20 030 753	20 105 856	20 297 536

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp: 27.07.2021).

* brak danych za rok 2020

Powyższa tabela przedstawia liczbę ludności korzystającą z instalacji gazowej. W badanym okresie nastąpił znaczny wzrost, który ukształtował się na poziomie 84,14%. Jednak w ogólnym stosunku do ogółu ludności zamieszkujące Gminę Stargard wskaźnik mieszkańców posiadających dostęp do instalacji gazowej jest niewielki i w roku 2019 wynosił zaledwie 19,97%. Dla powiatu było to 59,70%, dla województwa 59,54%, natomiast dla całego kraju 52,88%. Poziom dostępu do sieci gazowej na terenie Gminy ocenić należy jako bardzo niski.

W ciągu ostatnich dekad głównym stymulatorem rozwoju gospodarczego stały się technologie teleinformatyczne, które w ogromnym stopniu przekształciły gospodarkę poprzez wprowadzenie zmian w sposobie pracy. Wpłynęło to nieodwracalnie na sposób funkcjonowania człowieka w społeczeństwie. Współczesne społeczeństwo określa się mianem społeczeństwa cyfrowego, które charakteryzują zdolność nabywania wiedzy i umiejętności wykorzystania informacji, opierając się na dostępie do telefonii internetowej, telewizji cyfrowej, e - administracji i e-edukacji. Dlatego też należy zaznaczyć, iż trwają uzgodnienia z zakresie lokalizacji sieci światłowodowych w następujących miejscowościach Lubowo, Rogowo, Krąpiel, Sułkowo, Święte, Trzebiatów, Witkowo Drugie, Strzyżno, Strachocin, Lipnik, Kiczarowo, Sowno.

Gmina Stargard realizuje działania mające na celu poprawić jakość wód oraz istotnie ograniczyć dopływy zanieczyszczeń do wód zlewni rzeki Iny. Dzięki rozbudowie oczyszczalni ścieków w ostatniej dekadzie wszystkie cele zostały osiągnięte. Dodatkowo jakość wody odpowiada w większości parametrów II i III klasie czystości wód zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód.

W najbliższych latach Gmina podejmie się realizacji wielu projektów. W ramach działań na rzecz ochrony środowiska nastąpi przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w miejscowości Strzyżno wraz z budową zbiornika wody czystej oraz przebudową sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w m. Witkowo Pierwsze i Radziszewo. Gmina w swoich przedsięwzięciach ma na uwadze również przebudowę i rozbudowę sieci wodociągowej wraz z przyłączami na odcinku Grabowo - Grabowo Kolonia Górna. Ponadto od XI 2020 r. zrealizowano zadanie pn. Przebudowa stacji wodociągowej i ujęcia wody w Ulikowie, Gmina Stargard, mające na celu rozwój podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej poprzez przebudowę stacji

wodociągowej i ujęcia wody zaprojektowanej dla potrzeb bytowo-gospodarczych i p.poż. miejscowości Ulikowo współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach działania „Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Inwestycję zakończono zgodnie z umową w czerwcu 2021 r.

Reasumując, należy zwrócić uwagę na dysproporcję w dostępie do poszczególnych elementów infrastruktury technicznej na terenie Gminy Stargard. O ile wypada ona zdecydowanie lepiej pod względem sieci wodociągowej na tle powiatu stargardzkiego, województwa zachodniopomorskiego i kraju, o tyle sytuacja sieci kanalizacyjnej, gazowej będą wymagały w nadchodzących latach znaczącej poprawy i usprawnienia działań zmierzających do polepszenia warunków infrastruktury technicznej. Powyższe elementy nie dotyczą tylko i wyłącznie mieszkańców Gminy, ale również turystów, którzy wybierając kwatery prywatne i gospodarstwa agroturystyczne jako bazę noclegową, oczekują określonych standardów i dostępu do rozwiązań infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej czy gazowej. Inwestycje w infrastrukturę techniczną przyczynią się nie tylko do podniesienia jakości życia mieszkańców Gminy, ale także na zwiększenie atrakcyjności turystycznej, a w dalszej perspektywie - rozwój gospodarczy i społeczny. Podjęcie powyższych działań będzie wymagało w przyszłości pozyskania dodatkowych środków finansowych, gdyż inwestycje w tym obszarze są niezwykle kosztowne i przekraczają zazwyczaj możliwości budżetowe gmin.

5.3. Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe pozostające w dyspozycji Gminy są jednym z najważniejszych aspektów, które ukazują poziom i jakość życia osób zamieszkujących na jej terenie. Im lepsze warunki mieszkaniowe, tym bardziej jednostka terytorialna jest postrzegana jako atrakcyjna do zamieszkania na tle innych. To właśnie ten aspekt w dużej mierze warunkuje wybór miejsca do osiedlenia się.

Tabela 38 Budynki mieszkalne ogółem

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Stargard	2 128	2 184	2 251	2 324	2 640	3 257
powiat stargardzki	13 160	13 270	13 430	13 567	14 396	15 351
województwo zachodniopomorskie	197 568	200 029	202 573	205 051	210 973	212 995
Polska	6 244 730	6 308 344	6 375 734	6 443 611	6 629 920	6 636 883

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp 27.07.2021).

Całkowita liczba budynków mieszkalnych w Gminie Stargard w latach 2015-2020 wzrosła, a tendencja ta wpisuje się w trendy wojewódzkie oraz ogólnokrajowe, co obrazuje powyższa tabela. Dodatkowo wzrost ten osiągnął poziom znacznie wyższy (53,05%) niż średnie w powiecie (16,65%), województwie (7,81%) i kraju (6,28%).

Tabela 39 Liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców

	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Stargard	282,1	284,2	285,5	284,8	282,7
powiat stargardzki	340,5	342,7	345,1	348,4	351,6
województwo zachodniopomorskie	373,5	377,9	382,6	388,0	394,3
Polska	367,3	371,3	375,7	380,5	385,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp 27.07.2021).

* brak danych za rok 2020.

Jak wynika z poniższej tabeli, na terenie Gminy Stargard w analizowanym okresie nastąpił nieznaczny wzrost liczby mieszkań na 1000 mieszkańców. Przyrost w okresie 2015-2019 kształtował się na poziomie 0,21%, co jest dużo niższym przyrostem niż powiatowy (3,26%), wojewódzki (5,57%), czy krajowy (5,06%).

Tabela 40 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (jednostka: m²)

	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Stargard	80,4	81,0	81,7	82,5	83,1
powiat stargardzki	67,3	67,5	67,7	67,8	67,8
województwo zachodniopomorskie	70,5	70,6	70,7	70,8	70,9
Polska	73,6	73,8	74,0	74,2	74,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp 27.07.2021).

* brak danych za rok 2020.

Analizując powyższą tabelę, która przedstawia przeciętną powierzchnię użytkową na jedno mieszkanie, należy zwrócić uwagę na fakt, iż Gmina Stargard zanotowała wzrost na przestrzeni badanego okresu o 3,36%. Jest to wzrost wyższy względem innych jednostek: powiatu (0,74%), województwa (0,57%), czy kraju (1,09%).

Tabela 41 Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie (jednostka miary: osoba)

	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Stargard	3,55	3,52	3,50	3,51	3,54
powiat stargardzki	2,94	2,92	2,90	2,87	2,84
województwo zachodniopomorskie	2,68	2,65	2,61	2,58	2,54
Polska	2,72	2,69	2,66	2,63	2,59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL (dostęp 27.07.2021).

* brak danych za rok 2020.

Jak wynika z powyższego zestawienia tabelarycznego, przeciętna liczba osób przypadających na 1 mieszkanie w Gminie w latach 2015- 2019 malała, co wpisuje się w tendencje ogólnokrajowe. Jednak wartość tego spadku była dużo niższa (0,28%) niż w powiecie (3,40%), województwie (5,22%) i kraju(4,77%).

Przedstawione powyżej dane dotyczące zasobów mieszkaniowych wskazują na korzystną sytuację mieszkaniową w Gminie Stargard. Świadczy o niej nie tylko wzrost liczby budynków

mieszkalnych oraz mieszkań, ale także wartości wskaźników ukazujących poprawę warunków mieszkaniowych (m.in. wzrost mieszkań na 1000 mieszkańców czy przeciętną powierzchnię użytkową na jednego mieszkańca). Warto jednak nadmienić, iż dane udostępnione przez GUS, które służą za podstawę przeprowadzonej analizy, w przypadku powiatu, województwa oraz kraju dotyczą wszystkich osób zamieszkujących dany obszar jednostki terytorialnej, a więc zlokalizowanych zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich danej jednostki. Wskutek tego wartości wskaźników mogą zostać zawyżone przez dane pochodzące z miast, ponieważ miejski standard życia jest zazwyczaj wyższy niż wiejski. Nie należy również zapominać, iż na wsiach model rodziny różni się od modelu rodziny w miastach. Na terenach wiejskich w dużej mierze przeważa model rodziny wielodzietnej i wielopokoleniowej, w efekcie czego jedno mieszkanie użytkowane jest przez większą liczbę osób niż w mieście. Poniższa tabela przedstawia analizę SWOT dla sfery przestrzennej.

Tabela 42 Analiza SWOT dla sfery przestrzennej

	Pozytywne MOCNE STRONY	Negatywne SŁABE STRONY
Wewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">• bliskość do miasta powiatowego (Stargardu) oraz miasta wojewódzkiego (Szczecina)• wzrastający udział zrewitalizowanych przestrzeni publicznych• wzrastająca liczba budynków mieszkalnych• wzrost liczby mieszkań na 1000 mieszkańców• wzrastająca powierzchnia użytkowa mieszkań w Gminie	<ul style="list-style-type: none">• niepełny dostęp do sieci gazowych• słabo rozwinięta sieć kanalizacji• niewystarczający poziom rozwoju dróg• niskie środki własne gminy na rozwój dróg o charakterze gminnym• zły stan techniczny nawierzchni dróg
Zewnętrzne	SZANSE	ZAGROŻENIA
	<ul style="list-style-type: none">• możliwość pozyskania środków zewnętrznych, w tym funduszy unijnych, na projekty infrastrukturalne• wdrażanie na terenie Unii Europejskiej polityki wspierania rozwoju obszarów wiejskich, obejmującej między innymi wspieranie rozwoju infrastruktury w miejscowościach wiejskich• możliwość pozyskania środków w ramach funduszy unijnych i środków krajowych na cele związane z kanalizacją wodno-ściekową	<ul style="list-style-type: none">• wzrastające koszty budowy i modernizacji infrastruktury drogowej• negatywny wpływ rosnącego natężania ruchu na jakość dróg na terenie Gminy• brak powiązań polityki przestrzennej z polityką transportową w gminach

Źródło: Opracowanie własne.

6. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT stała się podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych. Nazwa SWOT to akronim utworzony z pierwszych liter wyrazów:

- S – strengths (silne strony, atuty),
- W – weaknesses (słabe strony),
- O – opportunities (szanse),
- T – threats (zagrożenia).

Pierwszy etap prac nad dokumentem jakim jest diagnoza strategiczna prowadzi do zebrania wielu informacji na temat JST. Mają one różną wagę dla dalszego procesu budowania dokumentów strategicznych. Analiza SWOT to metoda, która pozwala na uporządkowanie informacji zebranych w diagnozie i zastanowienie się, jak poszczególne aspekty wpływają na rozwój Gminy. Metoda SWOT wykorzystywana jest w opracowaniu praktycznie wszystkich dokumentów programowania zarówno na poziomie krajowym, regionalnym, jak i lokalnym.

Poniższa tabela przedstawia wyniki analizy SWOT dla Gminy Stargard w oparciu o wyniki przeprowadzonej diagnozy jej sytuacji środowiskowej, społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej.

Tabela 43 Analiza SWOT dla wszystkich stref

	Pozytywne MOCNE STRONY	Negatywne SŁABE STRONY
Wewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">● położenie geograficzne● kontrola gospodarstw domowych pod względem segregacji odpadów● dobre położenie w bliskiej odległości od Stargardu i Szczecina, a także przejść granicznych (granica z Niemcami) – rynek pracy● bliskość morza● rolnictwo – możliwości produkcji zdrowej żywności● cenne walory przyrodnicze i krajobrazowe● udzielanie dofinansowań przez Gminę na budowę przydomowych oczyszczalni● funkcjonowanie na terenie Gminy Zachodniopomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach● odpowiedni rodzaj gleb do prowadzenia działalności rolniczej● wysoki odsetek zatrudnienia w rolnictwie● bogata roślinność	<ul style="list-style-type: none">● słabe wykorzystanie walorów turystycznych i krajobrazowych - brak wyznaczonych szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych● niska świadomość ekologiczna mieszkańców● nielegalne wysypiska odpadów● niska skuteczność egzekwowania obowiązku wywozu nieczystości płynnych● jednokierunkowość w produkcji rolniczej● niewielki odsetek unieszkodliwionego azbestu● niewystarczający poziom dbania o pomniki przyrody● brak dostatecznych środków na realizację zadań związanych z ochroną środowiska● spadek współczynnika potencjału demograficznego● słabe wyniki egzaminu ósmoklasisty● uboga oferta zajęciowa dla uczniów przed egzaminami● brak przychodni publicznej

- wzrastająca liczba ludności w Gminie
- wzrastająca gęstość zaludnienia na terenie Gminy
- dodatni współczynnik salda migracji
- dodatni współczynnik przyrostu naturalnego
- wzrastająca liczba oddziałów przedszkolnych
- wysoki wskaźnik skolaryzacji
- realizacja projektów i programów profilaktycznych dla uczniów
- różnorodna oferta świadczeń pomocowych
- współpraca placówek oświatowych
- aktywność mieszkańców w tworzeniu infrastruktury i życia społecznego Gminy (OSP, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły)
- rosnące zaufanie i współpraca podmiotów w zakresie tworzenia oferty edukacyjnej
- aktywnie działające OSP
- wzrost komputeryzacji bibliotek
- systematyczny przyrost podmiotów gospodarczych
- wysoki odsetek ludzi żyjących w ubóstwie
- słaba oferta kulturalna
- malejąca frekwencja wyborcza w Gminie
- brak dużych zakładów, które gwarantowałyby miejsca pracy dla mieszkańców
- zmniejszający się odsetek osób w wieku produkcyjnym
- niedostatecznie rozwinięta branża turystyczna i okoła turystyczna (niewystarczająca liczba hoteli, punktów gastronomicznych, obiektów infrastruktury turystycznej, itp.)
- niedostateczna promocja posiadanych walorów turystycznych
- niewystarczająca innowacyjność przedsiębiorstw
- niepełny dostęp do sieci gazowych
- słabo rozwinięta sieć kanalizacji,
- niewystarczający poziom rozwoju dróg
- zły stan techniczny nawierzchni dróg

(głównie

mikroprzedsiębiorstw)

- wzrost liczby przedsiębiorstw w branży przemysłowej i budownictwie
- malejąca liczba bezrobotnych
- mnogość zabytków
- napływ turystów zagranicznych
- działalność Lokalnych Klubów Sportowych
- duży potencjał do rozwoju ekologicznego rolnictwa
- akweny wodne na terenie powiatu jako potencjał do rozwoju turystyki (jezioro Miedwie oraz dolina rzeki Iny)
- wzrastający udział zrewitalizowanych przestrzeni publicznych
- wzrastająca liczba budynków mieszkalnych
- wzrost liczby mieszkań na 1000 mieszkańców
- wzrastająca powierzchnia użytkowa mieszkań w Gminie

	SZANSE	ZAGROŻENIA
Zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none">● przekształcanie terenów pod działalność przemysłową, a nie tylko rolniczą● zagospodarowanie turystyczne jezior i rzek● realizacja programu Czyste Powietrze● coraz większa świadomość społeczeństwa w zakresie konieczności ochrony środowiska● znaczne ograniczanie emisji szkodliwych zanieczyszczeń m.in. dzięki programom usuwania azbestu organizowanych na terenie całej Polski● rozwój programów uświadamiających zagrożenia płynące z degradacji środowiska naturalnego, w których biorą udział mieszkańcy Gminy● wydłużenie się życia ludności● wzrost środków przeznaczanych z budżetu	<ul style="list-style-type: none">● zanieczyszczenie środowiska w otoczeniu Gminy● niestabilna polityka rolna państwa● rosnące natężenie ruchu drogowego przez Gminę● degradacja środowiska naturalnego spowodowana występowaniem terenów zalewowych● starzenie się społeczeństwa● możliwa kolejna fala epidemii COVID-19● wzrost kosztów opieki zdrowotnej● deficyt kadry medycznej● mała świadomość mieszkańców w zakresie zdrowia (również psychicznego)● pogłębiająca się liczba problemów o podłożu społecznym● spadek czytelnictwa● wzrost inflacji w Polsce, a co za tym idzie wydatków Gminy● przejęcie przez miasto Stargard większości funkcji społecznych

państwa na instytucje związane z kulturą

- aktywizacja osób starszych
- rozwój placówek szkolnictwa średniego i wyższego w najbliższym otoczeniu Gminy
- rosnące zainteresowanie obszarem Gminy jako miejscem zamieszkania
- możliwość pozyskania środków zewnętrznych, w tym z UE, na projekty sfery społecznej
- wdrażanie na terenie Unii Europejskiej polityki wspierania rozwoju obszarów wiejskich
- możliwość dofinansowania działalności w ramach SARL Sp. z o. o.
- wzrost znaczenia turystyki krajowej
- wspieranie rozwoju sektora MŚP przez Unię Europejską
- bliskość większego ośrodka gospodarczego jakim jest Szczecin
- działalność Stowarzyszenia "WIR" -Wiejska Inicjatywa Rozwoju

- negatywne zjawiska społeczne docierające z ośrodków miejskich
- powstawanie środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym
- brak działań o charakterze regionalnym w zakresie rozwiązywania problemów społecznych
- spowolnienie gospodarcze związane z utrzymywaniem się pandemii w kraju i na świecie
- wojna na Ukrainie
- niski potencjał inwestycyjny związany z występowaniem terenów rolniczych
- brak strefy ekonomicznej, która jest korzystna dla przedsiębiorców
- zwiększające się wydatki na emerytury i świadczenia społeczne spowodowane trendem starzenia się społeczeństwa
- bariery infrastrukturalne i kapitałowe dla rozwoju przedsiębiorczości

	<ul style="list-style-type: none">● przyspieszenie procesów restrukturyzacji wsi● możliwość pozyskania środków zewnętrznych, w tym funduszy unijnych, na projekty infrastrukturalne● wdrażanie na terenie Unii Europejskiej polityki wspierania rozwoju obszarów wiejskich obejmującej między innymi wspieranie rozwoju infrastruktury w miejscowościach wiejskich● możliwość pozyskania środków w ramach funduszy unijnych i środków krajowych na cele związane z kanalizacją wodno-ściekową	<ul style="list-style-type: none">● wzrastające koszty budowy i modernizacji infrastruktury drogowej● negatywny wpływ rosnącego natężenia ruchu na jakość dróg na terenie Gminy● brak powiązań polityki przestrzennej z polityką transportową w gminach
--	--	---

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowując wyniki przeprowadzonej analizy SWOT należy zauważyć, iż Gmina Stargard posiada bardzo dużo mocnych stron, które mogą być przepustką do podejmowania inicjatyw mających na celu zwiększenie potencjału Gminy. Ogromnym plusem jest stały napływ ludności na obszar Gminy Stargard. Niewątpliwie jest to spowodowane zlokalizowaniem Gminy obok większych ośrodków miejskich, w tym miasta powiatowego - Stargardu oraz miasta wojewódzkiego - Szczecina. Bogactwo naturalne i kulturowe sprawia, iż Gmina posiada niebywały potencjał turystyczny i rekreacyjny. Słabe strony, które wydobyto na potrzeby powyższej analizy stanowią aspekt, który wymaga uwagi. W dużej mierze poprawie powinien

ulec stan dróg, które stanowią główną strukturę transportową i komunikacyjną. Ponadto Gmina powinna skupić się na rozbudowie ścieżek rowerowych, które będą tworzyły bazę do rozwoju rekreacji i turystyki. Tym samym spowoduje to rozwój promocji Gminy Stargard, która będzie postrzegana jako przyjazna dla turystów. Poprawie ulec powinien również stan sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej, które przyczyniają się do wzrostu atrakcyjności pod względem zamieszkania na tych terenach. Szanse, które pojawiają się z różnych stron powinny zostać przez Gminę Stargard wykorzystane w pełnym zakresie. Głównie podczas pozyskiwania i korzystania ze środków na rozwój różnych aspektów działalności. Wiele dofinansowań wspiera działalność obszarów wiejskich, co jest niewątpliwie szansą na rozwój potencjału jaki posiada Gmina. Zagrożenia powinny stanowić punkt ostrzegawczy, który będzie przypominał, że w podejmowaniu przedsięwzięć ważne jest również dostrzeżenie niespodziewanych wydarzeń, które mogą osłabić potencjał gospodarczy.

Spis zdjęć

Zdjęcie 1 Rzeka Ina	10
Zdjęcie 2 Ozy Kiczarowskie	13
Zdjęcie 3 Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sownie	37
Zdjęcie 4 Szkoły Podstawowe na terenie Gminy Stargard	44
Zdjęcie 5 Willa Seniora w Strumianach	46
Zdjęcie 6 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Stargard	50
Zdjęcie 7 OSP Żarowo	57
Zdjęcie 8 Zajęcia w bibliotekach na terenie Gminy Stargard.....	61
Zdjęcie 9 Koła Gospodyń Wiejskich z Gminy Stargard	72
Zdjęcie 10 Zespołu Pieśni i Tańca „Prząśniczka” z Pęczyna.....	73
Zdjęcie 11 Siedziba Wiejskiej Inicjatywy Rozwoju	73
Zdjęcie 12 Droga w Grzędzicach po przebudowie	86
Zdjęcie 13 Zabytki znajdujące się na terenie Gminy Stargard	107
Zdjęcie 14 Orlik w Witkowie	109
Zdjęcie 15 Boisko Ulikowo	110
Zdjęcie 16 Boisko Rogowo – doposażone w 2020 r.	111

Spis map

Mapa 1 Położenie Gminy na obszarze Polski	5
Mapa 2 Położenie Gminy Stargard na obszarze powiatu stargardzkiego.....	6
Mapa 3 Gmina Stargard.....	7
Mapa 4 Układ dróg krajowych i wojewódzkich w województwie zachodniopomorskim	116

Spis tabel

Tabela 1 Lasy i grunty leśne na terenie Gminy Stargard w latach 2015-2019 (jednostka: ha).....	13
Tabela 2 Pomniki przyrody znajdujące się na terenie Gminy Stargard	15
Tabela 3 Obszary prawnie chronione w Gminie Stargard w latach 2015-2019.....	16
Tabela 4 Zinwentaryzowane i unieszkodliwione wyroby zawierające azbest	18
Tabela 5 Analiza SWOT dla sfery środowiska naturalnego.....	22
Tabela 6 Liczba ludności (jednostka: osoba)	24
Tabela 7 Gęstość zaludnienia (jednostka: osoba/km ²).....	25
Tabela 8 Bezwzględne i względne współczynniki ruchu migracyjnego w Gminie Stargard w latach 2015-2020	25
Tabela 9 Migracje na pobyt stały według kierunku (miasto, wieś) w Gminie Stargard	26
Tabela 10 Bezwzględne i względne współczynniki ruchu naturalnego ludności w Gminie Stargard.....	27

Tabela 11 Przedszkola wg typu i organu prowadzącego.....	36
Tabela 12 Dzieci w wieku przedszkolnym	37
Tabela 13 Liczba oddziałów i uczniów wg stanu na 30.09.2020r.	39
Tabela 14 Współczynnik skolaryzacji w szkołach podstawowych	40
Tabela 15 Wyniki egzaminu ósmoklasisty na rok 2019 i 2020	41
Tabela 16 Liczba rodzin pobierających zasiłki	50
Tabela 17 Szczegółowe zestawienie działań ratowniczych w Gminie Stargard z podziałem na jednostki	58
Tabela 18 Komputeryzacja bibliotek (jednostka: sztuka)	63
Tabela 19 Czytelnicy w ciągu roku (jednostka: osoba)	63
Tabela 20 Struktura dochodów Gminy Stargard ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej (jednostka miary: zł)	78
Tabela 21 Struktura wydatków Gminy Stargard ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej (jednostka: zł)	80
Tabela 22 Wydatki na Fundusz Sołecki w Gminie Stargard (jednostka: zł)	83
Tabela 23 Liczba umów / decyzji o dofinansowanie przedsiębiorstw prywatnych wg programów operacyjnych w latach 2017-2020 (jednostka miary: sztuka)	85
Tabela 24 Analiza SWOT dla sfery społecznej	88
Tabela 25 Podmioty nowo zarejestrowane według sekcji i działów PKD 2007 w Gminie Stargard w latach 2015-2020 (jednostka: podmiot)	91
Tabela 26 Podmioty nowo zarejestrowane według grup rodzajów działalności według sekcji PKD 2007 (jednostka: sztuka)	93
Tabela 27 Podmioty wg klas wielkości na 1000 mieszkańców ogółem (jednostka: %).....	94
Tabela 28 Bezrobotni zarejestrowani według płci w Gminie Stargard w latach 2015-2020	97
Tabela 29 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	99
Tabela 30 Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych	101
Tabela 31 Wykaz zabytków położonych na terenie Gminy Stargard wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych	104
Tabela 32 Analiza SWOT dla sfery gospodarczej.....	113
Tabela 33 Sieć dróg wg rodzaju nawierzchni (jednostka: km).....	117
Tabela 34 Długość dróg gminnych i wewnętrznych będących w zarządzie Gminy Stargard (jednostka: km)	117
Tabela 35 Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury wodociągowej - w % ogółu budynków mieszkalnych (jednostka: %)	120
Tabela 36 Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury kanalizacyjnej - w % ogółu budynków mieszkalnych (jednostka: %)	121
Tabela 37 Ludność korzystająca z instalacji gazowej (jednostka: osoby)	122
Tabela 38 Budynki mieszkalne ogółem	125
Tabela 39 Liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców	125
Tabela 40 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (jednostka: m ²).....	126
Tabela 41 Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie (jednostka miary: osoba)	126
Tabela 42 Analiza SWOT dla sfery przestrzennej	128
Tabela 43 Analiza SWOT dla wszystkich stref	130

Spis wykresów

Wykres 1 Saldo migracji ogółem na 1000 mieszkańców ogółem (jednostka miary: osoba)	27
Wykres 2 Przyrost naturalny na 1000 ludności	28
Wykres 3 Liczba ludności w Gminie Stargard z podziałem na płeć (jednostka miary: osoba)	29
Wykres 4 Potencjał demograficzny (odsetek ludności w wieku 25-34 lat) w latach 2015-2020 (jednostka miary: %).....	30
Wykres 5 Średni wiek ogółem oraz z podziałem na płeć w 2019 roku (jednostka miary: lata)	31
Wykres 6 Ludność Gminy Stargard według ekonomicznych grup wieku w latach 2015-2020 (jednostka miary:%).....	32
Wykres 7 Zawierane małżeństwa na 1000 ludności w ujęciu gminnym, powiatowym, wojewódzkim i krajowym (jednostka miary: osoba).....	33
Wykres 8 Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2018 roku (jednostka:%)	68
Wykres 9 Frekwencja wyborcza w wyborach wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast w 2018 roku, (jednostka: %)	69
Wykres 10 Dochody i wydatki na 1 mieszkańca Gminy Stargard (jednostka: zł)	82
Wykres 11 Napływ turystów zagranicznych na teren Gminy Stargard w latach 2015-2020	102